

X/

POLONICÆ GRAMMATICES INSTITVTIO.

[redacted]

In eorum gratiam, qui eius linguæ elegantiam cito & facile addiscere cupiunt.

CRACOVIÆ.
Apud Mathiam Wirzbiætam, Typographum Regium.

1568.

Inscriptus Catalogo librorum Domus Probat. Crac. Soc. Jesu

GENEROSO ET CLARISSIMO VIRO D. ANDREÆ DVDITIO. P. STOIENSKI S.P.D.

VLTOS QVIDEM NON infimæ sortis homines quòminus perspecta cultioris Sarmatiæ humanitate, suas hîc sedes figerent, omniumq; fortunarum domicilium collocarent, Vir Magnanime, linguæ ipsius difficultas absterruit. Etenim cùm duæ res sint, quibus homines non modo brutis præstant, verum etiam communem inter se societatem maximè colunt, Ratio & Sermo: illi quantumuis ratione atq; ingenio pollerent, tamen non satis firmum præsidium atq; vinculum se ad colendam exercendamq; ac retinendam cum Sauromatum gente amicitiam societatemq; allaturos iudicarunt, si sermonis atq; linguæ vsu opéq; destituti, ac tanquam muti quidam pisces, omnia vel nutibus, vel interpretũ opera atq; adminiculo transigerent. Cũ autem Polonorum prope incredibilis humanitas & summæ libertatis amor, multos è diuersis ac longè dissitis orbis partibus ad se pellexisset, eosq; Sarmatici sermonis asperitate absterritos ad sua resilire, Sarmatiamq; non

ſpernendis ciuibus & ſingularibus ornamentis ſpoliari indignum iudicarem, ego Polonorum beneficijs affectus quamplurimis, pro virili dedi operã, vt quam linguæ huius cognitionem & facultatem toto decennio, ſummo labore & diligentia ſum conſequutus, Grammatica methodo breuiter comprehenſam, amicorum, ac præcipuè Proſperi Prouanæ clariß. viri, ac de me optimè meriti, hortatu, ad publicam eorum vtilitatem in lucem emitterem, quos linguæ huius deſyderio teneri minimè ignorabam. Cuius ſtudium non tam (vt exiſtimo) ob difficultatẽ multi abiecerunt (quid enim quæſo tã arduum eſt, quod labor non vincat improbus?) quàm propter inepta quorundam iuditia, qui hanc linguam ideo negligendam putabant, quod vaga, inconſtans, nulliſq; legibus comprehenſa, nullis concluſa limitibus, ipſis quidem iudicibus videretur. In quo quàm turpiter hallucinati ſint, vel me tacente iudicabunt ipſi, ſi has noſtras lucubrationes vel leni brachio attingere voluerint. Eſſe quidem huic linguæ ſuos idiotiſmos non iuerim inficias, ſed qui minimè obſtent, quominus certa, & ſibi conſtans canonum Grammaticorum ſit ratio, & expedita methodus, quæ linguam hanc alioqui primo aſpectu infinitam, barbaram, inſuauem, arduam, & inexplicabilem, non modo comprehenſione facilem, verũ etiã ipſo vſu iucũdã ſuauẽmq; efficiat. Cũ aũt peregrinorũ omniũ quos noſtra memoria vidit Sar

matia, tu

matia, tu vnus occurras, qui linguæ huius desyderio maximè afficiâre, non tam, opinor, vt hunc cumulum multarum linguarum, quarum calentissimus es, cognitioni addas, quàm ob mirificum in hāc gentem studium, in qua relicto solo patrio, posthabitisq́ summis apud Cæsarem honoribus fortunatum domicilium delegisti, id vitæ genus tanta cum laude apud Deum, & rectè de virtute iudicantes homines amplexus, quanto cum pudore à tuis olim æqualibus spernitur, ac tanquam nefarium repudiatur, meas lucubratiunculas, quas à te vehementer expeti non ignorabam, summa celeritate elaboratas, nec dum satis ad amussim perpolitas ad te mitto, vt si quis illis fructus inerit, tu primus id delibatum percipias, deinde ad alios, si qui harum rerum erunt studiosi, tuis auspicijs emolumentū quale quidem ex puluere Grammatico sperari potest, quàm latißimè propagetur. Quod si è morbis quibus iam ferè toto biennio tanquā procellis agitatus aliquando eluctatus viua voce aliquot dies horum vsum tradere potuero neq; tu hominem in tenui re, ac rudi Minerua præditum atq; obscurum aspernabere, in spem venio maximam fore, vt hisce rudimentis perfunctus, multorum & tua fortaßis opinione citius, summam linguæ huius arcem tuo marte conscendas, aut saltem eousq; progrediare, vt neq; te diligentiæ ac laboris, neq; me lucubratiunculæ huius vnquā pœniteat. Quòd si nostra erunt huiusmodi,

 vt publico

vt publico indigna videantur, mihi tamen meum ſtudium ideo verti vitio non poterit, quod difficilem ſcribendæ Grammaticæ viam nullo præeunte ingreßus, alios qui iſta optimè exequi poterunt, inepta ac rudi ſcriptione tanquã claßico ab otio & ignauia in hanc præceptorum ſcribendorum arenam excitos pertraxerim. Vale. Calendis Iulij Cracouiæ. 1 5 6 7.

GRAMMATICAE POLONICAE RVDIS ac prima delineatio.

DE LITERARVM POTESTATE & genuina earum Pronunciatione:

A

TRIPLEX *est elementi huius vis & pronunciatio, quod in aliis linguis non temerè occurrit. Primum enim clarè & perspicuè, ac molliter diducto ore profertur, quod vt à rudioribus facilius deprehendatur, accentu accuto notari consueuit. Vt* Jámá/ *Specus.* Sámá/ *Ipsa.* Spáć/ *Dormire, & sexcenta huius generis, quæ negligentius prolata insuauem quandam cacophoniam, eruditis auribus reddunt. Si quis enim pro* Látá/ *Anni, pronunciet,* Lata/ *Volat, & orationem obscuram reddiderit, & quæ natura distincta sunt confuderit. Idem de similibus esto iudicium.*

Altera huius elementi prolatio est obtusior, ac veluti occlusa in faucium ac palati inanitate formata, medium quendam sonum, inter a & o retinens, qualis est Hebræorũ Chometh, cùm superior pronuntiacio illorum pathach omnino respondeat, vt, Pan/ *Dominus, Herus.* Stan/ *Status.* Sad/ *Pomarium.* Nacż: *ad quid? quorsum, manifesto discrimine, inter* Náć/ *quod est nomen,*

& folia

& folia à quauis radice pmanātia significet. Obtusè & supinè proferuntur verba omnia, in a desinētia, vt, Ma/ Habet. Da/ Dabit, siue sint monosyllaba, seu plurimum syllabarum, vt, Bywa/ Esse solet. Czyha/ Insidiatur. Nábywa/ Quærit, vel acquirit. Excipitur. Trzebá/ Oportet, quod acutum est. Nominis enim formam habet, quod ex eius composito. Potrzebá/ Manifestum est, tametsi respondet Latinæ voci, opus s. est. Excipe præterita quæ acuta sunt, vt, Bábá rabek przepilá.

Præterea, omnia Adiectiua in a finita, obtusa sunt vt, Zła/ Mala. Biała/ Alba. Chytra/ Astuta. Excipe pronomina. Moiá/ Twoiá/ Wáßá/ Náßá/ quæ acuta sunt. Obseruatu dignum videtur, a acutum, siue clarum nunquam sequi l Hungaricum siue crassum. Contra a obtusum semper sequitur l durum, quod in istis duabus vocibus est euidentißimum. Máły/ Exiguus, paruus. Máli/ Pluralis numeri, i. Parui Exigui. Ma—li? Habetne? Est enim li interogandi particula.

Tertius huius literæ sonus à superioribus planè diuersus, nota addita, dignoscitur, traducto per exteriorem elementi partem obelisco, hoc modo, ą. Formatur enim sonus ex superiore a obscuro in narium cannis obtusè tinniente voce. Respondit autem Italorum & Gallorum syllabæ an, ita vt n non

audiatur

audiatur, vt in vocibus istis Angelo, Antonio. Cam Pan, pro Cane & Pane, in quibus n minimè percipitur, sed medius quidam sonus est inter m & n. sicet nostrum ą profertur, tam in primis, quam in medijs & vltimis syllabis, vt Trąbá/ *Tuba.* Pociągáć/ *Attrahere.* Będą/ *Erunt. In hoc elemento proferendo, vt plurimum Germani hallucinantur. Dicturi enim,* Idzie prosta drogą/ *Dicunt,* Idzie prostam drogam/ *Addito m in fine sanè perridiculè. Quo magis est cauendum, ne in hunc errorem prolabamur.*

B

A Latino nihil differt huius elementi prolatio, exceptis vocibus in quibus b finalis litera cū sibilo quodam effertur, cuius rei gratia, nota quædam huiusmodi ascribi solet, vt Rob/ *Labora.* Jedwab/ *Sericum,* Wab Sokotá/ Stub/ Kielb/ *Piscis nomen, Latini vt puto fundum vel gobium vocant. Accidit interdum linguæ imperitia vt nonnulli* p. *loco* b. *scribant, vt in dictione,* Leb/ *Caput, quod nonnulli scribunt,* Lep/ *quoniam in ea dictione vltima consonans durius profertur, sed error ex obliquis casibus deprehendi potest. Dicimus enim in gignēdi casu* Lbá/ *nō* Lpá/ *etc. Quòd diximus, interdū hanc literam cum sibilo quodam proferri: vsus potius, quàm regula docebit, nō modo in hoc elemento, sed & in alijs vt videbimus in* p. *&* w.

Latini,

C

LAtini, Itali, Galli, huius literæ, variũ vsum pro ratione vocalium esse voluerunt. Polonis, ante omnes vocales eodem planè profertur modo. Cáły/ Integer. Cel/ Scopus. Cybulá/ Cepe. Córá/ à Græco κόρη. i. filia. Cud/ Miraculum. In quibus vocibus, c profertur omnino vt apud Latinos, & Italos c ante e & i. & sicut apud Germanos tz. ita vt multi Germanizantes in lingua Polonica c cum tz confundant. Quod diximus eodem semper modo c à Polonis proferri, de omnibus syllabis id dictum volumus.

Est illud notandum, hanc literam, quoties in capite punctum vel apicem gerit, pinguiusculè proferri vt ferè quidam Itali Romani præsertim efferre solent ći: vt Cichy/ Mansuetus. Tráći/ Perdit. Wymyśláć/ commini[s]ci. Quoties autem hæc litera assumit z planè profertur vt ch apud Gallos & Italos quosdam, sono tamen quodammodo crassiore, idq́; in omnibus syllabis, vt Czaczko/ Crepundia, Czeluść/ Maxilla, quod in numero multitudinis prolatum, Czeluści/ pro fornacis ostio, seu ore, accipitur. Czyháć/ quod alij, Czuháć/ Insidiari imminere, vt in illo Ouidij. Imminet exitio vir coniugis. Czoło/ Frons. Czuć/ Vigilare, Sentire. Oczy/ Oculi. Precz/ Procul, tametsi & alia significat. Hãc literam, optimè omnium Florantini efferunt sicut & sequentem, quam nos docendi gra-

tendi gratia chi nuncupabimus, eò magis quod in quodam libello in Prussia excusso hoc animaduerterim annotatum. Poloni igitur ch *aspiratum habēt, siue chi. Quod peregrinis est scitu necessarium. Hanc enim literam cum k confudere solent, ridicule admodum. Animaduerti non ita pridem in hoc lapsum esse eum, quo auctore, huius linguæ fundamenta ieci. Is enim scripturus & pronunciaturus,* Jechał/ *scripsit* Jekał/ *quod cùm vidissem, risum tenere non potui.*

Postremo hanc literam in quarundam vocum fine, quasi parelcon, seu redūdantem reperio, vt, Jać/ *pro,* Ja. Tyć pstroćiny/ *pro* ty *versicolores vestes.* Tákżeć/ *pro,* Tákże. *Sic* Toć/ *pro,* To. *Hoc.* Wiereć/ *pro,* Wiere. *Certe.* Dármoć/ *pro,* dármo/ *frustra.* Alić/ *pro,* Ali. *Ecce & diligenter à verbis distinguendæ sunt voces, in quarum fine istud reperitur, vt in hoc Rei summi poëtæ versu:* Bo kráść / zdradząć/ falßowáć/ ſcießkáć to do złotá. *In quo tria infinitiua præcedunt in* áć/ *quarta vox est nomen* ſcießká/ *addendo* ć *affirmandi causa. Quanquam non videtur hic sua deeße emphasis. Imò nisi vehemēter hallucinor, hæc litera, in fine dictionum alioqui integrarum, posita, pro integra syllaba* ći *accipitur. De qua in pronomine dicemus. Habet & vim hæc litera, pronominis* Tobie/ *tibi, vt si dicas,* Nie wiem iákoć zá to mam záſługowáć/ *vbi,* iákoć/ *po-*

ʃákoć/ *ponitur, pro,* iáko tobie. Zoſtań przy tym coć lepiey przyſtoi. Coć/ *i.* Co tobie. *&c.* Nie rádzeć.

D

D *Aſſumit Z & in vnum elementum tranſire videtur. Profertur autem bifariam. Nam* dz *ſequente i profertur vt g. apud Italos, vt,* Dziki/ *agreſtis. Eſt & coloris nomen, ad caſtaneum proximè accedens. Italus autem legat giki, tametſi Polonicè loquẽtes, linguæ mucrone, dentes aſperius hic feriunt, quàm Itali ſuum g proferentes, vel Galli* Dziad/ *lege ac ſi ſcriptum eſſet Italicè Giad. Sequentibus alijs vocalibus et ij quæ polonorum propria eſt, vt docebimus: dz profertur, vt apud Italos zz, vt in dictione Lezzo quod Polonus ſcriberet,* Ledzo. *Exempla ſint,* Rdzá/ *rubigo, tam in metallis, quàm ſegetibus,* Rydzy/ *equinus color, qui medius eſt inter giluum & flauum. &c.*

Reperias tamen voces non paucas in quibus dz *peculiarem habeat prolationem, quam nulla alia lingua, facilè & fœliciter exprimat. Quare exercitatione potius quã regula hic opus, vt voces,* Dzdzá/ dzdzowi/ Drożdze/ *non temerè quis proferat, quin mox peregrinitatem ſuam prodat, tametſi in nominibus* Drożdze/ *i. feces, & ſimilibus ſyllaba* dze/ *ab Italis proferri poßit, ac ſi ſcriptum eſſet ge. craßiore tamen pronunciatione.*

E

Duplex E

DVplex E habent Poloni. Subtiliorem enim diuisionem Poëtis, & rhythmorum scriptorib9, relinquimus. Prius à nostro nihil differt. Alterum obelisco notatum, vt in ą ostendimus ę profertur, vt n vel em apud Italos, & Gallos, m vel n dißimulato, Ręd y/ będzie/ pięta/ ßczęnie/ quasi scriptum esset Italicè vel Gallicè, Kendi, bengie. pienta schenien &c. Quod autem de exacta huius elementi distinctione, paulò ante attigimus, velim his duabus vocibus, manifestum est, piec/ idē, fornax, & pieć/ idē assare, quorum illud e clarū habet, istud verò obscurum ac veluti occlusum.

F

HOc elementum, à nostro nihil differt, estq; vna & eadem semper eius prolatio, Monendi tamen et ipsi Sarmatæ, hāc literā à plerisq; pro w perperam in Orthographia vsurpari: Sæpe enim scripturi Pánow/ Pánoff scribunt quòd sit harum literarum affinis potestas.

G

GSēper pfertur vno modo ante oēs uocales sicut ab Italis pronunciatur ante a o & u. Gáłąź/ ram9, Gębá/ os, Mogiłá/ cyppus, Goły/ rasus, Gunià/ equinum stramentum. Reperias tamen vocalem gi. ipsum, in qua g quodammodo liquescit, propterea eruditiores non gi scribunt sed ij, eo autem vtuntur pro Pronomine go, vt postea dicetur.

H Aspira-

H

ASpiratio vocalibus præponitur vt plurimũ in qua tamen pronuncianda, modus quidam est obseruandus. Experti enim sumus quosdam alioqui non vides homines in hoc ita peccare, vt pro simplici aspiratione, chi/ *literam vsurparent, scribebant enim & proferebant,* chámowáć *pro* hámowáć/ *cohibere.* chnet/ *pro,* hnet/ *ilico. In hac autem vocula,* hnet/ *aspiratio præcedit consonantem, quod Italis & Gallis & alijs mollioribus linguis, est inusitatum, & apud ipsos Polonos rarũ, nisi vox aliqua Rutenica inciderit, vt,* chramotá/ *literæ, quod planè Græcum est,* γράμματα. *Quod quidam* tho *&* thez *& similia scribũt, pro* to *&* tez, *imperitè faciunt.*

I

DIligenter est huius vocalis sonus ab y distinguendus, proferri enim debet planè Latinorũ more, quandocunq; inciderit. Hoc tamen obseruandum i apud Polonos nunquã fieri consonantem.

K

K In omnibus syllabis similiter enunciatur, estq; frequentißimum in hac lingua elementũ Reperitur interdum k simplex per Apocopen pro ku *idq; vt plurimum ante consonantes quanquam in eo habendus est delectus, ne k elementum alioqui asperum consonanti aspere proponatur. Quanquã autem p litera, non admodum sit dura, tamen k nõ*

est ei præ-

est ei præponendum. Harum enim duarum literarum concursus, obscænum nescio quod, præsefert. Est autem tu *nota datiui, vt* tu tobie/ *tibi, &* *breuius* t tobie. *In his verbis* twoli/ t *sic profertur vt parum à g differat, ideò à quibusdam scribitur* gwoli/ *id autem sonat Latinè in gratiam, vel pro arbitrio.*

L

L *Duplex. Vnum molle & Latino simile, vt,* Lis/ *vulpes,* Przyiaciele mili/ *chari amici. In fine dictionum, sæpius occurrit, vt* niemal/ *propemodum.* Dubiel/ *piscis nomen, vsurpatur pro stolido. Hoc autem l molle, cum e & i iungi solet, tametsi cum cæteris vocalibus connectitur, vt* Lás/ *Sylua,* Lod/ *Glacies,* Lud/ *Gens. Quanquã non desunt qui, vt mollior sit pronuntiatio, scribunt,* lias/ liod/ liud/ *quod eruditis displicere video. Alterum durum quod Hungaricũ voco, peregrinis omnibus pronunciatu perdificile. Nã præterquam ꝙ vim duplicis l habet linguæ mucrone, dentes asperè tundendi sunt. vt,* łápáć/ *arripere,* łep/ *caput,* łowić/ *venari,* łuk/ *arcus, distinguitur autem ab altero, molliore obelisco, quo pars eius superior trãsfigitur hoc modo* ł. *Obseruãdum hanc literam cum i vocali nunquã coniungi. Hic si aliàs vspiam lingua asuefacienda est, ne l molle, cum aspero confundatur, quod vitiosum est, & non sine risu excipitur. Exempla sint.* Cáły/ *integer.*

integre. Cáli/ integri. Ioculare est quod vulgò peregrinis obijcitur. Koło miele młyn. Si quis has voces benè pronunciare didicerit, adytum ad rectam vtriusque l pronunciationem sibi fecerit.

M

M Duplex. Alterum nostro simile, alterum accentu acuto notatur, & cum quodam sibilo profertur. vt, Łam/ Karm/ Frange, Pasce, & similia.

N

N Similiter duplex. Alterum nostro persimile, alterum suæ genti proprium, et apice à communi distinguitur, hoc modo, ń. Profertur autem sicut gn apud Italos, Gallos, & Anglos, vt Koń / Equus. Lege ac si scriptum esset Kogn. Pań/Genitiuꝰ pluralis à nomine, hæra, Domina, Matrona Pagn. Ipsum nomen Páni/ hæra, quasi Pagni. Nań/ pro, ná niego/ Nagn, vt To wiedzie nań/ huius eum insimulat. Ni/ áni/ & quæ sunt huius claßis, non distinguũtur accentu, tametsi similiter quasi gn proferantur.

O

O Clarum & obscurum est quod accentu graui nuper à quibusdam notari cæpit. Obscuri exempla sunt. głod/ fames. głog/ rubus vel cynosbatos, wod/ aquarum genit: plural: à sing: wodá/ aqua. Quæ obscuritas non tam ab ipsa vocali, quàm ab

quàm ab adiuncta consonante proficisci videtur. Etsi autem hanc vocalem obscuram plerunq; sequitur ł, tamen occurunt voces, in quibus l molle sequatur. vt kąkol / lolium. Notandum tamen in obliquis non seruari hanc obscuritatem. dicimus enim, kąkolu / o claro & in reliquis quod obscurum voco, non dißimile est diphtongo Græcæ ȣ vel Gallico oü &c. Manifestum discrimen apparet in his vocibus, Rodzić. o claro, parere. Rod / o obscuro, genus. Gallus legeret, ac scriberet Roüd &c.

P

PRæter vulgatum p, est peculiare ṕ accentu notatum, quod vt multæ aliæ consonantes cum sibilo quodam effertur, vt Kuṕ / eme, Łuṕ / spolia Duṕ / cariosæ arboris hiatus.

Q

HVius literæ propriè nullus est apud Polonos vsus nisi in peregrinis vocibus vt kwit acceptilatio, quidam scribunt qwit / quod non probatur, rectè sentientibus.

R

R Admittit Z & in vnam consonantem cum eo coalescit quam nonnulli eruditi, hoc modo scribūt rz. Hui9 pronūciatio nostris hominib9 paulò asperior videtur, ideo in ea multum se torquent. Alij Z prorsus non attingunt, vt Trzebá / Rzepá / Rzad / Rzym / pro quibus, minus exercitati legunt Trebá / Repá / Rad / Rym.

Quæ pronunciatio vti mollior quibusdam nationibus, gentis Henetæ, seu Sclauonicæ est familiaris.

S

S Interdum cum sibilo effertur, vt śitá/ vis, nomen, śitá/ multum: aduerbium, Dosyć/ satis, pośiłek/ subsidium, vt autem is sibillus cognoscatur, notatur s apice, hoc modo ś.

Hoc elementum, interdum assumit Z ß *& profertur ferè vt ch à Gallis, vt* ßablá/ ßyßak/ *framea, caßis, quæ Gallus scriberet & proferret, chabla, chichak. Paulò durior est huius pronunciatio, sequente* cz, *vt* ßczkáć/ *singultire,* ßczodry/ *liberalis,* ßczenie/ *catulus. Qui blesa sunt lingua, hanc literam proferre non possunt, sed eius loco s cõmune pronunciant, non sine audientium risu. Quod vitium Masouitis peculiare est, & quibusdam muliercùlis: quæ etiam hanc, vt ita dicam, blesitatem, de industria, affectant. Nam pro* Maß/ *habes, dicunt,* mas. *Porro, manifestum discrimen pronunciationis huius literæ in his vocibus apparebit, s commune, vt* Pies/ Psy/ *canis, canes acus: plur:* ś *cum sibilo,* Pśi/ wśi/ *canes nom: plur: villæ.*

Sz ßátá/ *vestis,* ßelag/ *solidus, vel triens, aut tertia pars aßis Polonici, quem grossum dicunt,* ßydzić/ *illudere.*

T

A Latino nihil differt.

Simplex

SImplex semper est vocalis, à nostro nihil differt.

W

W Duplex habent Poloni, cuius pronunciatio à nostro f parum distare videtur, vt in f obiter monuimus. Hoc autem intelligendum est, si in fine dictionis fuerit, vt pánow/ quasi scriptũ esset pánoff/ sono molliore. Quodsi in principio vel medio dictionis occurrat, profertur vt v consonans apud Latinos, wádá/ vitium, trawá/ herba, tametsi fieri potest, vt etiam interdum in principio & medio dictionis durius proferatur, vt kwás/ fermentum, Przeciwko/ aduersus, vel erga, vel in, & si qua sunt similia, quæ docebit vsus. Quodsi ẃ apicem, in fronte gerat, cum sibilo quodam proferri debet: vt krewẃ/ sanguis, modrzewẃ/ larix, nisi me fallit arboris similitudo, háywẃ/ huc, Brewẃ/ supercilium, Kotewẃ/ anchora.

X

X Raro occurrit in sermone Polonico & nisi fallor, nunquam, exceptis vocib⁹ Latinis, quas Poloni suas fecerunt, & ciuitate donarũt, vt Text & similia. Quod enim quidam scribunt Xiąże/ Dux. alijs magis placet, vt scribant Książe/ quib⁹ assentior.

Y

HVius literæ pronunciatio, differt ab i simpli-

 ci, quod,

ci, quod, nisi sedulò obseruetur, non vulgarem risum excitauerit peregrinus, harum literarum pronuntiationem & sonum confundēs. I enim simplex molliter diducto ore, & quasi extra os profertur, vt in õnib9 linguis ferè fit, sed Y polonicū nõ multū ab ita Græcorū differēs intra oris angustias, profertur quasi i geminatum, ita tamen vt illa non sentiatur geminatio. vt Myto/ merces, Zyto/ secale, Pytam/ quæro vel interogo, quam vocem si per i simplex proferas, præsertim in gynæceo, Deus bone, quem plausum quos cachinnos excitaueris. Vocem pije/ bibit, caue per y proferas piaculum enim fuerit. Byto/ quod nos, fuerunt, vertere possumus, licet impropriè, si proferas bito/ aliud planè dixeris cùm hoc à bic/ cedere, illud à byč/ esse deriuetur.

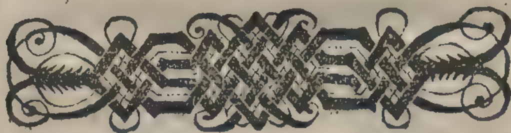
Notandum & illud, i simplex sæpè syllabam constituere, vt Moi/ mei dißyllabum. Stoi/ stat, goi/ sanat, y autem dyphtongum efficit, vt Pokoy/ Pax, Stoy/ Sta, Moy/ Meus, Twoy/ Tuus &c. quæ tria sunt monosyllaba. Pyána/ spuma dißyllabum, Pijána bábá/ Pota anus trisyllabum.

Ž

Z Interdum profertur sicut apud Latinos, vt Zab/ dens, Skázá/ corruptela, Kozá/ capra, interdum mollius effertur addito etiam apice, hoc modo ž vt žimno/ frigus, kážic/ corrumpere

kozi/ ca-

Kozil caprinus, si sequatur i non notatur apice, vt, ziemiá terra, ziele herba.
Postremo crassius effertur in quibusdam dictionibus addiecto in capite puncto, vt ż żywot vita, venter, żoná vxor, żal luctus, żadny vel żaden nemo, quanquam żádny interdum pro deformi ac inepto translatitiè capitur. Erratur sæpius & ab ipsis Polonis, qui blesi sunt in huius literæ pronunciatione, simplex enim, pro crasso, frequenter vsurpant.

NOMEN.

IN tradenda prima parte orationis nos à genere incipiemus, in cuius cognitione, peregrini ferè omnes ideò vehementer hallucinantur, quòd hæc lingua suis careat articulis. Genus autem ex ipsa terminatione cognoscendum erit. Primo igitur loco, Masculini generis terminationes exequemur, Sic tamen vt ipsi vsui & exercitationi, quæ plurimum in omni arte potest, suas partes relinquamus.

In a desinunt dignitatum, offitiorum, virtutum & vitiorum quædam nomina, viris conuenientia, vt.

Masculinorũ terminationes.

Woiewodá.	*Palatinus.*
Stárostá.	*Præfectus.*
Wymowcá.	*Orator.*
Sedzia.	*Iudex.*
Pochlebcá.	*Adulator.*

B

ab	Schab.	*Petaso.*
ab	Glab.	*Caulis.*
eb	Leb.	*Caput.*
elb	Kielb.	*Gobius.*
yb	Szyb.	
ob	żlob.	*Præsepe.*
ub	ślub.	*Promißio vel Sacramentum.*
rb	Garb.	*Gibbus.*

C

ác	Plác.	Locus.
ec	Pálec.	Digitus.
ac	Mieśiac.	Luna.
ic	Slachćic.	Patricius.
oc	Owoc.	Fructus.
lc	Smalc.	
nc	Glanc.	Splendor.
cz	Podśczuwácz.	Incentor.
ucz	Klucz.	Clauis.
eć	Pypeć.	Pullorum morbus.
ścz	Deśćz.	Im[illegible]r.
ách	Strách.	T[illegible]or.
ech	śmiech.	R[illegible]s.
ich	Sztich.	[illegible]ū quo punctim
och	Proch.	[illegible]uis. (cedim⁹.
uch	Duch.	Spiritus.

D

ad	ślad.	Vestigium.
	Grad.	Grando.
ad	Rzad.	Ordo & falere equi
	Sad.	Iudicium. (num.
bd	Chebd.	Ebulus.
id	Wstid.	Pudor.
od	Wrzod.	Abscessus.
	Lod.	Glacies.
ud	Lud.	Populus.
	Vd.	Fœmur.
adz	Wrzeciadz.	Pessulus.

	żoładz.	Glans.
edz	Niedzwiedz.	Vrsus.

F

uf	Huf.	Acies.

G

ag	Pstrag.	Trutta.
eg	Brzeg.	Littus, Rippa.
	śnieg.	Nix.
og	Głog.	Rubus.
	Rog.	Cornu.
ug	Dług.	Debitum.
	Rug.	Inquisitio, & ē vox
rg	Targ.	Forum. (forensis.

I

ij Kij. *Bacillus.* }
Klij. *Gluten.* } *quædā tamē per y scribūt.*

K

ak	Krzak.	Rubus.
	Mak.	Papauer.
ak	Bak.	Oestrū, vel onocro-
	Páiak.	Aranea. (talus.
ek	Klebek.	Glomus.
	Wianek.	Corolla.
ek	tek.	Anterior pars ephi
	Sek.	Nodꝰ in ligno. (pij.
ik	Rik.	Mugitus.

Szyk.

yk	Szyk.	*Acici instructio*
		vel acies ipsa.
ok	Wzrok.	*Visus.*
	Bok.	*Latus, eris.*
uk	Buk.	*Fagus.*
nk	Frásunk.	*Molestia.*
	Szácunk.	*Æstimatio.*
árk	Stárk.	*Surculus.*
irk	Rostirk.	*Discordia.*
	Vstirk.	*Cespitatio:*
urk	Burk.	*Stratum lapideum.*

L

al	żal.	*Dolor.*
at	Zástrzał.	*Telum.*
el	Cel.	*Scopus.*
	Chmiel.	*Lupulus, herba.*
eł	Kocieł.	*Ahenum.*
	Osieł.	*Asinus.*
il	Motil.	*Papilio.*
	Tył.	*Dorsum.*
ol	Bol.	*Dolor.*
	Kakol.	*Lolium.*
oł	Koł.	*Paxillus.*
	Popioł.	*Cinis.*
ul	Vl.	*Alueare.*
	Muł.	*Squalor agrorum:*
uł	Muł.	*Mulus post aqua-*
		rum illuuiem.

 am Bram.

M

am	Bram..	*Limbus.*
	Kram.	*Taberna mercatoria.*
em	Syem.	*Comitia.*
im	Dim.	*Fumus.*
om	Grom.	*Tonitrum.*
um	Rozum.	*Ingenium, Ratio.*
	Prum.	*Nauigium.*

Latius traijciendis fluuijs.

N

An	Stan.	*Status.*
	Bárchan.	*Xylinum.*
	Bocian.	*Ciconia.*
En	Koſcien.	*Koſna.*
	Beben.	*Bebna.*
Eń	Krzemień.	*Silex.*
	Pierſcień.	*Annulus.*
In	Klin.	*Cuneus.*
	Dworzánin.	*Aulicus.*
Yn	Młyn.	*Molendinum.*
	Piołyn.	*Abſynthium.*
On	Zakon zakonu.	*Lex.*
	Ogon ogoná.	*Cauda.*

un Piorun.

Vn	piorun.	*Fulmen.*

P

Ap	Zerap.	*vt,* przyſzedł po zerapie/ *eſt Germanicũ,* Zerhab.
Ep	Sklep.	*Teſtudo.*
	Oſzczep.	*Haſta.*
Ip	Dowćip.	*Ingenium.*
Op	Potop.	*Diluuium.*
	Snop.	*Manipulus, de ſegetib9.*
Vp	Slup.	*Columna.*
	lup.	*Manubiæ.*
	Trup.	*Cadauer humanum, nã de beſtia dicitur,* ścirw.

R

Infinitiua ſunt & alia penè Germanica.

Ar	*Vt,* Zewar.	*Inſtrumentum cauponibus notum. &c.*
	Swar.	*Contentio.*
Er	Fraucymer.	*Gynæceum.*
	Szmer.	*Pro tumultu accipitur, Eſt & herbæ nomẽ quod ſerpillum vocari puto.*

Ir	Mir.	*Pax.*
	Wir.	*Vortex.*
Or	Mor.	*Pestis.*
	Dwor.	*Aula. Est & domus nobilis.*
Vr	Mur.	*Murus, mœnia.*
	Rostur.	*Bacillus, ferrea munitus cuspide. Dolon.*
Rk	Rárk.	
	Stárk.	
	Folwárk.	
	Jármárk.	
	Frymárk.	
	Sztukfárk.	

quæ quatuor postrema sunt Germanica.

S

As	Tárás.	*Carcer.*
	Lás.	*Sylua.*
as	Was.	*Mystax, barba labri superioris.*
Es	Kres.	*Meta.*
Is	ćis.	*Taxus arbor.*
	Lis.	*Vulpes.*

Kłos

Os	Kłos.	*Spica.*
	Trzos.	*Zona.*
	Nos.	*Nasus.*
	Głos.	*Vox.*
	Los.	*Sors.*
Us	Kus.	*Morsus propriè, metaphoricè pro damnosumitur quod dolo malo illatum est.*
Esz	Lemiesz.	*Vomer.*
	Plesz.	*Orbicularis in sacrificulorum vertice rasura.*
Osz	Kosz.	*Canistrũ, calatꝰ, Est &* kosz/ *vox militaris & castra significat.*
Usz	Pusz.	*Pluma mollior.*
Szcz	Płaszcz.	*Pallium.*

T

át	Płát.	*Census & assumentum panni.*
	Kwiát.	*Flos.*
At	Gnat.	*Os de brutis dicitur, metaphoricè ad homines.*

at	Kat.	*Angulus.*
Et	Kret.	*Talpa.*
	Ocet.	*Acetum.*
It	Axamit.	*Holoſericum.*
Ot	Pot.	*Sudor.*
	Plot.	*Sepes.*
Rt	Chart.	*Vertagus.*
	Czárt.	*Demon.*
Vt	Kogut.	*Gallus gallinaceus.*
unt	Grunt.	*Fundamentum.*
	Bunt.	*Seditio.*
áßt	łáßt.	*Menſuræ genus, 60. coros Polon. cos cotinet.*
oßt	Koßt.	*Sumptus.*
Alt	Gwalt.	*Vis, quam Barbari violentiam dicunt.*

Eſt Rdeſt.

Est { Rdest. — *Herba quam officinæ persicariam vocant.*

Ist { lyst. — *Sura.*
Ist { List. — *Epistola.*

Ost { Most. — *Pons.*
Ost { Post. — *Ieiunium.*

Oſzt Roſzt. — *Craticula.*

Vst { Rospust.
Vst { Odpust.

W

Aw { Potraw. — *Cordum.*
Aw { Rekaw. — *Manica.*

Ew Chlew. — *Caula.*

Iw Dziw. — *Miraculum, Portentū.*

Ow { Row. — *Foßa.*
Ow { Obow. — *Calceamentum.*

Y

Ay { Gay. — *Saltus vel sylua.*
Ay { Ray. — *Paradisus.* Riy.

Iy	Kiy.	*Bacillus.*
	Striy.	*Patruus.*
Oy	Zdroy.	*Fons.*
	Stroy.	*Ornatus.*

Z

Az	Raz.	*Ictus. Est & Aduerbium ordinis, Semel.*
aż	Waż.	*Serpens.*
Ez	Bez.	*Sambucus. Genitiuo,* Bzu. *Est & Praepositio, Sine, Absq.*
Oz	Woz.	*Currus.*
	Powroz.	*Funis.*
Oż	Stroż.	*Custos.*

Cz

Klucż.	*Clauis.*

Rz

Ogarz.	*Canis venaticus.*
Pecherz.	*Vesica.*
Wieprz.	*Porcus.*
Kierz.	*Genitiuo,* krzá/ *Rubus.*

Kedzierz.

Kedzierz. *Cincinnus.*
Zwirz. *Fera.*

Et hæc de masculinorum terminationibus hactenus, ex quibus reliqua quæ propè infinita sunt, facile cognosci poterunt.

Et istis quidem vocibus, semper præponuntur in oratione cum ést opus, Ten/ Tego/ Temu/ *&c.* *Pro ratione casuum, non autem,* tá/ tey/ te/ *vt faciunt huius linguæ rudes.*

FOEMININORVM TERMINATIONES.

SI ea nomina de quibus in masculinis diximus in a desinẽtia excipias, reliqua omnia quæ in á finiũt, fœminina sunt. Głowá/ Wodá/ Nogá/ Trzodá. *Item omnia ferè nomina quæ exeunt in* ość/ *fœminini sunt generis,* Kość/ *Os ossis,* żáłość/ *Dolor vel mæror,* Młodość/ *Iuuentus, et alia infinita præsertim virtutum & vitiorum nomina. Quæ tamen bifariam efferunt interdum, vt* Głupość/ *Stultitia, alia terminatione dicitur* głupstwo/ Przystoyność/ *Decorum.* Przystoienstwo. *Apud Reium videre est, non modo nomina hæc bifariam proferri. Sed etiam Masculina quædam fœminina fieri, vt* Błąd/ *error, ex quo fit* błędność. *Quod tamen rarum est, & poëticum. Obseruandum etiam non omnia fœminina quæ* ość *finiunt, alterã illã terminationẽ admit-*

tere quæ est ſtwo. *Non enim dicimus,* Szedziſtwo/ *Sed* Szedziwość/ *Canicies.&c. Neq́ econtra, ſunt enim nomina deſinentia in* ſtwo *vel* ctwo *quæ non tranſeunt in claſſem eorum quæ in*ość *deſinunt, vt* Dziewictwo/ dziedzictwo/ opilſtwo/ *& ſexcenta huius generis. Non enim dicimus.* Dziewictwość/ Dziedzictwość/ Opiłość. *Diſsimulādum tamen non eſt, elegantius vſurpari nomina in* ſtwo/ *quam in*ość/ *Si modo ſunt in vſu, pulchrius.n. dicitur* ſzalenſtwo/ *quā* ſzaloność. *Sunt & aliæ fœmininorum terminationes: quas vſus docebit. Verum vt rudioribus ſubueniamus exempla ſubijcienda ſunt: ſine quibus iſta percipi nequeunt.*

EXEMPLA VARIARVM terminationum Fœminini generis.

Nać.	*Folia à radice manātia, vt à rapa.*
Gać.	*Via in palude lignis, ruderibus, vt alia materia ſtrata.*
Wić.	*Reſtis, Diminitiuum* witká.
Nić.	*Filum. Dim.* Nitká.
Płeć.	*Sexus & faciei qualitas.*
Chęć.	*Cupiditas.*

Obrecz.

Obrecz.	*Circulus, quo dolia compinguntur.*
Trtecz.	*Hydrargyrum.*
Odmiecz.	*Humidum tempus, vel tempestas (humida.*
Moc.	*Robor.*
Noc.	*Nox.*
Wieść.	*Rumor.*
Powieść.	*Sermo.*
Przypowieść.	*Paræmia.*
Cześć.	*Honor.*
Cześć.	*Pars.*
Máść.	*Color. vnguentum.*
Kloć.	*Stramen longius, tegendis tuguriis.*
śmierć.	*Mors.*
Sierść.	*Pilus de brutis dicitur, pro ipso co- (lore sumitur.*
Garść	*Pugillus.*
Kadz.	*Cadus, vel lacus, vasis nomen.*
Czeladz.	*Famulitium, familia.*
Piodz.	Spychánia gołoledzi.

Miedź. *Cuprum.*

Młodź. *Iuuentus.*

Stal. *Chalybs.*

Biel. *Album lignum quod est inter corticem & ipsum arboris cor.*

Posciel. Sol. *Sal.*
Látorost. Myśl. *Mens.*
Radziel. Pilśń.

Kaźń. *Castigatio.*
Waźń. *Odium,*

Boiaźń. *Timor.*
Dań. *Tributum.*

Sień. *Atrium.*
Broń. *Telū, quod defendēdi causa gestatur.*
Dłoń. *Palma.*

Wieś. *Villa.*
Gęś. *Anser.*

Korzyść *Preda.*

Roskosz. *Voluptas.*
Mysz. *Mus.*

Wesz. *Pediculus.*
Brew. *Supercilium.*
Kotew. *Anchora.*
Ostrew.
Konew.

Straż. *Custodia.*
Gałąź. *Ramus.*
Łeż. *Mēdaciū.*
Obroż. *Millus.*
Twarz. *Vultus.*
Rzecz. *Res.*
Cætera huius generis vsu & exercitatione facile cognoscentur.

NEVTRORVM TERMI- nationes.

NEutrorum tres sunt terminationes e ę *&* o. *ideo hoc genus omnium facilime cognoscitur. Exempla* e przymierze. ę wymie *vber.* o wedzidło. *frænum. In hoc genere obseruandum est multa occurrere nomina quæ Poloni neutro genere efferunt, quorum tamen alia natura sint masculina vt,* Panię/ Paniątko/ *quod diminutum est à* Pan/ *Dominus, Herus. Alia Fœminina.* Dzieweczę/ Dziewczątko. *Puella, Puellula. Alia communia vt* szczenię/ Szczeniątko. *catulus, quod Polonicè indiscriminatim tam de mare quam fœmina intelligitur.*

Deniq; & diminutiua quædam in isko, *natura Masculina in hoc genus transierunt, vt* chłopisko/ Wilczysko/ Niedzwiedzisko. *& huiusmodi.*

De Genere Admonitio.

VIRorum, officiorum virilium, mensium, mulierum, & officiorum muliebrium, ventorũ & mensium nomina genere cum Latinis conueniũt, proinde nihil de illis separatim trademus. Exempla tamen quædam propter rudiores proponemus.

Virorum vt,

Piotr. Stanisław. Zbigniew.

Officiorum virilium, vt:

Ráycá. Wóyt. Poborcá.

Mensium vt,

Styczeń. Luty. Márzec. Kwiecień. *quæ ex ephemeride peti debent.*

Mulierum vt,

Márgorzetá. Helena. Dorotá.

Officiorum muliebrium.

Bábá. Mámká. Mátká.

Ventorum vt,

Wschodny/ Zachodny/ Połudńiowy/ Pułnocny/ *sub.* wiátr. *quæ fræquenter circum locutione efferuntur,* od wschodu/ *Eurus,* od Zachodu/ *Zephyrus,* od połudńiá/ *Auster,* od pułnocy/ *Boreas, quasi à media nocte dicas.*

Fluuiorum nomina cuius sint generis, ex ipsa terminatione cognoscitur. Idem de arborum, Vrbium fructuumq́ nominibus sentiendum. Quæ in a desinunt, suum .i. fœmininum sequũtur genus, sin minus aut masculino aut Neutro generi sunt adscribenda. Quod ex terminatione dignosci poterit, ob seruatis quæ de quibus sunt à nobis traditæ regulis.

Fluuiorum, Fœminini. G.

Wisłá/ *Vistula.* Odrá/ *viadrus.* Wartá/ Narew. Wołchá/ *Tanais.* Dzwina. *Rubo.*

Masculini.

Dunay/ *Ister,* Dunáiec/ Nieprz/ *Borysthenes.* Niestr/ *Tiras.* Numen/ *Memella.* Bug.

Arborum.

Arbor Polonicè est Drzewo. *Neut. g. specialia autem arborum nomina terminatione cognoscuntur Masc: G.* Dab/ *Quercus.* Wiaz/ *Vlmus.* Orzech/ *Nux iuglans.* Klon/ *Acer.* Cis/ *Taxus.* Bukßpan/ *Buxus.* Bug/ *Fagus.* Swirk. *Picea.* Brzost/ *ego roboris genus esse autumo.* Modrzew/ *Larix. &c.* Jáłowiec/ *Iuniperus.*

F. G.

Omnia in a finita. Sosnia/ *Pinus.* Jodla/ *Abies.* Grußká/ *Pirus.* Wiśniá/ *Cerasus.* Wirzbá/ *Salix. Item,* Jábłoń/ *Pomus. Circumscribimus quædã vt* Laskowe drzewo/ *Corylus. dicitur etiam* leßczyná. Bobkowe drzewo. *Laurus.* Figowe drzewo/ *quæ & figa dicitur. Ficus.*

Fructus. M. G.

Orzech włoski/ żoładź/ migdáł/ Káßtan/ Laskowy orzech/ *Nux, Iuglans, Glãs, Amigdala, Castanæa, Auellana.*

F. G.

Grußká/ *Pyrũ.* Śliwá/ *Prunũ.* Wiśniá/ *Cerasum.* Broskwiniá/ *Persicũ.* Oliwá/ *Oliua.*

N. G.

Jábłko/ *Pomum.*

Vrbium nomina ex terminatiõe cognosci debẽt, vt dictũ ẽ.

In hoc genere cognoscendo non multum laborandũ est: Si quæ ante dicta sunt de masculinorum, fœmininorum, Neutrorum & Communium terminationibus in promptu fuerint. Accedit quod raro occurunt animalium nomina quæ vtroq; genere non inflectantur, vt suo loco dicemus. Quadrupedũ quædam Epicæni sunt generis siue masculinam siue fœmininam habeant terminationem, vt Ryś/ *quam lyncem esse puto, alij lupum cernariũ.* Łoś/ *Alces.* Sárná/ *Caprea.* Lißká/ *Vulpes. tametsi &* Lis *dicitur masculina terminatione.* Borsuk *vel* Jáźwiedź/ *Taxus vel melis.* Jeż *Erinaceus.* Wiewiorká/ *Sciurus. Auium vt* Járząbek/ *Attagen.* Kuropátwá/ *Perdix.* Drop/ *Tarda.* Wrobl/ *Passer.* Kániá/ *miluus. Piscium, vt* Karp/ *Cyprinus.* Szczuká/ *Lucius.* Łyn/ *Tinca.* Pstrag. *Trutta.* Káráś *ego hunc piscem inter Rhombos numero. Insectorũ vt* páiak/ *Aranea.* pczołá/ *Apis.* Chrząßcz/ *Bruchus, & sexcenta huiusmodi, quæ cum duorum sint generum, tamen sub vna terminatione continentur. Distinguũt autem Poloni hoc genus epicænum, per* sámiec/ *mas, &* sámicá/ *fœmina, quæ nomina de brutis tantum vsurpant, de homine loquentes dicunt honestius,* Sam/ Sámá.

NOMINVM COMPARATIO.

Est vsitata

Est vsitata & anomala apud Polonos adiectiuorum comparatio, vsitatam voco, quæ in duobus vltimis gradibus positiui formam seruat, vt Swiety/ Swietßy/ Naswietßy/ Sacer. Dlugi/ Dlużßy/ Nadlużßy/ Longus. Piekny/ Pieknieyßy/ Napieknieyßy/ Pulcher. Vbi notandum est, in quibusdam etiam vsitatæ cõparationis nominibus comparatiuum vna syllaba crescere, vt vides in Piekny/ Pieknieyßy/ in quibusdam minime, vt Chudy/ Chudßy/ macilentus, pauper. Comparatiui igitur nota est ßy/ Superlatiuus fit ex comparatiuo, præposita particula Na/ vt Hoyny/ Hoynieyßy/ Nahoynieyßy. Biały/ Bielßy/ Nabielßy. Interdum pro Na dicunt Nay/ vt Naylepßy/ Naygorßy/ Naywiżßy.

Anomala comparatio est, cum duo Gradus postremi à positiui terminatione & cognatione degenerant, vt Dobry/ Lepßy/ Nalepßy. Zły/ Gorßy/ Nagorßy. Wielki/ Wietßy/ Nawietßy. Máły/ Mnieyßy/ Namnieyßy. Obiter illud notandum comparatiuis interdum præponi particulam przy, vt cum dicimus, To mi bedzie przytrudnieyßym. Quæ particula satis commodè Latine exprimetur per sub, hoc modo. Pan iest przysmutnieyßym. Herus est sub tristis. Est & alia comparatio sui quodammodo iuris ex vsu ipso cognoscenda. Dicimus enim. Dáleki/ Dál-

leki/ Dálßy/ Nadálßy. *Longe remotus positus vel distans.* Chedogi/ Chedożßy. Ochedożny/ Ochedożnieyßy. Vczony/ Vczeńßy. Szyroki/ Szyrßy/ Náßyrßy. *Latus.* Madry/ Medrßy/ Namedrßy. Lekki/ Lieyßy/ Nalżeyßy. Wyßoki/ Wyżßy/ Nawiżßy. *Altus.* Gleboki/ Glebßy/ Naglebßy. *Profundus.* Miálki Mielßy/ Namielßy.

Ab aduerbiis, fiunt nomina comparatiua vt Heri, Wczorá/ Wczorayßy/ *ab Hodie,* Dziś/ Dziśieyßy/ *à cras* Jutro/ Jutrzeyßy/ *a nuper.* Onegda/ Onegdáyßy. *&c.* Dawno/ Dawny/ Dawnieyßy.

Mouentur adiectiua quædam duabus terminationibus, quod in comparatione non fuit omittendum. vt, Pelny/ Pelen. Wdzieczny/ Wdzieczen. Szczesny/ Szczescien. Prożny/ Prożen/ & Prażen. Godny/ Godzien. Wolny/ Wolen. Pożyteczny/ pożytecżen.

Alia efferũtur per apocopen. vt, Srogi/ Srog. Mdly/ Medl. *& alia in quibus vsus erit obseruandus. dicendi magister.* Smetny/ Smecien. Syt/ Syty. *Comparatiua & superlatiua sequuntur genus sui positiui. vt* Biały/ Biała/ Białe. Bielßy/ Bielßa/ Bielße. Nabielßy/ Nabielßa/ Nabielße.

Hesternus. Hodiernus. Crastinus. Nuperus. Plenus. Gratus. Fælix. Vacuus. Dignus. Liber. Vtilis. Seuus, terribilis. Tristis.

Quod autem in Epicœno monuimus, quædam nomina sub-

mina substantiua sub duobus generibus moueri, hoc loco est commemorãdum. Quod apud Polonos multò latius patet, quam apud Latinos, ni si vehementer hallucinor, tametsi omnia persequi non sit nobis propositum, esset enim prope infiniti laboris, & vsus ista docebit. Exempla.

Krol/	Krolowa.
Ksiaze/	Ksieżná.
Pan/	Páni.
Gospodarz/	Gospodyni.
Stárostá/	Stárośćina.
Woiewodá/	Woiewodzina.
Podskárbi/	Podskárbina.
Podstoli/	Podstolina.
Kráyczy/	Kráyczyna.

Huc adde alia cum dignitatum, tum artificiorum nomina fœminina, quorum non vna est terminatio. alia enim in owá *desinunt, alia in* árká/ *alia in* elká/ *alia in* ini/ *vt videbimus. In* owa / *vt* Rotmistrz/ Rotmistrzowa. *In* árká/ *vt,* Włodarz/ Włodárká. Młynarz/ Młynárká. Kucharz/ Kuchárká. *In* elká/ *vt,* Náuczyciel / Náuczycielká. Przyiáciel/ Przyiaciołká/ *quod regulam non seruat.*

In hanc classem referri possunt propter affinitatem nomina Gentilia: vt,

Krześciánin/	Krześciánká.
Żyd/	Żydowká.

Pogánin/

Pogánin/	Pogánká.
Polak/	Polká.
Moſkwićin/	Moſkiewká.
Tátárzyn/	Tátárká.
Wegrzyn/	Wegierká.
Niemiec/	Niemkini.
Włoch/	Włoßká.
Fráncuz/	Fráncuſká.
Hißpan/	Hißpánká.
Cygan/	Cygánká.
Murzyn/	Murzynká. &c.
Litwin/	Litewká.
Ruśin/	Ruſka.

Eiuſdem generis ſunt & iſta.

Pánic/	Pánná.
Dziewic/	Dziewicá.
Dziedzic/	Dziedziczká.
Pijánicá/	Pijániczká.
Złodzyey/	Złodzyeyká.
Lotr/	Lotryni.
Prorok/	Prorokini.
Czárownik/	Czárownicá.
Zwodnik/	Zwodnicá.
Robotnik/	Robotnicá.
Kuglarz/	Kuglarká.
Błazen/	Błáznicá.
Kmieć/	Kmiotowná.
Niewolnik/	Niewolnicá.
Wychowániec.	Wychowánicá.

Vbi illud obiter notandum ab iſtis nominibus in arz finitis, fœmininum ſemper formari in árka.

Kárzeł/	Kárlicá.
Swiety/	Swiečicá.
Bog/	Bogini. &c.
Latáwiec/	Latáwicá.

Quadrupedum nomina.

Lew/	Lwicá.
Niedzwiedz.	Niedzwiedzicá.
Wilk/	Wilczycá.
Pies/	Pśicá/ *quod &* ſuká ſulá & ſulicá *dicitur.*
Ogarz/	Ogarzycá.
Chárt/	Chárčicá.
Wyżeł/	Wyżlicá.
Koń/	Kobełá/ Swirzupá/ Klácza.
Oſieł/	Oślicá.
Muł/	Mulicá.
Koziel/	Kozá/
Jeleń/	Láni/ *vel* Lániá/ *vel* Jelenicá/ *quod raro dicitur.*
Cielec/	Cielicá.
Wielbłąd/	Wielbłądzicá.
Wieprz/	Swiniá.

Auium.

Kur/	Kokoſz.
Cietrzew.	Cieciorká.

Gąſior/

Gaſior/	Geś.
Kaczor/	Káczká.
Paw/	Pawicá.
Orzel/	Orlicá. &c.

Numeralia.

Plura apud Polonos declinantur numerorum nomina, quã apud Latinos.

Jeden/ *Vnus.*

Num. Sing.

N.	Jeden/	Jedná/	Jedno.
G.	Jednego/	Jedney/	Jednego.
D.	Jednemu/	Jedney/	Jednemu.
A.	Jednego/	Jedne/	Jednego.
Ab.	Jednego/	Jedney/	Jednego.
Sep. Ca.	Jednym/	Jedna/	Jednym/

Plur. Num.

N.	Jedni/	Jedne/	Jedne.
G.	Jednych.		
D.	Jednym.		
A.	Jedne.		
Ab.	Jednych.		
Sep. Ca.	Jednymi.		

Jeden *ſæpe vſurpatur pro* ſam/ *vt,* Jeden fraucymer co koſztuie?

Dwá/ *Duo.*

N. Dwá/

N. Dwá/ Dwie/ Dwie/ (*Dicitur &* Dwoie/ *& coniungitur cum Genitiuo plurali nominum tam neutrorum, quā Masculinorum, vt,* Dwoie chłopiąt / Dwoie chlebá/ Dwoie chártow/ Dwoie psow/ Dwoie ludzi/ Dwoie pieskow / *quod dicendi genus contemptum quendam significat, & habet* Dwoie *in Genitiuo, Ac. & Ab. plur.* Dwoygá/ *Sept. Casus.* Dwoygiem / *vt,* vßczwał záiacá dwoygiem chártow.)

G. Dwu.
D. & Dwiemá.
Abl. & Septimus Casus.

Dwoie/ Troie/ Czworo ryb *&c.* *Differt à* Dwie/ Trzy/ Czterzy ryby/ *ná* dwie rybie/ *duo pisces.* Dwoie ryby *pisces duobus modis coctos vel apparatos, vel duorū generū.* Troie dziwy/ Trzy zbyty.

Trzy/ *Tres Omnis generis.*

N. Trzy/ Trzey.
G. Trzech.
D. Ab. & septimus cas. Trzemá & Trzemi.

Dicimus & Troie/ *cuius & declinatio & constructio eadem est cum superiore* Dwoie.

Cztery/ *Omnis generis.*

N. Cztery/ Czterzey.
G. Czterech.
D. Czterem/ Czterma/ & Czterm i/ *pro ratione substantiui cum quo iungitur.*

Pięć/ *Omnis generis.*

N. Pięć.

N. Pieć.
G. Piać.
D. Piaciam.

▼ Sześć/ *Omnis generis.*

N. Sześć.
G. Sześći.
D. Sześciam.

▼ Siedḿ/ *Omnis generis.*

N. Siedḿ.
G. Siedmi.
D. Siedmiam.

▼ Ośḿ/ *Omnis generis.*

N. Ośḿ. G. Ośmi.
D. Ośmiam.

▼ Dziewieć/ *omnis generis*

N. Dziewieć. G. Dziewiaći.
D. Dziewiaciam. Tákże dziesieć.

A quatuor ad decẽ reperiũtur numeralia quæ desinũt in oro *& eandẽ habẽt cõstructionẽ quã* Dwoie/ Troie/ *de qua vide supra. Hæc aũt sunt.*

N. Drzewá. Ludzi. Chlebá. Prosiąt. Dzyeci. *&c.*

- Czworo/ G. Czworgá/ D. Czworgiem/
- Pieciṓro/ Pieciorgá/ Pieciorgiem.
- Sześcioro/ Sześciorgá/ Sześciorgiem
- siedmioro/ siedmiorgá/ siedmiorgiem
- Ośmioro/ Ośmiorgá/ Ośmiorgiem.
- Dziewiecioro/ Dziewieciorgá/ Dziewieciorgiem.
- Dziesiecioro/ Dziesieciorgá/ Dziesieciorgiem.

A decem

A decem vsq; ad viginti, additur particula haec naſcie *nominibus numeralibus, vt* Jedennaſcie/ Dwánaſcie/ Trzynaſcie/ *&c. manēte ipso nōme declinabili,* Dwánaſcie/ Dwie manaſcie/ Piecioronaſcie/ Pieciorgánaſcie/ *&c. Sic* Dwoienaſcie/ Troienaſcie/ Czworonaſcie/ *&c.*

Viginti,	Dwádzieſciá/	
Triginta,	Trzydzieści/	
Quadraginta,	Czterdzieści/	
Quinquaginta,	Pięćdzieſiat/	*ōnis generis.*
Sexaginta,	Sześćdzieſiat	
Septuaginta,	ſiedmdzieſiat	
Octuaginta,	ośmdzieſiat/	
Nonaginta,	dziewięćdzieſiat	

Centum. Sto. Kilká *declinatur hoc modo,* kilká/ kilku/ kilkiem/ *& est omnis generis,* kilká chłopow/ kilká białych głow kilká paniat/ *Quidam dicunt,* kilo/ kilko, *quod Ruthenicum est. In obliquis obseruanda ē huius vocis cōstructio* kilká groſzy/ kilku groſzy/ kilkiem groſzy/ kilká oſob/ kilku oſob kilkiem oſob/ kilká pſow/ kilku pſow/ kilkiem pſow/ *&c.* kilkánaſcie/ *aliquot supra decē vsq; ad vigīti,* kilká dzieſiat/ *aliquot supra viginti vsq; ad centū,* kilká ſet/ *Aliquoties centum vsq; ad mille. Quod dicitur* Tyſiac/ *& sic declinatur.*

 Numero

Numero Singulari,

N. Tysiac/ *Mascu: Gene:*
G. Tysiacá/
D. Tysiacu/
Sep. Cas. Tysiacem.

Numero Plurali,

N. Tysiecy/ Tysiacá/
G. Tysiacu/ *&* Tysiacy/
D. Tysiacom/
Sep. Cas. Tysiacmi.

Sto/ Dwieſcie/ Trzy ſtá/ Cżterzy ſtá/ Pieć ſet/ *vsq; ad* Tysiac.

Tysiac/ Dwá tysiacá/ Trzy tysiace/ Cżterzy tysiace/ Pieć tysiecy/ *vsq; ad centum millia, & deinceps.* Jeden groß/ dwá großá/ trzy große/ Cżterzy große/ pieć großy/ *& ita deinceps. Vbi notandum est, substantiuum sequi euphoniæ causa, terminationem nominis numeralis contra naturam declinationũ. Dicimus in plurali* konie/ *Equi, & Latinè Dicitur, Duo equi. Polonicè vero, Non* dwá konie/ *Sed* dwá koniá/ *cum* konia *sit terminatione singularis numeri.* Trzy/ Cżterzy konie *regulariter, at* pieć/ Sześć/ Siedḿ/ *&c.* Dzieſieć/ Dwádzieſciá/ Trzydzieści/ *&c.* Sto/ kilká ſet/ Tysiac/ kilka tysiecy koni/ *& ita de reliquis sentiendum.*

Idẽ de Fœminino & Neutro est iudiciũ, Jedná Sztu-

ná Sztuká/ Dwie Sztuce/ Trzy/ Czterzy ßtuki/ Pieć/ Szesć ßtuk/ &c. Jedno oko/ dwie oce/ trzy oká/ czterzy oká/ pieć ßesć/ siedm/ &c. ok/ &c. *Sciendum tamen hoc non esse perpetuum vt substantiuum sequatur nominis numeralis terminationem. Dicimus enim* Dwá chłopi/ dwá wory/ dwá domy/ *&c. quæ vsus docebit.*

Sunt quædam nomina à numeralibus composita q̃ Latino carent nomine. Sed periphrasi exponuntur, vt Sámowtor/ Sámotrzeć/ & Sámotrzeći/ Sámoczwart/ & Sámoczwárty/ Sámopiaty/ *& ita deinceps, quæ tribus generibus inflectuntur* Sámowtor/ Sámowtorá/ Sámowtore/ *&c.*

Latine explicantur per participium comitatus, vt Sámowtor przyiechał/ *venit vno comitatus, vel vnum habens comitem, vel cum vno comite, & sic de reliquis.*

NVMERI.

PRæter numeros Singularẽ & Pluralẽ, quos Poloni cum reliquis linguis habent communes Dualem numerum apud eos reperio. Sed in quibusdam Pronominibus & verbis tantum, tametsi & occurrunt nomina quædam in constructione duali vt in verbis dicetur. Qua de re suo loco dicemus. Cæterum numerorum terminationes ex declinationibus cognoscentur.

CASVS.

PRæter Sex Casus cum reliquis linguis communes, casum habent Poloni, quem Septimum apello, est autem eius Significatio eadem, quæ Ablatiui Latini, quem Instrumentalem vocant, quanq̃ & alium vsum habet, vt vsus docebit.

DECLINATIONES.

NE nimis curiose declinationum numerum consectando me & lectorem remorer: tres omnino declinationum ordines constituam, & ad tria illa summa genera docendi causa eos accommodabo. Primus ordo erit masculinorum. Secundus fœminina complectetur. In tertio neutra collocabimus: Initio illud monentes. Nomina masculina in á finita declinatione cum fœmininis in a terminatis conuenire. Item, neutrorum tres esse casus similes, tã singulari quàm plurali numero, in quo isti casus pares in a finiunt, vt apud Græcos & Latinos.

TYPVS PRIMÆ DECLINATIONIS MASCVLINORVM.

Numero Singulari,

N. Multiplex eius terminatio.
G. A, V, E, GO.
D. OVI, V, Y, EMV.
A. A, V, e, Y, GO, & Sæpe nominatiuo similis.
V. CZE, V, O.

Ab. A,

Ab. A, V, Y, EM, o.

Numero Plurali.

N. Y, I, IE.
G. OW, Y.
D. OM.
A. E, Y.
V. Y, I, IE.
Ab. OW, Y, MI, AMI, IECH.

PARADIGMA.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N. Herb/	N. Herby/
G Herbu/	G. Herbow/
D. Herbowi/	D. Herbom/
Ac. Herb/	*Ac.* Herby/
V. Herbie/	
Ab. Herbu/ Herbem/ Herbie.	*Ab.* Herbow/ Herby/ Herbiech.

PARADIGMA IN A.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N. poborcá/	N. poborce/
G. poborce/	G. poborcow/
D. poborcy/	D. poborcom/
Ac. poborce/	*Ac.* poborce/
V. poborco/	V. poborcowie/
Ab. poborce/ poborcu/ poborca.	*Ab.* poborcow/ poborcach/ poborcámi.

PARADIGMA.

Singulariter.	*Pluraliter.*

 N. Kielb

N. Kiełb/	N. Kiełbie/
G. Kiełbiá/	G. Kiełbiow/
D. Kiełbiowi/	D. Kiełbiom/
A. Kiełbiá/	A. Kiełbie/
V. Kiełbiu/	V. Kiełbiowie/
Ab. Kiełbá/ Kiełbiu & Kiełby.	Ab. Kiełbiow/ Kiełbiem/ Kiełbiech.

Omnis fere terminationum

PARADIGMA.

N. Koniec/	P. Końce/
G. Końcá/	
D. Końcowi/	

In quibusdam u vt temu pálcu.

Quædã assumunt n młodzieniec/ P. cy/ młodzieńcá/ młodzieńcowi. Ec *in* cá/ Gośćiniec/ Gośćincá/ Gośćincu. Ec/ Czyściec/ Czyśccá/ Czyśccowi & Czyśccu. Lec/ Lecá/ Lecowi. Piec/ Piecá/ Piecowi.

Quædam literam deponunt.

Kierz/
Krzá/ *non* Kierzá/
Krzu/

Quædam Duas.

Pies/ Pśi/	Źrzebiec/
Pśá/ *non* Pieśá/	Źrzebcá/
Pśu/ *cuius diminutiuum tamen retinet,*	Źrzebcowi.
Pieśek/ Pieśká.	Skiepiec/ cy.
	Skiepcá/
	Skiepcowi.

Owies/ Owsy/
Owsa/ Kobiec/
Owsa. Kobcá.
Kopiec/ Wieprzek.
Kopcá/ Krzaczek/
Kopcowi. Krzaczku.

IN Ek præcedente consonante, deponunt semper e in obliquis.

Pepek/ pki. Wianek/ Wianká.
Pepká/ Szczudlek/ Szczudlká.
Pepkowi. Vpadek/ Vpadku.
Lelek/ Lelká/

Pytel/ le. Knáfel/ Knáflu.
Pytlá/ Figel/ Figlu.
Kościen/ Kosná.
Sen/ Snu.
Beben/ Bebná/
Blazen/ Blázná.
Ber/ Bru.
Bez/ Bzu.

IN Ecz deponunt e frequenter.

Potec/ cie.
Potciá/
Potciu.

IN ab & ab.

Gołab/ ebie. Jástrzab/
Gołebiá/ Jástrzabá/
Gołebiu. Jástrzabowi.

IN *Ab & Arb.*

Drab/ abi.	Skarb/ árby.
Drabá/	Skárbu/ *non* Skárbá.
Drabowi/	Skárbowi/
Ob	*Vb.*
Grob/ oby.	Slub/ uby.
Grobu/	Slubu/
Grobowi/	Slubowi/
Ac	*Arc.*
Plác/ áce.	Járc/ árce.
Plácu/	Járcu/
Plácowi/ Plácu/	Járcow/ Járcu/

IN Acz.

Oracz/ cze.
Oraczá/
Oraczowi/

Ach Ech Och Vch. (*si to e.*

Strách/ áchy.	mchu mchowi *depo-*
Stráchu/	Proch/ ochy.
Stráchowi/	Prochu/
Grzech/ echy.	Prochowi/
Grzechu/	Duch/ uchy.
Grzechowi/	Duchá/
Mech *facit* mchy	Duchowi.

Ich.

Sztych/	Mnich/ iszy.
Sztychu/	Mnichá/
Sztychowi/	Mnichowi/

Irzch

Irzch *Vſ.*

Wirzch/ irzchy. Zuſ/ uſy.

Wirzchu/ Zuſu/

Wirzchowi/ Zuſowi & Zuſu/

Ość Eſzcz.

Gość/ oście. Deſzcz/ Dzdze.

Gościá/ ości. Deſzczá/ *ſed cõmunis ẽ.*

Gościowi/ Dzdzá/

Dzdzowi/

Ab. Dzdzu/

ad.

Bład/ edy. Rzadu/ & edy.

Błedu/ Rzedu *pro varia Signification* Rzadowi.

Rzad/ ady.

Ad. *Ebd.*

Grad/ ády. Chebd/

Gradu/ Chebdu/

Gradowi/ Chebdowi.

Od *Vd.*

Zawod/ ody. Lud/ ludzie.

Zawodu/ Ludu/

Zawodowi/ Ludowi/

adz Jedz.

Pieniadz/ adze. Niedzwiedz/ edzie.

Pieniadzá/ Niedzwiedziá/

Pieniadzu/ Niedzwiedziowi/

ag

Pſtrag/ Pſtragá/ Pſtragowi.

Eg.

Sniegt Sniegu/ Sniegowi/ egi.

Og.

Glog/ u/ owi/ ogi.

Arg.

Targ/ u/ owi/ agi.

Vg.

Plug/ a/ owi/ ugi.

Ak.

Ptak/ aká/ owi/ acy.

ADMONITIO.

Quæ in ak desinunt, si rerum animatarū sant Nomina, formant Pluralem Numerum in acy/ *vt* Zak/ Zacy. *Si vero rebus non animatis tribuantur, habent Pluralem Numerum in* aki/ *vt* Hak/ Haki. *Idem in quibusdam terminationibus vsu venit.*

ak.

Páiak/ aká/ owi/ owie.

ek.

Brzek/ ku/ kowi.

Ok.

Bok/ ku/ owi/ oki.

Vk.

Buk/ u/ uki.

Vnk.

Frásunk/ ku/ owi/ unki.

Yrk.

Vstyrk/

Vſtyrk/ ku/ owi.

Al.

Zal/ u/ owi.

El.

Chmiel/ lu/ owi/ iele.

Eł.

Kociel/ otły.

Kotłá/ *anomalum,*

Kotłowi/

Ol & Oł.

Bol/ u/ owi. Piopioł/ u/ owi.

Quædam ſunt ołu *&* ołá/ Woł/ u/ *&* á.

Stoł/ Stołu/ *&* Stołá.

Ył. *Yl.*

Tył/ łu/ owi. Motyl/ lá/ owi.

Vl.

Vl/ u/ owi.

Am. Ym. Om. Vm.

Bram/ u/ owi. Dym/ u/ owi.

Grom/ u/ owi. Prum/ u/ owi.

An.

Pan/ Páná/ Pánu.

Stan/ Stanu/ Stanowi.

Błan/ Błanu/ Błanowi.

Bocian/ Bociáná/ Bocianowi.

Eń.

Cień/ Cieniá/ Cieniu/ *&* owi.

On.

Dzwon/

Dzwon/ Dzwonu/ Dzwonowi.

Vn & Yn.

Piorun/ Piorunu/ & á/ Piorunowi.
Piołyn/ Piołyná/ Piołynowi.

Irp.

śirp/ śirpá/ śirpowi.

Ep.

Lep/ Lepu/ Lepowi.
Ofzczep/ Ofzczepá/ Ofzczepowi.

Op.

Trop/ Tropu/ Tropowi.
Snop/ Snopu/ & á/ Snopowi.

Vp.

Słup/ Słupá/ Słupowi.
Trup/ Trupu/ & á/ Trupowi.
łup/ łupu/ łupowi.

Ar.

Dar/ Dáru/ Dáru.
Swar/ Swaru/ Swaru/ & owi.

Er.

Fraucymer/ Fraucymeru/ owi.

Ir.

Mir/ Miru/ Mirowi.

Or.

Dwor/ Dworu/ Dworowi.

Vr.

Mur/ Muru/ Murowi.
Kostur/ Kosturá/ Kosturowi.

Ark,

Ark.

Stárk/ Stárku/ Starkowi.

As.

Tárás/ Táráſá/ Táráſowi.
Lás/ Láſu & ſá/ Láſowi.
Czás/ Czáſu/ Czáſowi/ & *compoſitum.*
Wczás/ Wczáſu/ Wczáſowi.
Pás/ Páſá/ Páſowi.

as.

Was/ Waſá/ Waſowi/

Es.

Kres/ Kreſu/ Kreſowi.

Is.

Cis/ Ciſu/ Ciſowi/
Lis/ Liſá/ Liſowi.

Os.

Głos/ Głoſu/ Głoſowi.
Nos/ Noſá/ Noſowi.

Vs.

Rus/ Ruſu/ Ruſowi.

Vſz.

Puſz/ Puſzu/ Puſzowi.

Eſz.

Lemieſz/ Lemieſzá/ Lemieſzowi.

Oſz.

Roſz/ Roſzá/ Roſzowi/

Aſzcz.

Płaſzcz/ Płaſzczá/ Płaſzczowi.

Acz.

Acz.

Płácz/	Płáczu/	Płáczowi.

At.

Płát/	Płátu/	Płátowi. *Census.*
Kát/	Kátá/	Kátu/ & kátowi.
Płát/	Płátá/	Płátu. *Pãni frustũ assumẽtũ.*

at.

Kat/	Katá/	Katowi.

Et.

Kret/	Kretá/	Kretowi.
Ocet/	Octu/	Octowi.

It.

Arámit/	Arámitu/	Arámitowi.
Szczyt/	Szczytu/	Szczytowi.

Art.

Chárt/	Chártá/	Chártowi.

Ot.

Płot/	Płotá & u/	Płotowi.

Vt.

Kogut/	Kogutá/	Kogutowi.

Vnt.

Grunt/	Gruntu/	Gruntowi.

Aszt. Oszt. Ost. Alt. Vst.

Łászt/	Łasztá/ & tu/	Łásztowi.
Koszt/	Kosztu/	Kosztowi.
Most/	Mostu/	Mostowi.
Kstalt/	Kstaltu/	Kstaltowi.
Spust/	Spustu/	Spustowi.

Aw.

Aw.

Rekaw/ Rekawá/ u/ Rekawowi.

Iw.

Dziw/ Dziwu/ Dziwowi.

Rw.

Czyrw/ Czyrwu/ Czyrwowi.

Ow.

Row/ Rowu/ Rowowi.

Ay.

Gay/ Gáiá/ u/ Gáiowi.

Iy.

Kiy/ Kijá/ Kiju/ & owi.

Stryy/ Strijá/ Strijowi.

Oy.

Stroy/ Stroiu/ Stroiowi.

Sy.

Resy/ Resego/ Resemu/

Habet formam adiectiui, ideo adiectiuorum imitatur inflexionem.

Az.

Raz/ Rázu/ Rázu/ & rázowi.

Vz.

Guz/ Guzu/ Guza/ Guzowi.

aż.

Waż/ Weżá/ Weżowi.

Vcz.

Klucz/ Kluczá/ Kluczowi/

Iż.

Śliż/

Sliż/	Sliżá/	Sliżowi.
	Oż.	
Stroż/	Strożá/	Strożowi.
	Irz	
Zwirz/	Zwirzu/ & á	/Zwirzowi.

& hæc hactenus.

REGVLÆ QVÆDAM DE VOCATIVO ET ABLATIVO,

cum inter se conueniunt.

Quæ in áb/ ab/ ob/ ub/ *desinunt, formant Vocatiuum, in* ie/ Drabie/ Iástrzabie/ Grábie/ Czubie.

In ac/ *faciunt Vocatiuum, in* u/ Miesiac Miesiacu. Záiac/ Záiacu.

In Acz/ Eć/ *formant Vocatiuum* czu/ Oracz/Oraczu. Puchacz/Puchaczu. Pártácz/Pártáczu. Poleć/ Polciu.

In Ec/ *finiunt Vocatiuum in* cze/ Młodzieniec/ Młodziencze. Niedbálec/ Niedbálcze. *& hoc intelligendum de personis. Alioqui Vocatiuus erit in* u/ Koniec/ Końcu. Pálec/Pálcu. Rágániec/Rágáńcu.

In Ic/ *facit* cze/ Slachcic/ Slachcicze. *Horum Ablatiuus finit in u siue personam siue rem significent.*

GENERALIS REGVLA OMNIVM.

In Ad/

In Ach/ *&* ch. *desinentium est, vt assumpto* u/ *formetur Vocatiuus ex Nominatiuo,* Strách/ Stráchu. Miech/ Miechu. Mnich/ Mnichu. Groch/ Grochu. Duch/ Duchu. Jad/ Jádu. Gad/ Gádu.

In ad/ *finita mittunt Vocatiuum in* dzie/ Sad/ Sadzie. Rzad/ Rzadzie.

In Od/ *faciunt Vocatiuum addito* zie/ Narod/ Narodzie. *quæ etiam est Ablatiui terminatio.*

In Ud/ *faciunt Vocatiuum* Du/ Lud/ Ludu.

In K *præcedente quacunq; vocali sumit* u/ Krzak/ Krzaku. Bak/ Baku. Pepek/ Pepku. Puk/ Puku.

In Tr/ *facit* Trze/ Lotr/ Lotrze. Piotr/ Pietrze. *mutato* o *in* e/ Kmotr/ Kmotrze.

In El *molle interdum assumpto* u/ *formãt Vocatiuum,* Dubiel/ Dubielu. *seruata regula,* Knafel/ Knáflu. *non* knáfelu: Przyiaciel/ Przyiácielu. *In* El *durum & Hungaricum, aliter formatur, vt* Koziel/ Kozle. Posel/ posle.

In ń/ *faciunt* niu/ Cień/ Cieniu.

In n/ *faciunt,* nie/ Błazen/ Błaznie. *& generatim omnia* n/ *finita, assumpto* ie/ *formãt*

 Vocat.

Vocat. *similiter & quæ in* p/ *desinunt.*

R/ *finita, summunt* u/ Dar/ Daru. & *ita deinceps. Excipiũtur quædam in* or/ & ur/ *quorum vocatiuus est* rze/ *vt* Vbior/ Vbiorze. Kiwior/ Kiwierze. Kostur/ Kosturze. *& si quæ sunt similia.*

In S/ *finita, quædam assumunt* u/ *vt* Lás/ Lásu. *Quædam* ie/ *vt* Was/ Wasie. Nos/ Nosie.

In ß/ & ßcz/ *finita, summũt* u/ Lemieß/ Lemießu. Koß/ Koßu. Ptaßcz/ Ptaßczu. *de quibus dictum.*

In T/ *finita, exeunt* cie/ Kwiát/ Kwiecie. *non* kwiácie/ *euphoniæ gratia.* Kat/ Kacie. Kret/ Krecie. Grzbiet/ Grzbiecie. *Similiter quæ in* st/ *desinunt, mittũt Voc. in* scie/ Máßt/ Máscie. Most/ Moscie. Láßt/ Láscie. &c.

In W/ *quædam mittũt Voc. in* ie/ *vt* Rekaw/ Rekawie. *Quædam in* u/ *vt* Czyrw/ Czyrwu. Scirw/ Scirwu.

Quæ autem desinunt in ew/ *habent Voc. similem nominatiuo.*

In Y/ *purũ finita aßumunt* u/ Kiy/ Kiju. Striy/ Striyu. Gay/ Gaiu.

In Z. *finita, variam habent Vocat. terminationem. Quædam exeunt in* u/ *vt* Bez/ Bzu/ Waz/ Wezu. Stroz/ Strozu. Powroz/ Powro-

Powroźie. Pecherz/ Pecherzu.
Wieprz/ Wieprzu.

Obseruãdum est autem istas fere omnes vocatiuorũ terminationes, communes esse ablatiuis eorundẽ nominũ: quorum sunt Vocatiui. Quod vtilissimum est rudioribus ad inueniendam Ablatiui terminationem, alioqui subdifficilem. Cæteri casus multo sunt faciliores. Exempli causa, Si scire voles quis sit Ablatiuus à Nomine Rzad/ *quære eius vocatiuum in obseruationibus, & vtrunq; casum habebis. Itẽ quis sit Ablatiuus nominis* Most/ Wzrost/ *eodem modo erit inuestigandus. Sed vt obiter attigimus minime silentio prætereundum est, vocales nominatiui plerunq; Euphoniæ causa in istis casibus quibusdã mutari, vt* Lás/ *non dicimus* Láśie/ *sed* Leśie. *Sic* Czás/ Cześie. Wrzos Wrześie. Popiol/ Popiele. Kośćiol/ Kośćiele. Czolo/ Ciele. Ciálo/ Ciele. Okrag/ Okregu. Kráwadz/ Kráwedzi. Pieniadz/ Pieniedzi. Vrzad/ Vrzedu/ Vrzedy. Wiárá/ Wierze/ Miárá Mierze.

a	e
a	e
e	a
o	e
e	o

Termina tio quorũdam geni tiuorum Pluralis Numeri.

Insignis & perpetua fit mutatio e *in* a, *in genitiuis pluralibus, tam masculinorũ quàm fæminorum nominum.* Meká/ Mak. Gebá/ Gab. Romiegá/ Romiag. Otreby/ Otrab. *& quæ sunt generis eiusdem à peregrinis accuratissimè obseruanda.*

APPENDIX DE ABLATIVO.

Monendi sunt rudiores. Ablatiuum variæ esse terminationis. Quod fit cõstructionis ratione. Primum. Ablatiuus propriè sic dictus Genitiuo Accusatiuo est similis. Exempla. Ten kord iest pána mego. *Mei heri est hic gladius.* Widziałeś pána mego. *Herum meum vidisti.* Masz to dobrodzieystwo od pána mego. *Hoc beneficium habes ab Hero meo. Hic est accusatiuus propriè dictus. Deinde est Ablatiuus secundus, quem septimũ casum nuncupo.* Idzie drogá. Kijem mie vbił. Stárszy ciebie rokiem. Toba sie to dzieie. Pánem sie broni. *&c. Postremo Ablatiuum habẽt Poloni, quo vtuntur cum verbis aliquid alteri inesse, vel in altero fieri significantibus. Exempli causa.* Mam w Bodze nádzieie. *Spem in Deo habeo. Licet etiam dicere.* Mam w Pánu Bogu nadzieie. *Sicut dicimus,* Niemász w Bogu odmiány. *Consulẽdus tamen emendate loquentium vsus.* Nie mász chlebá w domu. *Dicitur &* Domie/ Ostoia sie twe skárby w cudzym domie *Sed hoc infrequẽtius, quod tamẽ à doct. ssimis poetis vsurpatur.* Nie kupuy kotá w worze. Wielka dziś odmiáná w vbierze. Zaiat go po grzbiecie. Nie robi nikt o głodzie.

Ná pie-

Ná pietrze iábłká. W wawozie vlgnał &c. Ná sercu/ W sercu/ ná gorze/ w gorze/ Po gorze/ W wielkicy trwodze.

Hæc autem Ablatiui varietas etiam plurali numero communis est. Nie szydź z vbogich Ludzi. Mieszkam miedzi dobremi ludźmi. Dziś w Ludzroch dziwne obyczáie. Nieszczeście po Ludzioch chodzi/ nie po drzewiech.

Hoc autem in omnibus fit generibus. Dictum est de masculino. Exemplum fœminini. Drog/ Drogámi/ Drogach. *Exemplum Neutrius generis.* Drzew/ Drzewy/ Drzewiech. *Cōmu. gen.* Sług/ Sługámi/ Sługach. Raciech/ Okreciech/ Chomaciech/ Preciech.

OBSERVATIO.

In omnibus Masculinis & Neutris, Ablatiuus pluralis secundus, id est; quem in exemplis superiorib⁹ secūdo loco posui, raro desinit in Ami/ *sed vel in* y/ *vel in* mi. Biesiáduie s przyacioły/ Igráia żony z meżmi/ Robi końmi/ Pieniadzmi/ Swiemá plugi. *Caue ne dicas cum vulgo,* Przyaciołámi z meżámi/ koniámi/ pieniadzami/ &c. *Licenter forte dixeris.* Ten woł bodzie rogami/ *pro* rogi.

Fœmininorum & Communium in a desinentium, Ab-

tium, Ablatiuus secundus plur: num: exit in Ami / *semper.* Trudny rząd z białemi głowámi. Nieprzyiechał przed złymi drogámi. Ma spráwe s sługámi / Dziwnie sie obchodził s śirotámi. *Ablatiuus interdum dupliciter effertur, vt* po swiecie / po swiátu / ná ledzie / ná lodu. *quæ fere sunt poëtica in vsu tamen. Notandum autem hos Ablátiuos in nominibus Adiectiuis semper in* imi / *desinere,* Białymi końmi / Białymi fárbámi / Jásnymi zwierciádły / Twárdymi wędzidły.

SECVNDA DECLINATIO, quæ est Fœmininorum, & Communium in a. & Fœmininorum tantum, quorum variæ sunt terminationes, vt ante in exemplis fœminini generis videre est.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N. A.	*N. Y, E.*
G. Y, E.	*G. I, & in ys quæ desinunt in Ba, Ca, Da, Fa, Ga, Ka, ła, Ma, Na, Pa, Ra, Sa, Ta, Wa, Za. formatur hic g, p, ablato a, ex fine nominatiui Sin. Quæ* tłá / *finiũt, habẽt gen. plu.* teł Miotłá / Moteł.
D. Dze, Dzie, I.	
A. e, a, Interdum similis Nominatiuo quoties in consonantem desinit ipse Nominatiuus.	
V. O, I.	
Ab. Y, vel I, a, Dze, Dzie.	

Item

Item quæ habẽt e in Nominatiuo Sing. mutatur in Genit. Plura, in a, vt diximus antea.

D. Am, Kárczmá/ Karczem.

V. Y, E, facit Vocatiuus Ablatiuo similis.

Ab. I, Ach, Ami, præter illam terminationẽ, quam cum Genitiuo Plur. habet communem.

PARADIGMA. in a, purum. Purum autem dicitur quod vocalis præcedit, impurum quod ante se habet consonantem.

Singulariter.		Pluraliter.	
N.	Szyiá/	*N.*	Szyie/
G.	Szyie/	*G.*	Szyy/
D.	Szyi/	*D.*	Szyiam/
A.	Szyie/	*A.*	Szyie/
V.	Szyio/	*V.*	Szyie/
Ab.	Szyie/ Szyia/ Szyi.	*Ab.*	Szyy/ Szyiámi Szyiach.

ANNOTATIO.

Declinationem nominum, in a purum sequuntur desinentia ßá/ *vt* Dußá. *in* cá/ pracá/ Racá/ Mácá. *in* dzá/ Nedzá/ Rdzá. Kulá/ l *molle,* Koßulá. *Obseruato quod de Genitiuo plurali diximus.* Nedze/ Kul/ Koßul/ Prac/ Rac/ Mac.

ALIVD.

Singulariter.		Pluraliter.	
N.	Wodá/	*N.*	Wody/
G.	Wody/	*G.*	Wod/

D.	Wodzie/	*D.*	Wodam/
A.	Wode/	*A.*	Wody/
V.	Wodo/	*V.*	Wody/
Ab.	Wody/ Woda/Wodzie.	*Ab.*	Wod/ Wodámi/Wodach.

ANNOTATIO, DE DAT. & Ablatiuo.

Desinentia in Bá/ *Sing. quem tertium docendi causa voco, formant Datiuum & tertium Ablatiuum singularem, in* Bie/ Bábá/ Bábie. Trabá/ Trabie. Gebá/ Gebie. Ziebá/ Ziebie.

Desinentia in Dá/ *formant Datiuum, & Ablatiuum tertium singularem in* Dzie/ Wodá/ Wodzie. Trzodá/ Trzodzie.

Desinētia in Gá/ *formant prædictos casus in* Dze/ Drogá/ Drodze. Trwogá/ Trwodze.

Desinentia in Rá/ *formant hos casus in* rze/ Rurá/ Rurze. Dziurá/ Dziurze.

Desinentia in Tá/ *habent hos casus in* Cie/ Zápłátá/ Zápłácie. Chłostá/ Chłoscie. Robotá/ Robocie. Cnotá/ Cnocie. Rotá/ Rocie. Chá/ *finita habēt* Sze/ Pychá/ Pyſze.

Cætera in à desinentia sequuntur terminationem nominum in Bá/ *finitorum.* Szafá/ ſzafie. *exceptis quæ in* ká/ *&* wká/ *desinunt, quæ*

hos casus

hos casus mittunt in Ce/ Laká/ Lace. Riśianká/ Rśiance. Maká/ Mace. Mámká/ Mámce. Ráwká/ Ráwce. Pijawká/ Pijawce.

Quæ łá/ *finiunt, hos casus habet in* le/ Smołá/ Smole. Pczołá/ Pczele. *mutato* o *in* e. *qua de antea dictum est.*

DE VOCATIVO ANNOTATIO.

Quæ á *finiunt, habent Vocatiuum in* o/ Slepoto. Nedzo. *Quod etiam in nominibus masculinis in* á *finitis obseruatur,* Woiewodo. *seruatis regulis quas recensuimus, & disertorum loquendi vsu. Quæ in consonantem exeunt, Vocatiuum formant assumpto* i. Stárość/ o biedna Stárośći. *qui casus genitiuo est similis.* Gáłąź/ Gáłęzi. Pleć/ Pleći. Kaźń/ Kaźni. Cześć/ *habet gen. & Ablat. heteroclitum.* ści/ Cześći/ Cześći.

ALIA OBSERVATIO.

Masculina primæ Declinationis, Secundæ fœmininorum Declinationem sequuntur: obseruatis regulis paulo antea nobis traditis.

DE IIS QVÆ Ew FINIVNT, ADMONITIO.

Quæ Ew/ *finiunt, habent genit. Sin.* wie/ *Dat. & Ablat.* wi/ Krew/ Krwie/ Krwi. Konew/ konwie/ konwi. Brew/ brwie/ Brwi. Szew/ Szwie/ Szwi. *sunt qui scri-*

bunt & dicunt Szwu. Nie bedzie sie tho wam po ßwu proto. *Quæ paræmia significat, aliquid ex animi sententia non succedere.*

APPENDIX.

Annotaui in Accus. Sing. a. Id autē intelligēdum de fœminina terminatione Adiectiuorū, & eorum quæ his sunt similia, vt Participia fæminina de quibus dicetur suo loco. Alioqui nullum est substantiuum quod accusatiuum mittat in a.

PARADIGMA Nominis Adiectiui per omnia genera.

Singulari Numero.

	M.	*F.*	*N.*
N.	Biaty/	Biata/	Biate/
G.	Biatego/	Biatey/	Biatego/
D.	Biatemu/	Biatey/	Biatemu/
A.	Biatego/	Biata/	Biate/
V.	Biaty/	Biata/	Biate/
Ab.	Biatego/	Biatey/	Biatego/
	Biatym.	Biata.	Biatym.

Plurali Numero.

N.	Biate/	Biate/	Biate/
G.	Biatych/	Biatych/	Biatych/
D.	Biatym/	Biatym/	Biatym/
A.	Biate/	Biate/	Biate/
V.	Biate/	Biate/	Biate/
Ab.	Biatych/	Biatych/	Biatych/
	Biatymi.	Biatymi.	Biatymi.

Annota-

ANNOTATIO.

In Neutris Pluralibus substantiuis, Nominatiuus, Accusatiuus, & Voc. in a finiunt. Adiectiua autem in e, vt vides in exemplo, quod hoc loco posui, vt esset in conspectu adiectiuorum declinatio, quæ omnia secundum hoc paradigma inflectanda sunt sicut & participia actiua præsentis, & passiua præteriti temporis.

TERTIA DECLINATIO NEVTRORVM.

Typus declinationis Neutrorum.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N. E, e, O.	N. Ac. Vo. A.
G. A.	G. Formatur partim à nominatiuo Sin. detracta à fine vocali, partim à nominatiuo plurali, eadem ratiõe, quoties pluralis nõ nihil à Sing. degenerat.
D. V.	D. OM.
Ac. & Voca. similes Nominatiuo.	Ab. Primus similis geniti. plu. Y, IECh, Ach.
Ab. A, V, E, EM.	

PARADIGMA IN E.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N. Loże/	N. Ac. Vo. Lożá/
G. Lożá/	G. Loż/
D. Lożu/	D. Lożem/
Ac. Loże/	Ab. Loży/ Loży/ Lożach.
V. Loże.	

Ab. Łożá/ Łożu/ Łożem.

Singulariter.	Pluraliter.
N. Ac. V. Wymie/	N. Ac. V. Wymioná
G. Wymienia/	G. Wymion/
D. Wymieniu/	D. Wymionom/
Ab. Wymienia/	Ab. Wymion/
Wymieniem/	Wymiony/
Wymieniu.	Wymionach.

Quædã euphoniæ causa assumũt c, *in obliquis Dati. & Abl. vt.* źrzebie/ źrzebieciá. Panie/ Panieciá. Szczenie/ Szczenieciá. *quórum genicitiuus plur. exit in* at/ Paniat/ Szczeniat.

PARADIGMA.

Singulariter.	Pluraliter.
N. Ac. V. Panie/	N. Ac. V. Pánietá/
G. Panieciá/	G. Paniat.
D. Panieciu/	D. Panieciom.
Ab. Panieciá/ Panieciu/ Panieciem.	Ab. Paniat/ Paniety/ Panieciech.

PARADIGMA O.

Singulariter.	Pluraliter.
N. A. V. Wedzidło/	N. A. V. Wedzidłá/
G. Wedzidłá/	G. Wedzidł/
D. Wedzidłu/	D. Wedzidłom.
Ab. Wedzidłá/	Ab. Wedzidł/
Wedzidle/	Wedzidły/
Wedzidłem.	Wedzidłech.

Quæ in

Quæ in ßko *&* tko *finiunt, habent gen. plu. in* ek/ *vt* Loßko/ Lozek. Chlopiatko/ Chlopiatek. Kopytko/ Kopytek. *&c.*

Quæ in dlo *habent* del/ tel/ Siodlo/ Siodel. *dicitur tamen,* Radl/ *à* Radlo. *& à* Siodlo/ Siodl. *quæ rara sunt.*

PARADIGMA in eto *&* ato.

Singulariter.	*Pluraliter.*
N.A.V. peto/ chomato/	*N.A.V.* petá/ chomatá/
G. Petá/ Chomatá/	*G.* Pet/ Chomat/
D. Petu/ Chomatu/	*D.* petom/ chomatom
Ab. Petá/ Chomatá/	*Ab.* Pet/ Chomat/
Pecie/ Chomacie/	Peciech/ Chomaciech/
Petem/ Chomatem.	Pety/ Chomaty.

Obseruanda sunt quædam, vt Vcho/ *plur.* Vßy/ Vß/ Vßom/ Vßy/ Vßu/ Vßyma. *Item,* Oko/ Oczy/ Oczk/ Oczom/ Oczach/ *&* Oczu/ Oczymá.

ANOMALA.

Rara sunt apud Polonos nomina, quæ communem declinationum regulam non seruent. Insigne exemplum est Czlowiek/ *quod numerũ plur. propriè nullum habet, mutuatur autem à nomine* Lud.

N.S. Czlowiek/ *&* Czlek/ *cõtractè. G.* Czlowieká/ *&* Czleka/ *contractè. D.* Czlowiekowi/ *&* Czlowieku/ *contractè,* Czleku. *Ac.* Czlowieká/ Czleka. *V.* Czlowiecze/

tantum

rantum. Ab. Człowieká / Człeká / Człowie ku / Człeku / Człowiekiem / Człekiem. *Plu. N.* Ludzie. *G.* Ludzi. *D.* Ludziam / *alij scribunt,* Ludziom. *Ac.* Ludzie / *&* lu dzi. *V.* Ludzie. *Ab.* Ludzi / Ludziach / Ludzmi.

Ipsum nomen Lud / *id est, Gens, videtur carere. Plur. sed hæc Grammaticis relinquo.* Lud *autem sic inflectitur.*

N. S. Lud. *G.* Ludu. *D.* Ludowi. *Ac.* Lud / Ludu. *Ab.* Ludu / Ludem.

Rok / *non habet vsitate* Roki / *sed* Látá / *vt ante dictum est, intellige cum pro anno sumitur.*

Locorum propria quæ in yce / *finiunt, singulari numero carent, quorum infinitiuus est numerus apud Polonos, vt* Roßyce / *& similia, sunt autem secundæ declinatiõis fœminimorum.*

Appellatiua quamplurima, Singulari numero carent, quæ ex vsu sunt petenda. Nos exempla quædam subijciemus, Vstá / Gody / Widły / Pochwy / Drzwi / Ksiegi. *quanquã nonnulli dicunt* Ksiegá / *quod eruditis non placet.* Okowy / Zgoniny / śmieci / Grochowiny. *Dicitur Neutro genere* śmiecie / *vt* Ná śmieciu leży. Zagle / Okrety / Zánádrá / Drożdze / Dzieie / Piersi / Lákoći / Konopie / Jeżyny / Choboty / Láchmány / Oskominy / Lowy / Szránki / Száchy / Cepy. *Sunt &*

Sunt & alia in iny/ *finita quæ Plurali numero declinãtur, vt* Zrekowiny/ Pokłádziny/ Wywodziny/ Krzciiny/ Przenośiny/ *& natalitia, quæ hoc modo formantur,* Jánowiny/ Andrzeiowiny/ Augustowiny.

Plurali numero carent, vt Wet/ *Secunda mēsa, seu bellaria.* śkło/ *Vitrum.* Wegle. *quod collectiui Significationem habens, plurali numero caret, & similia.*

Anomala etiam est declinatio est Nominis. Obá/ *&* Obádwá/ Obie/ Obiedwie/ Oboie.

N. P. Obá/ *Ambo, vel* Obádwá/ *Mas. g.*
G. Obu/ *Amborum, vel* Obudwu/
D. Obiemá/ *Ambobus.*
Ac. Obu/ *vel* Obudwu/
Ab. Obu/ Obiemá/ *&* Obudwu.

Fœmininum.

N. P. Oboiá/ *vt* Oboiá strona. Obie *vel* Obiedwie.
G. Obu/ *vel* Obudwu.
D. Obiemá.
Ac. Obie.
Ab. Obu/ Obudwu/ Obiemá.

Est & hæc terminatio Neutrius generis, vt Obie occ/

Oboie *vel* obie.
N. P.
N. Oboie/ Obie.
G. Oboygá.
D. Oboygam.
Ab. Oboie/ Oboygá/ Oboygiem.

Hoc vtimur in cõiũctiõe duorũ diuersoru generũ, vt si di-

Obu

Obu oczu/Obiema oczyma. | vt si dicas de viro & vxore: Obote dobrych quod notatu dignũ est Peregrinis in hoc facile errãtib9.

Quæ imitationẽ significãt indeclinabilia sunt, vt Táńcuie háyduckiego/ Włoskiego. Idzie Gonionego. Skoczy psiego. wlecze sie kániego/ & hæc quidẽ frequẽter occurrunt. Hæc quæ non inflectuntur Sámopás/ Pustopás/ &c. Rowien/ Ge. Rowmia. cæteris casibus caret.

NOMINUM SPECIES.

Primitiua alia sunt, vt Jeleń/ Koń. Alia à primitiuis deriuantur, vt Konik/ Jelonek.

PATRONYMICA.

Alia gentem seu familiam significant. In hac autem lingua vt plurimum in ski/ desinunt. fœm. in ská/ quæ terminationes latißimè patent. Quod si gentis nomen in ski non desinat, patronymicũ masculinum à primitiuo non differt. Fœmininum autem exit in owná/ vel in anká. hæc autem terminatio à primitiuis deriuatur in á desinentibus, vt Kmitá/ Kmiciánká. Zá-kliká/ Záklicianká.

A propriis nominibus non fiunt patronymica in hac lingua. Lituani eleganter formant sua patronymica in ic/ vt Andrys/ Andrysowic.

Fiedur/

Fiedur/ Fiedurowic. *Poloni circumscribũt* Syn Andrzeiow. Syn Janow. *Quæ terminatio* ow/ *est vna ex formis adiectiuorum. Eius Fœmininum est* owá/ *Neutrũ* owe/ *vel* owo. *Quod si nomini proprio cognomen familiæ vel gentis addideris, non vteris adiectiuo in* ow *sed genitiuo nominis.*

Patronymicorum formam ista habere vidẽtur Krolewic/ Woiewodzic/ Stárośćic/ ſedzic. *id est, Regis, Palatini, Prefecti, Iudicis, filio, &c. Fœmininũ* ánká/ Woiewodziánká/ Stárosciánká/ Sedziánká.

A patria, id est: ab vrbe & gente fiunt patronymica masculina in in/ *Fœm.* ánká/ eczká *in* ká/ *vt* Greczyn/ Greczká. Turczyn/ Murzyn/ *de quibus diximus.* Rzymiánin/ Rzymiánká. Krákowiánin/ Krákowiánká. *Dicitur &* Krákowczyk/ *vt sequenti annotatione monebo.*

Obseruandum tamen quomodo Vrbium nomina desinant. A quibusdam enim formantur patronymica in czyk/ *vt à* Wilno/ Wilnowczyk. *à* Lublin/ Lubelczyk. Atheniencżyk.

POSSESSIVA GENTILIA.

Hæc plerũq; in ſki *desinũt.* Włoſki. Fráncuſki. Niemiecki. Mieyſki. Wieyſki. Rzymſki. Wenecki. *&c. Sunt & quædam* in ow/

Alia in czy *vt* człowiek, człowieczy.

mowy/ vt dictum est, Janow/ Pânow/ vt Czyi to miecz? Pánow. Czyia to ßátá? Janowá. *Sunt & alia in* owſki/ *vt à* Woyt/ Woytowſki. *Alia fiunt in* odny/ *vt ab* Ogrod/ Ogrodny. *Alia in* owy/ *vt à* Targ/ Targowy. Wołowy. *Alia in* ni/ *vt ab* Jeleń/ Jeleni. Sárná/ Sárni. Swiniá/ Swini. Báran/ Báráni. *A* łoś/ *fit* łośi. *à* Lis/ Liśi. *ab* Ośieł/ Ośli. *à* Ryś/ Ryśi. *à* Ciele/ Cielecy. *à* Kſiadz Kßezy. *à* Biſkup/ Biſkupi. *Alia in* in/ *de quibus paulo ante diximus, & fiunt à primitiuis in á deſinentibus, vt à* Stároſtá/ Stárośćin. *à* Woiewodá/ Woiewodzin. *Fœmininum in* ina.

Alia in ſty/ *vt* Oyczyſty. *quod &* Oycowſki *dicitur, quanquã illud prius ab* Oyczyzná *deduci videtur. A* mátká *non dicimus* mátſki *ſed* mácierzynſki/ *à Nominatiuo* Mácierz/ *vel* Máć/ *quo vtuntur ruſtici pro* Mátká.

Sed hæc varietas cum tanta ſit vt præceptis comprehendi vix queat, vſu eſt cognoſcenda, multum autem iuuabit ſeruata nominũ analogia.

Illud tamen obſeruandum, horum poſſeßiuorum variam eſſe ſignificationem. Interdum enim non tam poſſeßionem quam decorum ſignificant, vt Páńſka to rzecz. *Hoc herum decet.* Nie miſtrzowſka

mistrzowska to rzecz. *Hoc magistrum non decet.*

DIMINVTIVA.

In hac parte vehementer Polonica lingua luxuriat. Ego enim ab vno primitiuo decem plus minus Diminutiua, eaq; omnia vsitata interdum obseruaui, quod vt alijs linguis appareat, ego exemplum subijciam. erit autem nomen Chłop *quem & rusticum, & virum fortem interpretantur.*

Sic ab eo formantur diminutiua, Chłopek/ Chłopeczek/ Chłopiatko/ Chłopiateczko/ Chłopie/ Chłopisko/ Chłopinás/ Chłopczysko/ Chłoptás/ Chłopineczka. *Quæ vsurpantur modo minuendi, modo blandiendi, modo irridendi, modo negligendi causa. Esse autem in hac lingua multa huiusmodi nomina non dubium est.*

Chłopiszek
chłopiaszek
Chłopięcina
Chłopięcinica
Chłopczysko
Chłopiszko

ALIA DIMINVTIVORVM EXEMPLA.

Krol/ Krolik. Pan/ Pánek. Człowiek/ Człowieczek. Dom/ Domek/ Domeczek/ Domina. Chálupá/ Chálupká/ Chálupeczká/ Chálupina. *Quæ in* má *desinunt contẽptus causa vsurpãtur,* Pies/ Piesek/ Psisko. Wilk/ Wilczek/ Wilczek/ Wilczatko/ Wilczysko. *Quæ in* sko *desinunt, intendendi vim habent eo enim vtimur fe-*

re, quum

re, *quum ingentem belluam designare volumus,* Głowá/ Głowká. Ręka/ Rączká. Pálec/ Páluszek. Serce/ Serdeczko/ Serduszko. Brzuch/ Brzuszek. Nogá/ Noszká. *propria diminuuntur, partim in pueris, partim blandiendi gratia.* Jan/ Janek. *quod rusticum est. Politiores dicunt,* Jáś. Stánisław/ Stáś. *& in Fœminino,* Bárbárá/ Báśśiá. Kátárzyna/ Káśśiá.

Drzewo/ Drzewko/ Drzewiná, *quod diminutiuum semper non est,* Kámień/ Kámyk/ Kámyczek. Rybá/ Rybká/ Rybeczká/ Rybie/ Rybiątko. Kot/ Kotek/ Koteczek. Krzak/ Krzaczek. Koń/ Konik/ Koniczek. Osieł/ Osiełek. Stárzec/ Stáruszek. Młodzieniec/ Młodzieniaszek. Mysz/ Myszká/ Myszatko. Niewiástá/ Niewiásteczká/ Niewieściszko/ Niewieściná. Duszá/ Duszká/ Duszyczká. Vl/ Vlik.

Adiectiua etiã diminuuntur, Máły/ Máluczki/ Málusieńki/ Málusienieczki/ Máluturny/ Málundy. Cienki/ Cieniuczki/ Cieniuchny/ Cieniusienieczki. Tłusty/ Tłusciuchny/ Tłusciusienieczki Syty/ Syciuchny. Chudy/ Chudziuchny/ & Chudziná. *Reliqua ex vsu petenda sunt.*

Denomi-

DENOMINATIVA SVBSTANTIVA.

Śmiáły/	Śmiáłość.	
Cnotá/	Cnotliwy/ & Cny.	
Niczemny/	Niczemność.	
Hárdy/	Hárdość.	
Pyšny/	Pychá/ *non* Pychość.	
Skrzetny/	*Morosus*, Skrzetność.	
Wrzedny/	Wrzedá.	
Wstydliwy/	Wstyd/ & wstydliwość.	
Sługá/	Służbá.	
Owcá/	Owcjárnia.	
Kowáć/	Kowal/	Kużnicá.
Rożny/	Rożnicá.	
Głowá/	Głowacz.	
Rog/	Rogacz.	
Słodki/	Słodkość.	
Mocny/	Moc.	
Możny/	Możność.	
Dab/	Dabrowká/	Debiná.
Gniazdo/	Gniazdoše.	
Szkodzić/	Szkodá/	Szkodnik.
Wirzbá/	Wirzbiná.	
Drzewo/	Drzewiná.	
Sol/	Solnicá.	
Olšá/	Olšyná.	
Buk/	Buczyná.	
świrk/	świrczyná.	
Ociec/	Oyczyzná.	

A Subſtantiuis & verbis fiunt quædam Subſtãtiua ꝓpriè cuiuſdã claſſis, vt Nalezne. Odu zdne. Mostowe. Targowe. Oborne.

Máćierz/ vel Mać/ Máćierzyzná.
Bábá/ Babizná.
Swiádek/ Swiádectwo.
Drzwi/ Odźwierny.
Klucz/ Klucznik.
Wrotá/ Wrotny.
Przewoz/ Przewoźnik, & sexcenta huius generis, hæc autem de multis delibauimus, vt hanc sequentes analogiam lectores, cætera ipsi inuestigare poßint.

A Substantiuis & Adiectiuis Verba deriuantur eleganter, quod alijs linguis nõ est vsq; adeo familiare, vt à Wrzod/ Owrzedźieć.
à Krostá/ Okrostáwieć. à Płochy/ Płoßáć.
Párch/ Párßywieć. Luk/ Luczyć.
Pole/ Polowáć. &c. à Dźiki/ Zdziczeć.
à Stáry/ Stárzeie śie. à Młody/ młodze śie/
Odmładzam śie. Siwy/ Siwieie.

ADIECTIVA DENOMINATIVA.

Zdrowie/ Zdrow/ Sanus, Zdrowy/ Salubris
Szczęśćie/ Szczęśliwy/ & Szczęsny.
Szrzodek/ Szrzedni.
Pole/ Polny. Campestris, Agrestis.
Káłużá/ Káłużysty. Palustris.
Deßcz/ Dżdżowy. Pluuiosus.
Okrutnik/ & Okrutny/ Okrutnicá. Crudelis.
Lez/ Lzywy.

Niebo

Niebo/ Niebieſki. *Cœleſtis.*
Ziele/ Zieliſty. *Herbidus.*
Chwaſt/ Chwaśćiſty.
Krzewiná/ Krzewiſty.
Gáłąź/ Gáłęziſty.
Piaſek/ Piaßczyſty.
Kámień/ Kámieniſty.
Drzeń/ Drzeniſty.
Trawá/ Trawny. *Herboſus, de equo herbis aut gramini aſſueto.*
Zelázo/ Zelazny. *Ferreus.*
Woſk/ Woſkowy. *Cereus.*
Rok/ Roczny. *Anniculus.*
Aduerbium eſt, Loni/ Lońſki. *Anni pteriti.*
Láto/ Látośi/ *&* Letny.
Æſtiuus. & huius anni. *Pieprz.*
Rzeká/ Porzeczny. *Fluuio proximus.* *Pierny.*
Morze/ Pomorſki. *Maritimus.* *Korzenie*
Dąb/ Dębowy *Quernus.* *korzenny*
Dereń/ Dereniowy. *Brat.*
Sośná/ Sośnowy. *Pineus.* *Bratski.*
Wilk/ Wilczy. *Lupinus.* *braterski.*
Drzewo/ Drzewiány/ Drewniány. *Ligneus.* *Ciotka.*
Głos/ Głośny. *Vocalis.* *Ciotcony*
Wonia/ Wonny. *Odoratus.* *Kopeć.*
Rybá/ Rybny. *Piſcoſus.* *Okopciáty.*
Wino/ Winny (*Deducitur etiam à* Winá.) *Qui ex vino conſtat.*

Piwo/ Piwny. *Qui ex zytho constat.*
Opilstwo/ opity/ *Ebrius.*
Vcho/ Vszásty. *Auritus.*
Gebá/ Gebiásty. *Vasti oris, futilis.*
Zab/ Zebáty. *Dentatus.*
Rog/ Rogáty. *Cornutus.*
Koń/ Koński/ Konny. *Varia significatione, Equinus, Equestris.*

NVMERALIA ORDINALIA.

Pirwszy/ Wtory/ Trzeći/ Czwarty/ Piaty/ Szosty/ Siodmy/ Osmy/ Dziewiaty/ Diesiaty/ Dwudziesty/ Trzydziesty/ *&c.* Setny/ Dwusetny/ *&c.* Tysiacny.

DISTRIBVTIVA.

Po iednemu / Poiedynkiem. Po dwu. Po trzech. Po czterzech. Po piaći. *&c. Singuli, Bini, Terni, Quaterni, Quini. &c.* Po stu/ Po dwu set/ Po trzech set/ Po czterzech set/ Po piaći set. Po Tysiacu.

DE ADIECTIVIS ADMONITIO.

Quæ ski *finiunt poßeßionem proprie, interdum decorum quendam significant, vt paulo ante ostendi. Quæ* owy/ *&* any *finiunt, materiam vt plurimum notant, tametsi non est perpetuum.* Rogowy/ *Corneus,* śklány/ *Vitreus.*

Primiti-

Primitiua quædam hanc formationem non admittunt, vt Zloto/ Zloty. *A* Zloty/ *florenus fit,* Zlotowy/ *id est, florenum æquans.* Srebro/ Srebrny. *Argenteus.* Kámień/ Kámienny. Zelázo/ Zelázny. *Alia erunt vsu cognoscenda.*

Quæ in isty *&* bny *finiunt, copiam significant, vt à* Ziele/ *herba seu planta, differt enim à vulgari gramine quod dicitur* Trawá/ *fit* Zielisty/ *Herbidus. Item* Kátużysty/ Opárzysty. *Vide supra plura exempla.*

Ab vno primitiuo fiunt plura denominatiua Adiectiua, quæ vt voce, ita significatione differunt, vt á Koń/ *fit* Końſki. *Equinus.* Końſki rog/ Końſka grzywá/ Końſkie kopyto. Konny *autem Equestrem significat. vt* Rotá konna/ Konny poczet/ Konny Rotmistrz. *Quum quid apparatu insigne efferre volunt Poloni, ab hoc Adiectiuo in* ny *formant aduerbia in* no/ *vt* Konno/ Pácholczno/ Zbroyno/ Láńcuſzno/ Stroyno/ Swietno. *quæ omnia vna voce Latina explicari nequeunt, quod quidem sciam. Quatuor illa priora circunlocutione ita exponuntur, vt significent, egregium equorum, famulitij, armorum & torquium apparatum & splendorem.*

Alia duplicem habent terminationem idem tamen significant, vt Wieczny/ Wiekuisty. *Verum de his hactenus.*

 Verba-

Chybić.	*VERBALIA.*
Chyba.	*A verbis formantur nomina, vt à* Milo-
Gubić.	wáć/ Miłość. *à* Náuczáć/ Náuká. *à*
Guba.	Czytácz/ Czytánie. *à* Słucháć/ Słuch.
Ohydzić.	*Auditus, à* Słyszeć/ Słyszenie. *Audientia.*
Ohyda.	Pisáć/ Pisánie/ Pisarz/ Pismo.
Krziw-	Záłowáć/ Zal/ Załobá.
dzić.	Przychodzić/ Przychodzień.
Krziwda	Chodzić/ Chod/ *& eius composita,* Roz-
Strzelać.	chod/Dochod/Przechod/Wychod/*&c.*
Strzelba.	Opiekáć sie/ Opieka/ Opiekun/ O-
Mierzić.	piekálnik.
Miara.	Stworzyć/Stworzenie/Stworzyciel.
Mierzić.	Skepić/ Skepstwo/ Skaposć.
Mierzia-	Siedzieć/ Siedzenie.
tka.	Pánowáć/ Pánowánie/ Páństwo.
Chłubić	Zábić/ zábicie/ zábijánie/ zábijáć.
sie.	Pić/ Picie/ Pijak. *hinc* Pijawká/ *hirudo.*
Chłuba.	Zrzeć/ Zárcie/ Zárłok.
pochłuba	Sádnić/ Sádno.
Kupić.	Zadáć/ Zadza.
Kupia.	Chcieć/ Chcenie/ Chęć/ Chuć.
Kować.	Czuć/ Czucie/ *&* Czuynosć.
Kuznia.	Cieszyć/Pociechá/Vciechá/pocieszyciel
wierzić.	Cirpieć/ Cirpliwosć.
wiara.	Brzekáć/ Brzek/
Chramać	Páść/ Pasza/ Pástwisko/ Pástewnik.
chromota	Pieścić/ Piesciotá.
sromacsie	Przy-

Przyſiadz/ Przyſiegá/ Przyſieſcá/ *vnde* *Srom.*
Krzywoprzyſieſtwo/ & Krzywoprzy- *ſromočič.*
Prośič/ Prosbá. (ſieſcá/ *Sromota.*
Odziač/ Odzienie. *zawodzič*
Vbráč/ Vbior/ Vbránie. *Zawod.*
Vbieráč/ Vbieránie. *Rozwo-*
Záſtonič/ Zaſtoná. *dzič.*
Złorzeczyč/ Złorzeczeńſtwo. *Rozwod.*
Obmowič/ Obmowiſko/ Obmowcá. *Przewo-*
Wymowič/ Wymowá/ Wymowká. *dzič.*
Námowič/ Námowá. *Przewod.*
Przymowič/ Przymowká. *Zatoczič.*
Wyrzec/ Wyrok. *Zatoka.*
Vrzec/ Vrok/ *faſcinum.* *Rozew-*
Przykryč/ Przykricie. *rzeč.*
Spiewač/ Spiewak/ Spiewánie. *Rozwora*
Záwádzáč/ Zawádá/ Wádá/ *ſimplex.* *Lupič.*
Zwyciežyč/ Zwycieſtwo/ Zwycieſcá. *Lup. Lu*
Pobráč/ Pobor/ Poborcá. *pieſtwo.*
Widzieč/ Widzenie. *Lupieſca*
Wejrzeč/ Wzrok. (wiſko. *Brako-*
Stač/ Stan/ Stánie/ Stania/ Stano- *wač.brak*
Stroič/ Stroy. *wrze-*
Gwałčič/ Gwałt/ Zgwałcenie. *ſzczeč.*
Wydrzeč/ Wydárcie. *wrzask.*
Deriuantur etiam Nomina Fœmmina, vt. *trzeſzczeč*
Rzadziochá/ Mocarká/ Rycerká/ Ro- *Trzask.*
dzicielká/ Zwyciežycielká/ Náuczycielká/ *Tarkotač*
ká/ *quæ* *Tarkot.*

kā/ *quæ tamen à Nominibus Masculinis potius quā à verbis oriri mihi videntur.*

ADIECTIVA QVÆDAM VERBALIA.

Yty/ Vżyć/ Vżyty. Pożyć/ Pożyty. Zbit/ Zbity. Odbić/ Odbity. Kryć/ Skryty. *sunt quæ hanc formam habent, neq; tamen sunt verbalia, vt* Rozmáity/ Obfity/ Znákomity/ Pospolity.

Isty/ Zámożisty/ Pozłocisty/ Przepádzisty. *quod inclinationem quandam significat.*

Iwy/ Swarliwy/ Gniewliwy/ Márkotliwy/ Zdrádliwy.

Tny/ Sny/ Zdrádny/ Vkłádny/ Vtrátny/ Vdátny/ Rádny.

Any/ Odrány.
Emny/ Przyiemny.
Tn;/ Bitny.
Awy/ Legáwy/ Ciekáwy. *Quanquā hæc terminatio latius patet.*
Mny/ Vłomny/ Ogromny/ Skromny.
Onny/ Skłonny.
Aty/ Osierociáty/ Stały/ Zemdláty.
Ity/ Zawity/ Zgnity/ Opity.
Adły/ Vpádły.
Tny/ Swietny/ Smetny/ Metny/
Kły/ Spiekły/ wypiekły/ opuchły.

Ty/ Ná-

Markotać. Markot. Przewrócić. Przewrot. wywrócić. wywrot. wykręcić. wykręt. Grożić. Groza. Grozba. Łamać. Vłomek. Pleć. Plewidło. Plewiarka. Omylić. Omyłka. Cisnąć. Cizba. cō ferta multitudo.

Ty/ Nádety/ Swiety/ Rospiety.
Zny/ Grozny.

Reliquas terminationes docebit vsus.

DE COMPOSITIS, BREVIS ANNOTATIO.

Composita ex duobus integris, integrè declinantur, vt Swawola/ Sweywoli. Niezgodá/ Niezgody. Przygodá/ Przygody. Biala głowá/ Biáley głowy. *&c. Ex corrupto & integro sic* Swowolny/ Swowolnego. *&c. integro tantū declinationem recipiente. Ex duobus corruptis, vt* Dobrodziey/ Dobrodzieiá/ Dobrodzieiowi. *Voc.* Dobrodzieiu. Márnotrátny/ Márnotrátnego. *vt reliqua Adiectiua.* Podszczuwácz/ Podszczuwaczá. *Vt reliqua in* ácz.

Ex duobus cor. Kaznodzieia. kołodziej Pedziwiatr.

DE PRONOMINE.

EGo, Ja/ *Tu,* Ty/ *Sui,* Sie/ Siebie/ *pro ratione constructionis alio etiam modo verti poterit. Ille,* On/ *vel* Ten/ *vel* Ow. *Iste,* Ten/ *addunt interdum discriminis causa* Poloni, Oto ten/ Owo ten. *Ipse,* On/ *vel* Sam. *Hic,* Ten/ Oto ten. *Is,* On/ Ten. *Quis,* Kto. *Qui,* Ktory. *pro quo Poloni vsurpant* co/

pent co / *omnis generis*, Koń co v mnie iest. Głowá co boli. Niebo co świeci. *In obliquis pro* ktorego / *dicunt*, co go. *Kochanouius in Diluuio.* Sam Noe nálezion co go Bog miłował. Co go / *id est*, *Quem. Ita in Fœminino*, co ia / *pro* ktora. *In Neutro*, co ie / *pro* ktore. *Meus*, Moy / *Tuus*, Twoy / *Suus*, Swoy / Jego. *Iußit herus suũ equũ adduci*, Roſkazał Pan áby iego koniá przywiedzyono. Y koniá ſwego przywieść. *Noſter*, Náß. *Veſter*, Waß. *Noſtras*, Náß. *Sub.* ziemek / *vel* Towárzyß / *vel* pobrátym. *Veſtras* Wáß / *S.* zyemek / *&c. Cuius*, Czyy / *Cuia*, Czyiá / *Cuium*, Czyie. *Cuias*, Skad / *Cuiate*, Skad / *quod ad verbum ſonat*, *Vnde.*

Chłop co nanim ſto płatow. Ociec kazał abyś ßedł do niego. Ociec kazałci przyść do ſiebie.

PRONOMINA OMNIS GENERIS.

Ja / Ty / Sie / *vel* Siebie. *Ego Tu, Sui.*

COMMVNIS.

Noſtras, Náß / Náßá / *Noſtrate Neutrum*, Náße. *Veſtras*, Wáß / Wáßá / *Veſtrate, Neutrum*, Wáße. *Cuias*, Skad ten ábo tá / *Cuiate*, Skad to. *vt* Skad to Wino.

PRONOMINA *trium vocum.*

Ille, On / Ten. *Illa*, Oná / Tá. *Illud*, Ono / To. *Iſte*, Ten. *Iſta*, Tá. *Iſtud*, To. *Ipſe*, On / Ow / Sam. *Ipſa*, Oná / Sámá. *Ipſum*

ma. *Ipsum*, Ono/ Sámo. *Hic*, Ten/ *Hæc*, Tá/ *Hoc*, To. *Is*, Ten/ *Ea*, Tá/ *Id*, To. *Quis*, Kto/ *interrogatiuum*. *Quæ*, Ktora/ *Quid*, Co. *Qui*, Ktory/ *Relatiuum*. *Quæ* Ktora/ *Quod*, Ktore. *Meus*, Moy/ *Mea*, Moiá *vel* Ma/ *Meum*, Moye *vel* Me. *Tuus*, Twoy/ *Tua*, Twoiá *vel* Twa/ *Tuum*, Twoie *vel* Twe. *Suus*, Jego/Swoy. *Sua*, Jey/ Swoyá *vel* Swa/ *Suum*, Swoie/ Jego *vel* Swe *vel* Twe. *Noster*, Náß/ *Nostra*, Náßá/ *Nostrũ*, Náße. *Vester*, Wáß/ *Vestra*, Wáßá/ *Vestrum*, Wáße. *Cuius*, Czyy/ *Cuia*, Czyiá/ *Cuium*, Czyie.

ADMONITIO.

Habent Pronomina Poloni, alijs linguis incognita, q̃ formãtur à possessiuis. Moy/ Twoy/ Swoy. *Dicunt enim.* Moyski/ Twoyski/ Swoyski/ Jegoyski. *Significant autem aptitudinem quandam, vel id quo quis plurimũ delectatur, vt*, Moyski to koń. *Hic equus mihi ẽ idone⁹, vel apt⁹, vel eo delector*, Twoyski to chleb. Swoyski *interdum significat rẽ domi natam, non aduectam peregre, vt* Swoyska kokoß. Jegoyskie to mießkánie. *Domus ei apta & commoda.*

DECLINATIONES PRONOMINVM.

Singula-

	Singulariter.	Pluraliter.
Ego.	N. Ja/	N. My/
	G. Mnie/	G. Nas/
	D. Mnie/ Mi/	D. Nam/
	Ac. Mnie/ Mie/	Ac. Nas/
	Ab. Mnie/ Mna.	Ab. Nas/ Námi.
		Nom. Plur. Wá.

DVALIS NVMERVS.

Quo vtuntur quoties de duobus est sermo, non tamen superstitiosè hoc obseruari video, reperitur autem in istis duobus Pronominibus tantum, & in Verbis, vt postea videbimus.

Tu.	N. Ty/	N. Wy/
	G. Ciebie/	G. Was/
	D. Tobie/	D. Wam/
	Ac. Ciebie/ Cie/ *	Ac. Was/

* *pro quo sæpe vsurpant ci & ć in fine dictionum vt Dictum est in literis.*

	V. Ty/	V. Wy/
	Ab. Ciebie/ Tobie/ Toba.	Ab. Was/ Wámi. Dualis, Tá.

Sui.	G. Siebie/	*In plurali eodem modo iisdem declinatur casibus.*
	D. Sobie/	
	Ac. Sie & Siebie/	
	Ab. Siebie/ Sobie/ Soba.	

N. On/ Oná/ Ono & Je/

Ille. G. Onego/ *per aphæresim* * Go/ gi/

* Jego. & *Fæmi.* Jey/ Niey/ Oney.

D. One-

D. Onemu/ *contractè* Jemu/ *&* Mu/
Ac. Onego/ Go/ Niego/ *contractè* On/
Ab. Onego/ Go/ Niego/ Jm/ Nim.

Numero Plurali.

N. Oni/ G. Onych/ Jch/
D. Onym/ Jm/ *A.* Ony/ Je/ Nie/
Ab. Onych/ Jch/ Nich/ Jmi/ Nimi.

N. Ow/	*N.* Owy/		
G. Owego/	*G.* Owych/		
D. Owemu/	*D.* Owym/		
Ac. Owego/	*Ac.* Owy/	(mi	
Ab. Owego/ Owym.	*Ab* Owych/ Owy		
N. Ten/	*N.* Ci/		*Iste.*
G. Tego/	*G.* Tych/		
D. Temu/	*D.* Tym/		
Ac. Tego/	*Ac.* Ty *vel* Te/		
Ab. Tego/ Tym.	*Ab.* Tych/ Tymi.		

Fæminina & Neutra sequuntur declinationem Adiectiuorum Nominum, vide suo loco.

N. Sam/	*N.* Sámi/		
G. Sámego/	*G.* Sámych/		*Ipse.*
D. Sámemu/	*D.* Sámym/	(me.	
Ac. Sámego/	*Ac.* Sámy *vel* Sá-		
Ab. Sámego/ Sámym.	*Ab.* Sámych/ Sámemi.		
N. Kto/	*Indefinitum.*		
G. Kogo/	Co/ Coś/		*Quis.*
D. Komu/	Czego/ Czegoś/		*Quid.*

Ac. Ko- G Czemu/

Ac. Rogo/	Czemu/Czemuś/	
Ab. Rogo/Rim.	Co/	Cims/
	Czego/ Czym/ *compositũ,* Cokolwiek/ *&* *sine* k Cokolwie/ *quod rusticum est.*	

Obseruandum est, non temere vsurpari casus eorum Pronominum quos multiplices esse annotauimus, vt in Pronomine, Ja/ *Ego, vides Accusatiuum duplicem,* Mnie *&* Mie. *Bene igitur dicas,* Podz do mnie/ *non* Podz do mie. *Itẽ bene dixeris,* To ná mie wiedzie/ *nõ* ná mnie. *Rectè hoc,* Wygrał ná mnie sto złotych/ *non* ná mie. *Illud enim* mnie/ *est Ablatiui casus, quod ipsa ostendit Syntaxis. Idem de Secundo & Tertio Pronomine iudicrũ.*

A Pronomine On/ *est, G. & Ac. & Ab.* Onego/ Jego/ Niego. *& Fœmininum,* Oney/ Jey/ Niey. *Quæ terminationes non sunt temerè vsurpandæ, etiamsi idem significent. Dices enim,* Jde do onego/ Do niego/ Do oney/ Do niey. Od onego/ Od niego/ Od oney/ Od niey. *Non autem,* Jde do iego/ Jde od iego/ Do iey/ Od iey. *quanquã si substantiuum addas, sic omnino erit loquẽdũ.* Jde do iego domu/ Do iey gmáchu/ *non autem* Niego/ Niey/ *quia hæc relationẽ, illa possesionem potius significant.*

Est &

Est & obseruatu dignũ quod pro onego/ vel iego/ eleganter vtimur particula, oń & en/ vt Nieśmie sie oń pokuśić/ id est, o niego. Fœminino genere dicimus, o nie. Strzez sie sámotowki / byś w nie nie wpadł. Wiem co sie weń wleie. Nie máß nádeń/ id est, nád niego. Nemo est ei præferẽdus. Ten iest dzień świety/ á nie godzi sie weń robić. weń id est, ipsos. die. Mam cudny klenot/ á kto mie oń bedzie prosił? &c. oń/ ipsum. Páná sie boi/ y nie śmie sie przedeń vkazáć. Non inelegãter interdum Substantiuo coniungitur, Relatiuum Pronomen. Reius, in Zodiaco, cap. 6. Dobrzy w iego Reiestrá ći nigdy nie wchodzą. vbi ći redundat Latine.

Et pro w onego & w niego q̃ non sunt in vsu cõmuni. Sic patrze nań id est, na niego.

Eleganter dicitur per contractionem przeń pro przez niego/ vt Przyiechał do mnie pan/ á nie mam nic przeń/ id est, pro ipso, vel quod ei apponam.

Ocz/ pro o co/ Bije mie/ á nie ma ocz/ id est, sine causa. Nacz pro ná co/ Nacz mie prosis? Ad quid?

Compositum, Oczkolwiek / Naczkolwiek/ Zacz/ Zá co/ Przecz/ Prze co. Nie stoi nizácz/ Przecz go bijeß. &c.

Gi vel ij/ sæpius vsurpatur pro go/ tam de animatis quã non animatis, Kochan, Satyro.

 Rogáty

Rogáty to syllogizm á trudno gi zbá-
dáć. Przywiodł gi do tego/ *id est, ipsum.*

To/ *frequenter sumitur in distributione, pro coniunctione copulatiua,* To to/ To owo/ *id est,* y to/ y owo. *Interdum exagerat. Reius.* To ná to pogladáiac/ iáko kieżnoz krzáka. *Item,* Toż dopirko nápoły wstapitá weń duszá.

Dicitur & Toć/ *vt* Toć mi żal tych ludzi. *Obserua* To/ *licet neutrius sit generis, tamen promiscuè masculino & Fœminino praeponi vt,* To chłop/ To páni/ *quod vsurpatur, quoties aliquis vel laudatur vel spernitur, vt* Czysty to człowiek/ Známienita to páni/ *&c.*

Adiicitur syllaba że *quibusdã Pronominibus, quæ syllabæ met apud Latinos respondere videtur, vt* Tenże/ Onże/ *&c. Quæ sic inflectũtur.*

	S.	*P.*	*S.*	*P.*
N.	Tenże/	ciż/	Onże/	Oniż/ (że/
G. Ac. A.	Tegoż/	Tychże/	Onegoż/	Onych
D.	Temuż/	tymże/	Onemuż/	onymże/
Ab.	Tymże/	Tymiż.	Onymże/	onymiż.

Fœmi. Táż/ Teyże/ *Neut.* Toż/ Tegoż.

Et sic de reliquis, quæ quidem hanc syllabam admittunt, vt, Oczże/ Zaciże/ Przecziże/ Nac że. *Composita, à* Co/ *&* Kto/ *&* Ktory/ Cokolwiek/ Ktokolwiek/ Ktorykolwiek. *Inflexio.* Cokol-

Cokolwiek/ Ktokolwiek/ Ktorykolwiek.
Ciegokolwiek/kogokolwiek/ktoregokolwiek.
ciemukolwiek/komukolwiek/ktoremukolwiek
Cżymkolwiek/ Kimkolwiek/ Ktorymkolwiek.

Sic Fœmininum Ktorakolwiek/ *&*
Neutrum, Ktorekolwiek.

His sunt affinia, Ledá co/ Ledá kto/ Leda ktory. *Tametsi & cum nominibus & Aduerbijs connectitur* Ledá/ *vt* Ledá chlop. *Quiuis è vulgo &* Ledá kiedy/ *quod indefinitum & breue tempus significat.* *Quiduis.* *Quiuis.*

Addi potest & Niwecż/. *Nihilũ, quod cõpositũ ẽ ex* Nie *&* Co. *Est aũt indeclinabile.*

Coś/ *vocaui indefinitum Pronomen, eo enim Poloni in re ambigua vtuntur, & cuius ratio minime constat, vt,* Jest tu coś/ *hîc aliquid subest, vel latet.* Pan pilno czoś piße/ *Herus aliquid accuratè scribit. Datiuus* Czemuś *sæpe pro non sine causa ponitur, vt si dicas,* Nie ßcześćiśie nam czemuś po ty látá. *Hisce annis parum sumus fœlices non sine causa. Sic enim hoc loco verto* Czemuś/ *cum ad verbum sonet, propter aliquid, etiam si sit Datiuus. Nisi quis intelligere malit* Czemuś/ *id est,* Niewiem dla czego.

Huc pertinere videntur ea quibus ś *in fine contemptus causa additur, vt,* Jákiś chlop śie s kątá wyrwat. *Sic,* Jákaś/ Jákieś/

Fœminino & Neutro genere. Quanquam dubitandi interdum nota est, vt vsus docebit. Pro ś frequenter dicimus śi. Est & ś, secundæ personæ nota, vt, Byś weyrzał pod iezyk/ nálazłbyś iad práwy. *Quæ de re in Verbis plura.* *Monui, literam* ć/ *& particulam* ći/ *vsurpari pro* tobie. *Cuius rei exempla possem infinita proferre. Ego vno aut altero rem expediam. Reius in Socrate Zodiaci:* Mnimaß powinowáći gdyć owo dudkuia.

Niepsuj sobie czásu, pokić ßydła gola.

Gdyć/ *id est,* Gdy tobie. *Ipsi etiam voci* Tobie *additur* ć/ *vt ibidem:* Nie tobieć/ ále spadkom/ *&c. Neq; tamen est* ć/ *semper Datiui nota, cum promiscuè omnibus ferè vocibus affirmandi & emphaseos causa addi soleat, vt,* Mnieć tu bárzo blisko/ Nie dálekoć. Záßumiáło coś wzgore/ álić Jástrząb z drzewá. Są dobrzy/ sąć y źli ludzie ná świecie. [illegible] Wierz mi żeć [illegible] / Nie [illegible] Bogáctwá [illegible] [illegible] ći/ *vt,* Bychći to miał powiedzieć/ *id est,* Bych tobie miał powiedzieć. Niechći się to záwżdy w głowie kręci. *Additur etiam aliis vocibus,* Jużći/ Náśći/ Wiemći/ Niewiemći/ Aliśći/ *& sexcenta eius generis ab vsu non à nobis petenda.*

Sobie/

Sobie/ *interdum pulchre redundat, vt* Leży sobie/ Spiewa sobie/ *&c.* Rozmawia sobie s sługámi. Buyno sobie troczy.

DE VERBO.

VErborum alia Actionem, vt Orzę/ *Aro,* piszę/ *Scribo. Alia Paßionem, vt* Jestem *&* Bywam miłowan/ *Amor. Alia Neutrũ significãt,* Siedzę/ *Sedeo.* Stoię/ *Sto.* Biegam *&* Bieżę/ *Curro. Quædam Neutra circũloquimur, vt* Zimno mi/ *Algeo, Frigeo.* Ciepło mi/ *Caleo.* Gorąco mi/ *Æstuo. quæ ad verbum significant, Frigus mihi. Calor mihi. Æstus mihi, s. est.*

Verbum aliud Personale, vt Ja roskázuię/ *Ego mãdo.* Ty słuchaß/ *Tu audis.* Bolesław zábił Stánisłáwá/ *Boleslaus Stanislaum occidit. Aliud Impersonale,* Stoią/ *Statur.* Siedzą/ *Sedetur.* Gráią/ *Luditur.* Piją/ *Bibitur.* Idą/ *Itur. Circunloquimur interdum, vt* Pije się/ Idzie się. Je się. *Editur, vt* po pracy ie się ochotnie/ *Post laborẽ auide editur. ad verbum,* Idzie się po máluczku/ *Sensim itur.*

Actiuorũ non vna ẽ terminatio, alia enim desinunt in nię *dyßyllabum, vt* Miłuię/ *amo.*

 Psuię

Psuie/ corrumpo, alia in e præcedente consonāte. Tráce/ Amitto. Rádze/ Consulo. Alia in am/ vt Mácam/ Palpo. Obłápiam/ Amplector. Łápam/ Capto. Alia in e præcedente vocali, vt Krÿje/ Tego. Bÿje/ Cædo. Rÿje/ Fodio. Alia in em/ vt Rozumiem/ quæ terminatio ferè Neutris conuenit, vt videbimus.

Paßiua nullam propriè habent terminationē, circunlocutione autem exprimitur. Constat autē hæc circūlocutio ex verbo Jestem/ vel Jam iest/ vel Bywam/ id est, sum, & Participio præteriti temporis, vt ab actiuo, Kuße/ Tēto. Paßiuū Tentor dicimus. Jam iest kußony/ & contractè, Kußon/ & Jestem kußon/ & Bywam kußon/ sed istud postremum, frequentatiuè sumitur, vt suo loco dicetur. Latinè sonat, Sum tentatus. Sic in Fœminino, Jestem kußona. In Neutro, Jestem kußone. Sed fit nescio quomodo vt hæc lingua paßiuis rarius vtatur. Actiua enim significatio plenior est. Eleganter aūt per tertiā perso. Pl. nu. circunloquimur paßiuū, vt Kußa go/ Tentatur, ad verbum, Tentant eum. W ßkole zaki bÿja/ In gymnasio cæduntur scholastici. Quæ loquendi forma ad Impersonalia accedere videtur. Ego eccliptícam esse existimo, & subaudiendum Nominatiuum, qui commodior videbitur. Alia item

circun-

circunlocutio Paßiua Verba bellè exprimit, vt Omylam, Fallo, Omylam sie, Fallor, Lupam, Findo. Lupa sie, Finditur. Quædam tam Actiue quā Paßiue efferuntur, vt Nie bede go gonit. Nie bede sie z nim gonit.

Neutra actiuorum terminationes sortita sunt Stoie, Sto, Plywam, No, Nato. Wschodze, Orior. Pádam, Cudo. Chce, Volo. Drze, Tremo. Ide, Eo. Moge, Poßum. Kwitne, Floreo, & si autem Neutra casum non admittunt, tamen dicimus, Bieży na każdy dzień dziesięć mil. Emetitur dena millia singulis diebus, qui casus est cognatæ significationis, quod & Latinis est familiare. Est terminatio, em, Neutris familiaris, vt Smiem, audeo, Wiem, & Vmiem, Scio.

Deponentia & Communia ignorat lingua Polonica, verum habet eorum loco verba proprio nomine carentia. Commode Neutra Paßiua dici poterunt. Ea autem semper aßumunt particulam sie, vt Dziwuie sie, miror. Wrácam sie, Redeo, & sexcenta huius generis.

Quibus similia habent Itali, Galli, Germani, vt cum dicunt Itali, Io me marauiglio. Ja dziwuie sie. Tu te marauigli, Ty dziwuieß sie. Quello se marauiglia, On sie dziwu-

le. *Hoc vno differunt quod apud Italos & Gallos vsurpantur Primæ & Secundæ personæ Pronomina in his verbis. Poloni autem vsurpăt* ſie/ *tertiæ personæ in omnibus personis & numeris,* Wyrzekł to. *Pronunciauit hoc, dixit.*
Wyrzekł ſie tego/ *Hoc detestatus est, vel Professus est, sibi cum hac re nihil deinceps fore cõmune, est & abdicare, vt* Ociec wyrzekł ſie Syná ſwego. *Pater abdicauit filiũ. Quædam verba* ſie *admittentia à verbis simplicibus oriuntur, vt in superioribus exemplis patet. Quædam sui sunt iuris & originis, vt* Tułam ſie. Błakam ſie. *Erro, Vagor.* Dowiáduie ſie *Quæro.* Vmizgam ſie/ *vultum ad ineptam quandam grauitatem componere. Nõ enim dicitur simpliciter,* Tułam/ *neq;* Błakam/ Dowiáduie. *Huius generis,* Podobam ſie pánu/ *Placeo Domino.* Rocha ſie w pieniadzach/ *pecunia delectatur.* Stárzeie ſie/ *Senesco.* Swárze ſie/ *Rixor.* Klániam ſie/ *Genu flecto, &c.*

A perfectis verbis deriuantur frequentatiua vt à Robie/ *Laboro fit* Rabiam. *à* Mowie/ *Loquor,* Mawiam. *à* Pije/ *Bibo,* Piiam. *ab* Jem/ *Edo,* Jadam. *à* Spie/ *Dormio,* Sypiam. *à* Chodze/ *Eo,* Chadzam. *à* Bije/ *Cædo,* Bijam. *à* Widze/ *Video,* Widam. Párze/ Wyparzam. Poſzcze/ Paſzczam.

Paſzczam. ~~Drę/ Zdzieram.~~ ~~Trę/ Scieram~~. Pytam/ *ſtiſcitor*, Słe/ Poſyłam. ~~Kline/ Zaklinam~~. *A* ~~Chwytam~~/ *Capto*, Chwytam & Chwatam. *Tametſi quædã huius formæ primitiua ſunt, vt* Matam/ *Mẽtior*. Szukam/ *Quæro*. Spiewam/ *Cano*. *Porro illa frequẽtatiua non ſemper actionem præſentem ſignificant. Sed aſsiduitatem, conatum vel habitum, & exponi poſsunt per ſoleo, vel per ſæpe, vt* Pijam/ *Soleo bibere, vel ſæpe bibo*. Bywam w Koſciele. *Frequenter adſum in tẽplo, quod barbare vulgꝰ noſtrũ ait, fio in tẽplo Et ſi autem perfecta & frequentatiua promiſcuè in oratione concedente & negante ſeu prohibente vſurpantur, vt* Chodź/ *Ito*. Nie chodź/ *Ne eas*. Piy/ *Bibe*. Nie piy/ *Ne bibito*. Czyń/ *Facito*. Nie czyń/ *Ne feceris, tamen vſus obtinuit vt in prohibente & negante oratione frequentatiua locũ haberent, vt* Siedź/ Nie ſiadáy. Záwrzy/ *Claude*, Nie záwieray/ *Ne claudas*, Odmow/ Nie odmawiay. *Denega*. Oddal/ Nie oddalay. *Auerte*. Brni/ Nie brodź. *Vadato*. *Quæ diligenter ſunt obſeruanda*.

A verbis primitiuis in am/ *frequentatiua fiunt in* ywam/ Spiewam/ *Cano*. Spiewywam/ *Cantito & ſimilia*.

Inchoatiuorum formam habent quæ cum præpoſitione pod *componuntur*, vt Podſtárzał

ſobie/

ſobie/ *ſenuit*, Podpił/ Podiadł ſobie. *Habent & inchoatiuorum formam iſta & iis ſimilia*, śiwieie/ *Caneſco*. Stárzeie ſie/ *Seneſco*. *&c.*

VERBORVM TEMPORA.

Præſens,	Piſzę/ *Scribo*.	
Imperfe.	Piſałem/	
Perfectum.	Piſałem/	
Pluſquãperfe.	Piſałem był/	*Hæc duo tẽ*
Futurum.	Będę piſał.	*pora in compoſitis variè efferuntur.*

MODI.

Indicatiuus,	Miłuie.
Imperatiuus,	Miłuy/
Optatiuus,	Bodaybych miłował/
Subiunctiuus,	Gdybych miłował/ *vel*
Infinitiuus,	Miłowáć/ (Ieſlibym.
Potentialis,	Rzekłby/ Robiłby/ Vczyłby ſie/ *id eſt*, *poſſet dicere*, *laborare*, *diſcere*.

GERVNDIA.

Di. *Videndi gratia*, Dla widzenia/ ku widzeniu/

Do. *Videndo*, Widząc/

Dum. *Videndum*, *Ad videndum*, Ku widzeniu/ dla widzenia.

SVPINA.

Viſum, *Ito viſum*, Widzieć/

Viſu, *Dignum viſu*, Godna rzecz widzenia/ *vel* áby ia widziano/ *vel* áby byłá widzaná. *Hæc autem Gerundia & Supina* *Latinorum*

Latinorum sunt. Poloni illis carent. Ideo autē recensui, vt rudibus ad interpretationem eorum, aditum sternerem.

FIGVRÆ.

Simplex, Pije/ *Bibo. Composita,* Wypijam/ *Ebibo. Latißimè patet hîc locus, & non parum negotij facesſit peregrinis hominibus quod ipse sum sæpius expertus. Quo plus studij ijs impēdēdū ē, vt hāc partē rite perdiscant, in quato: ius linguæ cardo vertitur. Verba autem cum istis ferè præpositionibus componuntur quæ vt significatione multum differunt, ita in verbis ab vno eodemq; themate ortis miram gignunt varietatem. Præpositiones, DO, O, OB, OD, NA, NAD, PO, POD, PRZE, PRZY, ROZ, WE, W, WY, Z, ZE, ZA, V, S.*

Chce/ *Volo, &* chce mi sie/ *cum Accusatiuo,* odechciáło mi sie tego/ *id est, desij velle, ad verbum.* Záchciáło mi sie tego/ *huius rei me incesßit cupido.* Nosże/ Donaszam.

A simplici Verbo Bić/ *Cædo, tot fiunt composita, quod infinitis alijs contingit.*

Dobić/ Obić/ Odbić/ Nábić/ Pobić/ Podbić/ Przebić/ Przybić/ Rozbić/ Wbić/ Wybić/ Vbić/ Zábić/ Zbić. *His adde frequentatiua quorum Infinitiuus est* áć/ Dobijáć/ Obijáć/ *& sic de reliquis.*

Paść/ *Cadere.*

Dopáść/ Opáść/ Odpáść/ Nápáść/ popáść/

Popáść/Podpáść/Przepáść/Przypáść
Rospáść/ Spáść/ Vpáść/ Wypáść/
Wpáść/ Zápaść. *Adde frequentatiua in* dáć/ Opádáć/ Nápádáć/ *&c.*

DE HARVM PRÆPOSITIO-NVM SIGNIFICATIONE.

Quæ Do/ *recipiunt, finem & perfectionem aliquam significant, vt si dicas,* Jamći bił nieprzyiaciela/ á inszy go dobił. *Ferij quidem hostem, at eum alius interemit. Vt paucis dicam, Verba in* Do *absolutionem & consilij finẽ denotãt.* Pyta/ ále sie żadney rzeczy dopytáć nie może. *Quærit quidem vel sciscitatur, at nihil extorquere potest.* Dowiodł tego/ *Hoc perfecit vel effecit, vel ád exitum perduxit.* Dopił/ *Ebibit,* Dodał rády/ *Consiliũ suppeditauit.* Domieśćić/ *Perducere.* Dopáść/ *vt* Koniá dopadł/ kordá/ *&c. Arripuit. Construuntur interdum hæc Verba cum particula* sie/ *vt* Dobił sie sławy. *Pugnando famam assecutus est.* Dokopáli sie złotá. *Fodiendo, ad aurum vsq; peruenerunt.* Ták długo kopay/ áż sie wżdy czego dokopasz. *& infinita huiusmodi. Et cum Datiuo fine* sie/ *vt* Dorobił mu/ *& idem est quod* Porobił go. *quod est aliquem in angustias summas redigere.* Dostáie. Dostawa mu/ pieniedzy/ rozumu. *pecunia, ingenio abundat, pollet.*

pollet. Dostały sie iágody. *Maturuerunt baccæ.* Dostał sie do niebá. *Cælum adijt.* Dział mi sie dobry dostał. *Sors vel pars mihi bona obtigit.* Ostyßatem sie. Dołożyć sie kogo. *consulere aliquem.* Ptak nie dosiada/ *Auis non expectat insidiante venatore.* Dostoię pánu. *Intrepide me illi opponam, q. d. in eius conspectu stabo belli fortunã expertus.*

O significationem habet superiori non absimilem, tametsi aliter construatur. Dicimus, Wodá opada. *Decrescit aqua,* Opadáia kwiatki. *Decidunt flosculi.* Ogłodził miásto. Wiátr osußy zyemie. *Desicabit,* Ograł sasiádá. *Aleam ludendo vicinum pecunia spoliauit.* Oskubł Gaske. *Deplumauit anserem,* Odárł sie. *Attriuit vestes, & laceris induitur.* Obaczył sie. *Ad se rediјt,* Okrywáć/ *Contegere,* Opalić/ *Oburere,* Osádzić zamek/ *arcem præsidio munire.* Osádzić miásto/ wieś/ *Vrbem aut villam, colonis implere.*

OB Actionem vt ita dicam circularem significat, vt cum quid cingi vel aliquid vndiq; fieri innuimus. exemplum, Oblegli zamek nieprzyiaciele/ *Hostes arcem obsederunt. Vnde* obleżenie/ *Obsidio,* Obstapili go/ obtoczyli/ obskoczyli. *Eum corona cinxerunt.*
Nie obeydziem tego polá zá godzine. *Nequaquã hanc planitiem vnius horæ spatio obierimus.*

obierimus. Tym sie nie obeyde/ *Figurate. Hoc mihi nequaquã satis erit. Hinc est* obiazd. *circuitus.* Chustke obrebowáć. *intortas & implicatas strophioli oras vndiq, con uere,* obczináć/ obrzynáć/ obwijáć/ obkládáć/ oderrzeć sie/ *& sexcẽta eius generis.* oblowić sie/ *Prædam venando capere, vnde* oblow. *elegans venatorum vox. Præda, methaphoricè dicitur* oblowił sie/ *cædem patrauit.*

OD significationem habet verborum quæ Latine ex De, & Ab, componuntur, vt Odstapił przyiaciela w potrzebie/ *Amicum in periculo deseruit.* Odmowił mu tego/ *Id ei denegauit, Abnuit.* Odludzić/ *Blandiciis abducere, Eblandiri.* Odstrzeláć sie/ *Aberrare, methaphora est à Sagittariis sumpta, Significat etiam id quod Re Præpositio inseparabilis, vt* Oddać/ *Reddere,* Odkupić/ *Redimere,* Odmierzyć/ *Remetiri.* Odwetowáć/ *Rependere.* Odpisáć/ *Rescribere.* Odbić komu/ *Aliquem vicissim cædere. Et Neutrum passiuum,* Odbili sie. Odeydź/ *Abire.* Odcirpieć/ odżalowáć.

NA, inter cæteras significationes hæc latissimè patet, vt copiam & cumulum quendam significet. vt Napijáć sie/ Nábijáć sie/ Nasłucháć sie. *Potare, Cædere, audire ad Satietatẽ, vel multum, &* Náieździł sie/ *multum ac diu*

equô vel

equo vel curru vectus est.

In alia sed cognata significatione verba perfecta, id est, absq; się/ frequenter occurrunt, Nabyć/ Náśiać/ Nádáć/ *& cum genitiuo construuntur,* Nábyć/ *&* Nábywáć pieniedzy/ Náśiać pßenice/ Nádáć słow kozamu. Námießáć/ Nápráwić/ Nátkał mu gebe/ *Os ei impleuit, sunt alia quæ resoluuntur hoc modo,* Náiechał go. *In eum fecit impetum. Incurrit in eum, vel adortus est, vim inferendi causa.* Jechał nań/ *sic* Náßedł go/ *id est,* Szedł nań. *Huic est* Náiazd/ Náćieráć ná kogo/ ná co.

Nawießać, Naßyć, paniećiu, bryzzkow Napierać się czego. Nalegać kogo.

NAD, variè vsurpatur, vt Proße ábyś do mnie nádßedł/ Nádiechał. *Quæso vt me adeas, vbi intelligitur, non diu apud me futurus. Deinde significat interuenire, vt* Nádßedł w moy obiad/ *me prandente interuenit. Interdum copiæ significandæ causa vsurpantur, vt* Dam/ y Náddam/ *Dabo, & quidem cumulatè. Interdum contra, vt* Nádćieto mu/ Nadrabano mu.

PO, Intendit significationem Verbi cum quo iungitur. Popußczay koniowi wedzidła. *Laxa equo habenas.* Lis poiadł nam kury/ Chłopi bá y pánowie się popili. Szedł/ *vnde,* Poßedł/ *abijt, &* Pośzło/ *quod figuratè significat inclinationem vel similitudinem,*

vt Pośłoto ná błazná/ *Hoc ludium vel morionem refert. &c.* Bárzo ná to pośło/ *Eo rei vehementer inclinat.*

POD, Inchoatiuorum speciem quandam habere hæc vidētur, quāquā alia etiā eorū sit significatio. Pan sobie podpił/ *Herus subebrius est, id est incepit esse ebrius.* Podstárzálá sobie páni/ *Hera subuetula est. Si ita loqui liceat, vel ad senium vergit.* Podprochnieie drzewo/ *Arbor quæ iam sentit cariem. Propriè aūt* Pod/ *est Latine sub, vt* Podrabáć/ *succidere.* Podrastáć/ *sucrescere.* Podskoczyć/ *ad verbum succurere. Significat autem supplātare, & fallere, methaphoricè.* Podeidz/ *subire propriè id est, decipere, figuratè.* Podrzućić/ *supponere, vt* Podrzuczony/ *suppositius,* List podrzuczony/ Dziecie podrzuczone.

PRZE. Propriè Trans, Przeskoczyć/ *significant, vt* Przebił go mieczem/ *Transfixit eum gladio.* Przetrzeć/ *Penitus deterere, aut diuidere, s. serra aut alio instrumento.* Przeniknać/ *Penetrare.* Przepátrowáć/ *Prouidere, accurate consyderare.* Przedziáłáć/ *Transformare. Interdum Per,* Przelekł sie/ *Perteritus est.* Przepadł/ *Periit.* Przepadł sie chłop/ *Terræ hiatu ē absorptus, &* Kord sie przepadł/ *Fractus est, dissilijt ensis.* Przemienić/

mienić/ *Permutare, vnde* Przemiáná/ *vicißitudo,* Przesiádło mu tego/ Przepłácił. *Interdum significat De, vt* Przechodźić sie. *Deambulare, vnde* Przechadzká/ *Deambulatio, &* Przeieżdźić sie/ *&* Przeieżdżká/ *Vectatio quæ animi causa fit equo vel* rzedá.

Interdum super, vt Przechodźić/ *superare,* Złoto śrebro przechodźi/ *Argento aurum præstantius.* Przegadáć kogo/ *Differendo alium vincere. Item alia significatio.* Przedáć/ *Vendere.* Przekupowáć/ *Diuendere, vel propolam esse.* Przepił imienie/ *Potando fundum aut rem absumpsit. Sic* Przełotrował/ *& similia. Item alia,* Przeniewierzyć sie/ *Perfide agere, & Datiuo iungitur, vt* Zoná sie mężowi przeniewierzyłá/ *Fidem violauit viro.* Przepatrzáć sie/ *Incogitantia errare.* Przebaczyć/ *Ignoscere.* Przemowić/ *Eloqui.* Przewroćić/ *Inuertere & peruertere, vnde* Przewrotny/ *versutus, cuius animus ad fraudes excogitandas sese omnes in partes versat, quanquã* Przewrotny/ *de curru dicitur, qui facile euertitur.* Przemyćić/ Przerywáć. Przerwał sie chłop. Przerwał sie staw. *Hinc* Przerwá. Przechowáć/ *quod modo cõcoquere, modo furtim quidpiam vel quempiam cælare significat.*

 Dicitur

Dicitur etiam de iis rebus, in quibus videtur excedi modus, vt Przeuczył się/ *modum in doctrina excesit.* Przestrugáć/ *proprie lignũ dolando cõplanando deterere, figurate est, à mediocritate discedere. Verum de his hactenus.*

PRZY, *id est, ad, vt* Przyczynić/ Przydáć/ *Adijcere. Quanquã* Przyczyniáć się zá kim. *Alicuius nomine alterum rogare significat. Vnde* Przyczyná/ *pro ea quam barbari intercesionem vocant, rogatione sumitur.* Wierzę iż to vczyniß ná ma przyczyne. *Te hoc mihi concessurum vel me rogante facturum confido. Item,* Ná Páńſki przyiazd przyczyniá się włodarz/ *id est, commeatum appareat villicus in heri aduentum.*

Przisadzić.

Przimierzać.

Przychodzić/ *adire,* Przystępowáć/ *Accedere.* Przystáć/ *vt* Ten sługá dziś do swego páná przystał/ *id est, in eius familiam est receptus, contrarium est,* odstał/ *dimissus est, quanquã* przystáć *de duobus lignis aptæ cohærentibus & alijs huiusmodi propriè dicitur, huic* Przystoi/ *decet, &* Przystoieństwo/ *Decorum.* Przybijáć/ *Affigere.* Przywrzáło to w nim z młodu/ *Hoc imbibit vel hoc imbutus est ab ineunte ætate. Sed metaphoricum est, vnde* Przywárá/ *quod propriè crustam significat, quæ intus ollis adheret, quæ coquendis cibis induresćit, nec facilè eluitur. Eo*

metapho-

metaphoricè vtimur, pro minus probatis moribus tenaciter hærentibus. Przyrzucá/ *&* Przymiece sie niemoc. *Morbus contagiosus. Huic* Przymiot/ Przyplynąć. *Appellere, ad portum scilicet.* Przymawiam sie do tego. *Interfari significat. Quod Latini in dialogis dicunt. Ad hæc ego s. dixi, vel aliquid simile.* Przymowić komu/ *Dictis asperioribus aliquem incessere, vel simpliciter, Taxare, vnde* Przymowká/ *Reprehensio.* Przyucżyć sie/ *Consuescere.* Przyzwycżáić sie. Przystuguie sie komu. *Alteri me obsequia & omne genus officij præsto.* Przywabić/ *Allicere,* Przysiadl mie/ *Insedit mihi, ad verbum. Interdum significat actionem minus perfectam, vt* Przywrzy/ *Claude, quod minus est, quam si dicas,* Záwrzy/ *illud enim est, claude, sic tamen vt fores aliquatenus pateant,* Záwrzy/ *occlude penitus.* Przyciął mu pálce/ *Digitos summos ei abscidit. Reliqua ex vsu petentur.*

ROZ, id est, Dis, vt Rozsypáć. Rozproßyć. Rozmiátáć. *Dispergere. Dißipare. Disiicere.* Rozbil sie okret/ *Fracta est nauis, vnde* Rozbicie okretu/ *Naufragium, extenditur etiam alio, huius compositionis significatio.* Rozniemoc sie/ *Morbo corripi, vel in morbum incidere.* Rozświećić/ *Lumen accendere. Exuberantiam interdum significat.* Rozkwi-

 tnelá sie

mełá ſie łąká/ *Pratum effloruit.* Rozkrze-
wiło ſie drzewo/ *Ramorum copia luxuriat
arbor.* Dom ten ſie rozrodził/ *Auctum &
propagatum genus.* Rozbuiáło ſie ciáło/ *Li-
bidine corpus diffluit.* Roz-igráć ſie/ *Ad
iocos & ludum effundi & nimis propẽdere. &c.*

Rozmawiáć/ *Conferre, Colloqui, &* Roz-
mowić ſie/ *ſignificat etiã abducere, vt* Roz-
mowił mi ſługe/ *Seruum à me fraude ab-
duxit.* Rozeznáć/ *Dijudicare.* Roz-iąć/ *Di-
rimere, vel rem dirimendam ſuſcipere.*

WE, In, Weźrzeć/ *Inſpicere,* Weſprzeć
ſie/ *Inniti,* Wepchnąć/ *impellere, &
huiuſmodi.*

W, In, fere eiuſdem ſignificationis, cum
W/ *&* We/ *idem ſint, niſi quod illud euphoniæ
cauſa contractè effertur,* Wpáść/ *Incidere.*
Wlać/ *Infundere.* Wpiſáć/ *Inſcribere.*
Wchodzić/ *Ingredi.* Wiechác komu w
imienie. *Fundum alterius inuadere.* Wwią-
záć ſie w imienie. *Adire poſſeßionem. Bar-
bari intromißionem vocant,* Wbić/ *Infigere.*
Wtárgnąc w ziemie nieprzyiacielſką.
*Hoſtilem regionem inuadere vel impetum in e-
am facere.* W wodzić/ *Inducere,* Wproſić
ſie ku czemu.

*Nonnihil ab hac ſignificatione degenerant
quædam, vt* Wſtáć/ *Surgere.* Wſtąpić/ *A-
ſcendere.*

scendere. Sed hæc vsus demonstrabit.

WY, Ex, Wygnáć/ *Expellere.* Wybić/ *Exturbare,* Wyprośić. Wyszpiegowáć/ *Explorare, Exorare.* Wyśpiewáć/ *Cantando aliquid impetrare.* Wyfukáć/ *Minis, vel conuitijs quippiam extorquere, & admittit,* ná/ *præpositionem cũ suo Ablatiuo,* Wygrał ná mnie. Wyfukał ná mnie. Wyłudził. Wymatał. Siedząc nic nie wysiedziß/ *Sedendo nihil proficies.*

Interdum exactam significat actionem, vt Wytrzymáć/ *sustinere ad finẽ,* Wytrwáć/ *perdurare. Vnde illa forensia sunt.* Wydzierżenie/ & Wytrzymánie/ Wyrodzić sie. *Degenerare,* Wyśilić sie/ *Vires amittere. Eneruari.* Wypłynąć/ *Enatare.* Wypustoßyć/ *Diripere, & in solitudinẽ redigere.* Wyłupić/ *penitus spoliare.* Wypić/ Wyczerpáć/ *Ebibere. Exhaurire.* Wywróćić/ *Euertere.*

S, De, Spáść/ *Decidere,* Skázáć/ *Decernere.* Schwalić/ *Supra modum Laudare.* *Skradać sie.* *Et Con. vt* Skłádáć/ *cõpõere. Vnde* Skład/ *Emporium, à componendis & cogendis mercibus. Et* Skłádáć sie/ *conferre symbolum, quod Datiuum asciscit, & Accusatiuum cum præpositione* ná/ Skłádáć sie komu/ & ná kogo/ & ná co &c. Spuśćić/ *Demittere. Vnde,*

 Spuśt.

Spuſt. *Inconſtans eſt horum verborum ſignificatio, & vix vno verbo Latino interdum poteſt exprimi.*

V, Vpáść/ *Labi, Cadere.* Vlać/ *Effundere, quod de parte tantum liquoris effundendi intelligitur. vt* Vley tego winá/ *Effunde huius vini partem. Si enim totum velis ſignificare, dixeris,* Wyley to wino. *Sic* Vſypáć/ *quod de aridis intelligitur.* Vpuśćić. Vbić/ *Caedere.* Viechać/ *Abire.* Vchodźić/ *Euitare.* Vśieść/ *Conſidere.* Vćiſkáć/ *Oprimere.* Vrzec/ *Faſcinare. Vnde,* Vrok/ *Faſcinum.* Vſpić/ *Somno aliquem ſopire.* Vwieść/ Vwodźić/ *Abducere.* Vnieść/ Vnośić/ *differũt. Tametſi vtrunq; ſit, Auferre.* Nie vnioſe ták ćieſzkiego brzemienia/ *Tanto oneri efferendo non ſum par.* Młodość go vnośi/ *Iuuentus hominẽ aufert, vel abripit, ſ. extra rationis & decori metas, vel effert.* Vniosłá go pychá/ tákomſtwo/ *&c.* Vmiłowáć/ *Deamare.* Vbłogoſłáwić/ *Penitus beare.* Vledz/ *vitandi pericula cauſa diſsimulari, à iacendo dictum.* Vkłádáć/ *Componere, quod late patet,* Vkłádáć/ *Componere, & colligere ſarcinas.* Vćiec/ *Aufugere.* Vćiekáć ſie/ *confugere.*

V partſie wſſedł za Boga pro Deo ẽ habitus.

Z, De, Ex, Zwodźić/ *Decipere, quod & lenocinari ſignificat* Zbić/ *Exturbare,* Zbijáć/

Graſſari.

Grassari. Zchodzić/ *Occidere à cado, alij scribunt* schodzić/ *quod magis probo hinc.* Zeszły w leciech/ *ætate prouectus, vel qui ætate ingrauescente.* Zdzieráć/ *Detrahere. Deripere.* Ziecháć/ *Abire. Subducere se,* ziecháć sie/ *&* zeydz sie/ *Conuenire.* Zbłaznić/ *Decipere.*

Z, Con, zebráć/ *Colligere,* zetrzeć/ *Conterere, quod in pterito perfecto, amittit e.* Ztárł/ *quod &* stárł/ *scribitur, quod multis alijs accidit.*

ZA, Ob, záchodzić/ zábiegáć/ zástáć/ záwziać. *Sed varia est eius significatio* Zápisáć/ *quod partim scribendo designare est, vt* Zápisáć gospody/ *hospitia designare, partim rē alicui datam in acta publica referre, quod vulgus inscribere dicit.* Zákupowáć/ *Emere.* Zápowiedzieć/ *Interdicere, Vnde* Zápowiedz/ *Interdictum.* Zárastáć/ *quod crescere significat. Dicitur etiam absolutè, vt* Ten młodzieniec dopiro zárastá/ *quod nō de statura, sed de prima barba, vt lanugine, intelligendum. Item,* Pole to zárosło/ *hic ager per negligentiam colentium sentibus & alijs vndiq; enatis opletus est.* Zámierzyć/ *Metiri &* Zástáwić/ *collocare & oppignerare, &* Zástáwić sie. By mi sie zá stáwić/ przedsie zá płáce. *&* zálatuie woniá/ *Exhalat odor.* Zámieśić/ *proprie est canum & volucrum rapacium,*

pacium, quæ venationi & animalium cruori, Sorbendo asseruantur, designare. Compositione item, Zámierzył się ná mie mieczem. Ensem mei feriendi causa extulit.

DE COMPOSITA VERBOrum Figura.

Componuntur Verba interdum græcorum more ex duabus præpositionibus & Verbo: vt Powykopáć, Ponásprawiáć, quorum significatio à composita nihil ferè distare videtur, nisi quod intẽditur hic verborum significatio. Hæc autem de Verborum compositione delibasse sufficiat.

PERSONÆ.

In Personarum numero nihil à Latinis differunt Poloni, Ja czytam, Ty czytasz, On czyta. My czytamy, Wy czytacie, Oni czytáią. Quanquã Pronomina non præponuntur nisi aut emphaseos aut distinctionis gratia.

In personarum autem cognitione sunt quædã obseruanda ab aliarum linguarum vsu abhorrentia. De Prima. In verbo Substãtiuo Jestem Præsenti tempore, bifariã efferimus. Jestem, Sum, & Jam iest, Est autem m, primæ personæ propria. Jam słyszał, Bom czytał, Gdym pisał, Jeślizem winien. Pro m, sæpe vsurpatur ch, Quidam dicũt, Jach, pro m, Jam, Sed illud absurdius, neq; Boch,

pro

pro Bom/ est in recte loquentium vsu. Dicitur autem, Bych byl/ si essem, Gdych byl/ cum essem, & ita de reliquis. In alijs verbis mutatio hæc in præsenti non temere occurrit, in præteritis autem sæpissime, vt Jam czytal/legebã, Czytalem/ & ita de omnibus alijs verbis. De Secunda. Secundæ personæ litera propria est ß/ Miluieß/ Czytaß. In præteritis ś/ est secundæ personæ nota. Sic tamen vt verbis non addatur, sed alijs partibus orationis. Exemplum varietatis hoc esto. Tyś milowal/ Amabas, id est Milowaleś. Byś wiedzial/ Si scires, Mogłbyś to vczynić/ hoc poßis præstare. Jesliżeś/ id est, Jesli iesteś. Interdum à verbo remotior est hæc nota, vt in hoc versu, Boś wierè mowiac o tym bárzo rußyl dzwonká/ Coniungendum est, Boś rußył. Coś pirwey spal ná táwie/ coś spal id est, ktoryś spal/ qui dormiebas. Jákoś słyßal/ Sicut audisti. Pirweyś pijal gorzałke/ id est, pijaleś pirwey.

Tertia persona sui semper similis.

Prima persona pluralis interdum amittit vltimam vocalem, vt Miluiem/ pro Miluiemy/ Amamus, quod iis tantum verbis accidit quæ in emy/ & imy/ desinunt.. Rozdwoimy/ Rozdwoim. Prosimy/ Prosim. Jdziemy/ Jdziem. Robiemy/ Robiem

Quæ de-

Quæ desinunt in esmy *&* ismy / *dupliciter efferuntur, vt* Mysmy miłowáli/ *&* Miłowálismy. *mutantur autem in* echmy/ *&* ichmy/ *vt* Bylismy/ Bylichmy. Jestesmy/ Jestechmy/ *quod quibusdam paulo durius videtur, tametsi magnis viris id displicere video. Item pro* Bylismy/*fuimus, dicitur:* Mysmy byli/*&* Myciechmy/*&* My ciesmy byli. Tociechmy nigdy przez chlebá nie byli/ *nunquam pane caruimus.* Swiádomciem iuż tego/ *& ita de reliquis.*

Secunda persona pluralis, dupliciter effertur vt Słyszeliscie/ Wyscie słyszeli/ *interdum non additur* wy/ *vt* Aboście nie słyszeli? *nonne audiuistis. vel, fortasse nō audiuistis, quod etiam dici potest,* Snadzieście nie słyszeli/ *&* Podobnoscie nie słyszeli/ Gdzieście pili? Kiedyscie przyszli? Jesliscie cnotliwi/ *subauditur verbum estis.* Byscie widzieli/ *& infinita alia. &c.*

DVALIS NVMERVS, *Verborum.*

Hic numerus in a desinit, & primæ ac secundæ tantum personæ pluralis numeri conuenit. Miłuiewá/ *Amamus duo,* Miłuietá/ *Amatis duo. Obseruatur in omnibus modis & temporibus.* Robiłáswá/ *Laborauimus.* Robiłástá/ *Laborastis duo.* Bedziewá robiłá/ *&* bedzie-

& bedziewá robić/ *Laborabimus duo.* Bedzietá robitá/ & robić/ *Laborabitis duo.* *Imp. modus.* Robwá/ *Laboremus duo.* Robtá/ *Laboretis duo. Opt. m.* Boday ábyſwá robitá/ Abyſtá robitá/ *Coniun. m.* Gdy byſwá robitá/ Gdybyſtá robitá.

Hîc ſimiliter mutatur ſ in ch/ *vt in hoc verſu.* Bochwá ná to powinná ſpolu pomnieć obá/ *Vbi* Bochwá/ *ponitur pro* Boſwá/ *id est, Nos enim duo, quia ſequitur.* Obá/ *id est, Ambo.*

Powinná *autem est dualis numeri, cum ſit Adiectiuum à* Powinny/ *quod per debeo exponitur, manifeſtū est igitur & nominib⁹ Adiectiuis communem eſſe dualem numerum. quod tamen rarum atq; inſolens est.* Podźwá/ *Eamus.* Podźtá/ *ite, quod &* Powá/ *&* Potá/ *dicitur.*

¶ CONIVGATIONES.

Coniugationum vt certus non poteſt tradi numerus, ita diſcentium ſtudia parum àdiuuat. Maior in eo est difficultas, vt themata verborum in promptu ſint, tum infinitiui, tum tempora præterita & futura indicatiui modi quibus cognitis reliqua erunt facilima. Inprimis autem erit obſeruanda inter coniugandum vocalis thematis, quæ vbiq; retinetur. Ego quorundam inanem ſequutus coniecturam tot coniugationes ſtatuendas olim

das olim

dæs olim putaui, quod reperiuntur Infinitiuorũ terminationes. Sed illi ipsi in harum terminationum numero hallucinabantur. Sed hinc coniugationum ingens surgeret numerus, absq; ullo plane lectorum fructu. Initio de Indicatiui terminatione, seu de verborum themate diximus. Alia enim desinunt in uie *dyßillabum, vt* Záłuie/ *Doleo. Alia in* iie, *etiã dißyllabum, vt* Riie/ *Fodio. Alia in* eie/ *vt* Leie/ *Fundo. Fundis. Alia in* oie/ *vt* Stoie/ *Sto,* Roie się/ *Agitor more apum, quæ in examen coguntur. Alia in* e/ *præcedente qualibet consonante vt* Piße/ *Scribo. Alia in* am/ *& sunt vel primitiua vt* Szukam/ *Quæro. vel frequentatiua. vt* Sypiam/ *Dormio, id est, Dormire soleo. Alia in* em/ *& sunt aut Actiua, vt* Rozumiem/ *Intelligo, aut Neutra, vt* śmiem/ *Audeo, vt dictum est.*

INVENIENDI INFINItiui Regula.

Quorum thema est uie/ *Infinitiuus erit,* owáć/ miłuie/ miłowáć. Záłuie/ Záłowáć. Ruie/ Rowáć.

Excipiuntur quædam, vt Kluie/ *Fodico eruo. quod facit* klwáć. Pluie/ plwáć. *& si qua sunt similia. Alia eść/* Náyduie/ Náleść. *Inuenire. Quædam ać/* Odeymuie/ Odiać. Poymuie/ Poiać. Záymuie/ Záiać.

Boie się/

Boie ſie/ Bać ſie.

Quorum thema eſt iie/ infinitiuus erit ić/ Szyie/ *Suo.* Bije/ *Cædo.* Ryie/ *Fodio.* Szyć/ Bić/ Ryć.

Quorum thema eſt cie/ Infinitiuus erit ać/ vt Leie/ Lać. Smicie ſie/ Smiać ſie. *Alia tamen habent eć/ vt* Mdleie/ *Langueo, infirmus ſum.* Mdleć. śiwicie/ śiwieć.

Quorum thema eſt oie/ *infinitiuus erit, ać/* Stoie/ Stać. *Quædam* uć/ Czuie/ Czuć. *Sentire, Vigilare. Alia in* ić/ *vt* Roie ſie/ Roić ſie. Swoie ſie/ Swoić ſie. *Quorum thema eſt* bie/ *interdum Infi.* uść/ Skubie/ Skuść. *interdum* ać/ Dłubie/ Dłubać.

Quorum thema eſt e/ *impurum, Infinitiuus erit varius. Alia enim ab* e/ *mittunt,* ić/ Rádze/ Rádzić. Tráce/ Tráćić. *Alia* eć/ Tre/ Trzeć. plewie/ pleć. Dre/ Drzeć. Dyſże/ Dyſżeć. piekę/ piec. Karze/ Karáć/ Swárze ſie/ Swárzyć ſie. *Quæ* oć/ *vt* Kole/ Kłoć. Moge/ Moc. *& compoſita.* pomoc. Niemoc. przemoc. *Quædam* uc/ *vt* Tłukę/ Tłuc. *Quædã,* ydz/ *vt* Strzyge/ Strzydz. Strzege/ Strzedz.

Alia eść/ plote/ pleść. Siedze/ Sieść. Siedzieć.

Alia ać/ piſże/ piſáć. piore/ práć.

Quædam

Quædam áść/ *vt* Kradne/ Kraść. *Quædam* -àkne *& alijs quibusdam, faciunt* ać/ Lakne/ Láknać. Brne/ Brnać. Mkne/ Mknać. *Quædam amittunt* n/ Zne Zać. *Quædam* ość/ *habent* Roste/ Rość. Bode/ Bość. *Quædam* iść/ Jde/ Jść. Przyść. *Quædam* áść/ Páść.

Quorum thema est am/ *infinitiuus erit,* áć/ *vt* Szukam/ Szukáć. Rozpłatam/ rozpłatáć. Pijam/ Pijáć. *Quædam primitiua habent* ieć. *vt* mam mieć. *Quædam* ić/ Błogosławiam/ błogosławić.

Quorum thema est em/ *Infinitiuus erit* eć/ vmiem/ vmieć. Rozumiem/ rozumieć. *Quædam in* áć/ śmiem/ śmiać. *Quædā* eść/ *vt* Jem/ ieść.

ANALOGIA, ET EXPEDITA *omnium verborum Coniugandi ratio.*

Dixi paulò ante vocalem thematis in coniugatione semper retineri. Vbi vocalem vltimam thematis intelligo, in quam verbum desinit. Quod autem semper retineri dixi: exceptionem habet, fit enim interdum vocalis in aliam vocalem mutatio, vt in nominibus dictum est.

PARADIGMA, *thematis in* uie.

Indicatiui tempus Præsens.

nie, esz, e *Sing. Num.* Czuie/ Czuiesz/. Czuie.
Plur, Num. Czuiemy/ Czuiecie/ Czuia.

Dua. Num.

Dua. Num. Czuiewá/ Czuietá. & in his quidem verbis c vltimum thematis semper retinetur.

PARADIGMA, in oie.

oie/ oiß/ oi. Stoie/ Stoiß/ Stoi.
Stoimy/Stoicie/Stoia.
Stoiwá/Stoitá/ In his verbis e mutatur in i.

PARADIGMA, e præcedente vocali.

ße/ eß/ ße. Piße/ Pißeß/ Piße.
Pißemy/ Pißecie/ Pißa.
Pißewá/ Pißetá.

ALIVD in quo e transit in i.

dze/dziß/dzi. Rádze/ Rádziß/ Rádzi.
sic q̃ in ce finiũt. Rádzimy/rádzicie/ rádza
Tráce/ pláce. Rádziwá/ Rádzitá.

ALIVD alterius formæ.

Piore/ Pierzeß/ Pierze. sic Biore. Cuius imperfectũ ē bratem & wziatem, Infi. Brać. et wziać.
Pierzemy/Pierzecie/Piora/ & Pierza.
Pierzewá/ Pierzetá.

ALIVD.

Dre/ Drzeß/ Drze. sic Tre/ et similia.
Drzemy/Drzecie/Dra.
Drzewá/ Drzetá.

ALIVD.

Jde/ Jdzieß/ Jdzie.
Jdziemy/ Jdziecie/ Jda.
Jdziewá/ Jdzietá.
Jáde/ Jedzieß/ Jedzie.

Jedziemy/ Jedziecie/ Jáda.
Jedziewá/ Jedzietá.

ALIUD.

Prze/ Przyß/ Przy. *sic* Párze/ *&* *si-*
Przemy/ Przecie/ Prza. *(milia.*
Przewá/ Przetá.

ALIUD.

Myle/ Myliß/ Myli.
Mylimy/ Mylicie/ Myla/
Myliwá/ Mylita.

ALIUD.

Tłuke/ Tłuczeß/ Tłucze.
Tłuczemy/ Tłuczecie/ Tłuka.
Tłuczewá/ Tłuczetá/

ALIUD.

Plote/ Plecieß/ Plecie.
Pleciemy/ Pleciecie/ Pleta.
Pleciewá/ Plecietá.

ALIUD.

Kráde/ Krádzieß/ Krádzie.
Krádziemy/ Krádziecie/ Kráda.
Krádziewá/ Krádzietá.

ALIUD.

Przede/ Przedzieß/ Przedzie.
Przedziemy/ Przedziecie/ Przeda.
Przedziewá/ Przedzietá.

ALIUD.

Moge/ Możeß/ Może.

Możemy/

Możemy/ Możecie/ Mogą.
Możewá/ Możetá.

ALIVD.

Gine/ Ginieß/ Ginie.
Giniemy/ Giniecie/ Giną.
Giniewá/ Ginietá.

ALIVD.

Roſte/ Rościeß/ Roście.
Rościemy/ Rościecie/ Roſtą.
Rościewá/ Rościetá.

ALIVD.

Pachne/ Pachnieß/ Pachnie.
Pachniemy/ Pachniecie/ Pachną.
Pachniewá/ Pachnietá.

ALIVD.

Mkne/ Mknieß/ Mknie.
Mkiemy/ Mkniecie/ Mkną.
Mkniewá/ Mknietá.

Et hæ ſunt terminationes thematum verborũ in e, quarum analogiam ſequentes ſtudioſi huius generis facile coniugare poterunt. Obſeruandũ autem eſt, non modo præſens ita coniugari, ſed etiam futura multa cum præſentis terminatione conuenire. Quod vbi contigerit, futurum ad præſentis analogiam erit coniugandum.

VERBA IN Am.

In his nulla fit mutatio, ſed a/ *finale thematis perpetuo ſeruatur, quibuſdã primitiuis exceptis.*

PARADIGMA *Regulare.*

Szukam/ Szukaß/ Szuka.
Szukámy/ Szukacie/ Szukáia.

PARADIGMA *Irregulare.*

Blogosłáwiam/ Blogosłáwiß/
Blogosłáwi.
Blogosłáwiemy/ Blogosłáwicie/
Blogosłáwia.

Fieri potest vt thema sit, Blogosłáwie/ *vel* Sławie/ *quod mihi non displicet.*

VERBA IN Em/ *seruant e.*

Vmiem/ Vmieß/ Vmie.
Vmiemy/ Vmiecie/ Vmieia.
Vmiewá/ Vmietá.
Jem/ Jeß/ Je.
Jemy/ Jecie/ Jedza. *Sic eius composita.*

PRÆTERITVM IMPERFE*ctum, & Præteritum perfectum, quod voce & terminatione conueniunt.*

In his temporibus duo obseruanda sunt. Vnū: vocalem in qua desinit ipsum tēpus, sequente tamen consonante semper retineri. Deinde bifariam efferri hæc tempora inter coniugandum.

PARADIGMA *Prioris.*

Jam czuł/ Tyś czuł/ On czuł.
Myśmy/ & Mychmy/ & Myciechmy/ czuli/ Wyście czuli/ Oni czuli.

FOEMININVM.

Jam czu-

Jam czułá/ Tyś czułá/ &c. Myſmy czuły/ caue dicas czuli/ eſſet enim Maſculinū.

In Præteritis imperfectis perfectis, & quæ ab iis deſcendunt in omnibus modis & temporibus, obſeruatur coniugatio per tria genera, Maſculinum, Fæmininum, Neutrum.

PARADIGMA Poſterioris.

Czułem/ Czułeś/ Czuł.
Czuliſmy/ Czuliſcie/ Czuli.

Fæmininum.

Czułám/ Czułáś/ Czułá. Neutrū.
Czułyſmy/ Czułyſcie/ Czuły. Czuło &c.

REGVLA.

Vocalis Infinitiui fere eſt index imperfecti quod alioqui difficilius inuenitur, cum præſentis non ſequatur analogiam. Vt de anomalis nihil dicam, quale eſt Jde. imperfectum & perfectum, Szedłem. Biore. Wzyałem. & ſi qua ſunt ſimilia.

EXEMPLA.

Infinitiui Præſ. Imperfectum. (ctū ē.
Lać/ Leie/ Lałem/ & Jam lał/ vt ante di-
Poiać/ Poymuie/ Poiałem/ & Jam poiał. &c.
Kráść/ Krádne/ Kradłem/ & Jam kradł. &c.
Jeść/ Jem/ Jadłem. Wiedzyeć/ Wiem/
Wiedzyałem. Sic Vmieść. Verrere.
Mitowáć/ Mituie/ Mitowałem.
Jmáć/ Jmam/ Jmałem/ & Jaćſie/
Jmeſie/ Jałemſie.

 Trzeć/

Trzeć/ Tre/ Tárkem. *degenerát.*
Náleść/ Náyduie/ Nálazłem.
Sieść & śiedzim/ Siedzę/ Siadłem.
Wieść/ Wiodę/ Wiodłem.

Hæc degenerant à nostra Regula.

Chcieć/ Chcę/ Chciałem.
Woleć/ Wolę/ Wolałem.

Constructione differunt dicimus enim Chcę tego/ & Wolę to.

Siec/ Siekę/ Siekłem.
Widzieć/ Widzę/ Widziałem.
Gryść/ Gryzę/ Gryzłem.
Piec/ Piekę/ Piekłem.
Trząść/ Trzęsę/ Trząsłem/ & Trzęsłá się ziemia.
Prząść/ Przędę/ Prządłem.
Żąć/ Żnę/ Żąłem.
Począć/ Poczynam/ Począłem.
Czyść/ Czczę/ Czćiłem. *Lego.*
Iść/ Idę/ Szedłem. *Anomalum.*
Bić/ Biję/ Biłem.
Niemoc/ Niemogę/ Niemogłem.
Kłóć/ Kolę/ Kłołem.
Proć/ Porzę/ Prołem.
Czuć/ Czuię/ Czułem.
Skuść/ Skubę/ Skubłem.
Rość/ Rostę/ Rosłem.
Tłuc/ Tłukę/ Tłukłem.

Stáć/

Stáć/ Sciele/ Stałem.
Postáć/ pościele postałem.
Stáć/ Sytam. Stałem.
Postáć/ posytam/ Postałem.
Bość/ Bode/ Bodłem.
Mieć/Mam/Miałem. *Hoc quoq; degenerat, vt multa alia, quæ vsus indicabit.*

DE PRÆTERITO PERFECTO, *Appendix.*

Præterito perfecto præponuntur præpositiones interdum, imo frequentißimè, vt ab imperfecto distinguatur: quanquã, vt dictum est, idem sunt voce, Piłem/ *Bibebam,* Piłem/ *Bibi. Exemplum,* Miłowałem cie/ *Amabam te.* Vmiłowałem cie/ *Amaui te.* Gdym przyßedł pan swego sługe bił/ karał. *Cædebat, Castigabat.* Vbił/ *&* Skarał pan sługe/ *Cæcidit, Castigauit.* Sługá kradł páná swego. *Furabatur.* złodziey wiśi iż koniá vkradł/ *Furatus est.* Chwyciłem go. *Apprehendebam.* Pochwyciłem/ Vchwyciłem/ *&* záchwyciłem. *apprehendi. Sunt autem hæc verba composita, quæ adhibentur ad declarandam perfectam actionem. Tametsi simplex interdum vsurpatur vt,* Znáć że pił. Gdzieś spał? Jam wiele czytał/ *&c.*

DE PLVSQVAM Perfecto.

 Hoc tem-

Hoc tempus constat ex perfecto & Adiectione verbi substantiui, præteriti temporis, vt perfectum, Czytatem. *Plusquã perfe.* Czytál.

PARADIGMA.

Pisatem byt/ Pisateś byt/ Pisat byt.
Pisalismj byli/pisáliście byli/pisáli bjli

ALITER.

Jam byt pisat/ Tyś byt pisat/ On byt pisat. Mysmy byli pisáli/ Wyście byli pisáli/ Oni byli pisáli. *Quod paradigma omnibus verbis conuenit. &c.*

DE FVTVRO.

Futurum bifariam exprimunt Poloni, aut enim á compositis mutuantur futurum, quod simplici accommodant, aut id circunloquuntur per futurum verbi substantiui. Bede. *& per infinitiuum aut præteritum perfectum.* Pisze list. Nápisze list. Bede pisat list. *&* Bede pisáć. Robie. Bede robit. Vrobie. *Tametsi futura quæ circunlocutionem habent, á compositis interdum differunt. Aliud enim est,* Bede robit/ *Laborabo, vel opus faciam. &* Vrobie/ *vt* Bede robit czapki. *Faciam pileolos. &* Vrobie ty czapki. *Perficiam hos pileolos &* Bede szyt száte/ *Suam vestem, quod indefinitum est, & actionis initium.* Dziś vszyie száte. *Hodie vestem consuam, quod definitum & absolutum opus significat, tametsi idẽ esse videtur.*

esse videtur, Vpiekę sobie pieczenią/ et Będę sobie piekł pieczenią. *Neq; tamen est perpetuum, vt omne futurum dupliciter efferatur. Nam præter illa communia,* Idę/ *eo pedes, futurum,* Poydę. Jádę/ *eo vectus, s.* Poiádę/ *quæ aliud futurum non habēt. &* Biorę/ *quod futurum habet* Wezmę/ *& similia. Sunt infinita quæ futurum non circunloquuntur, eaq; potißimum composita. Quanquã & quædam simplicia futurum non habent periphrasticos, vt* Ginę/ Poginę/ Zginę/ *non dicimus.* Będę ginał. Spráwiam/ Spráwię. Wracam/ Wrocę. Zdradzam/ Zdrádzę. Kupić/ *habet* Kupię. *Nam* będę kupował/ *est frequentatiui futurum. Alia tantum circunloquũtur, vt* Wiem/ będę wiedział. *Compositorum obuia sunt exempla.* Náleść/ Naydę. Zetrzeć/ Zetrę. Zledz/ Zlegę/ Zlężeß/ Zlężę. *quod est pareie.* Zdzieram/ Zedrę. Wydzieram/ Wydrę. *Porro perfecti & Futuri cognitio cum plurimum difficultatis habeant, maiori attentione, & accurata obseruatione opus habent.*

PARADIGMA Futuri simplicis.

Kupuię/ Kupiß/ Kupi.
Kupuiemy/ Kupicie/ Kupią.
Kupiwá/ Kupitá.

ALIVD.

Zginę/ Zginieß/ Zginie.
Zginiemy/ Zginiecie/ Zginą.
Zginiewá/ Zginietá.
Sic wezmę/ wezmieß/ *&c. quod est à* biorę

HVC ADDE.

Poydę/ Poydzieß/ Poydzie. *ab* Idę.
Poydziemy/ Poydziecie/ Poydą.
Poydziewá/ Poydzietá.
Sic Poiádę/ Poiedzieß/ Poiedzie. *&c.*
Poiádą/ *Ter. Personæ, Plur. Num.*

PARADIGMA Compositi.

Oprę/ Oprzeß/ Oprze.
Oprzemy/ Oprzecie/ Oprą.

PARADIGMA Neutri Paßiui.

Odrę ſię/ Odrzeß ſię/ Odrze ſię.
Odrzemy ſię/ Odrzecie ſię/ Odrą ſię.

ITEM.

Naydę/ Naydzieß/ Naydzie.
Naydziemy/ Naydziecie/ Naydą.

PARADIGMA Futuri per Periphraſin.

Będę robił/ będzieß robił/ będzie robił.
Będziemy robili/ Będziecie robili/ Będą robili.
Fœmininum. Będę robiłá/ *&c. Et* Będę robić/ Będzieß robić/ *&c.*
Neutrum. Będę robić/ będzie robiło/ *&c.*
Obſeruatu dignum est, futurum in communi loquendi

loquendi consuetudine, sæpißime pro perfecto præterito, non ineleganter vsurpari. quod ego ad temporum enallagem referro, vt Zabode koniá/ pro zábodlem. In rei gestæ narratione, Dicam, Rzekę/ pro Rzekłem/ Dixi, vel inquã. Vyrzegoz,dáleká/ pro Vyrzałem/ Sed hoc non nisi exercitatis concedimus, non enim temere hac enallage vtendum.

Quædam futura sunt anomala, vt Wezmę/ à themate Biorę. Rzekę. Videtur in hanc classem referri posse, tametsi apud nonnullos sit in vsu simplex verbum, Rzekam/ dico, quo non vtuntur politiores, eius loco dicunt, Mowię/ vel Powiádam/ futurum powiem/ & rzekę. Rzekam autem in compositis est in vsu. Nárzekam. Wyrzekam się. Odrzekam się/ &c. Kłádę/ Vłożę/ Wkłádam/ Włożę/ &c. Biję/ Vderzę/ & bedę bił. quæ tamen inter se differunt.

IMPERATIVVS.

Pro thematum ratione formantur Imperatiui.

Thema, uie.

Miłuy/ Niechay miłuie/ pro Niechay/ dicitur Niech/ & Niechże & Niechayże. Miłuy/ Miłuycie/ Niechay miłuia. Niechay miłuie/ Niechay miłuie. Niechay miłuiem/ Niechay miłuia. Additur interdum by/ Niechby miłowal

Præsens. Futurũ circũloquimur per niechayet thema verbi.

Et Fœmi-

Et Fœmininum, Niechby miłowáłá.
Et Neutrum, Niechby miłowáło. *&*
sic de reliquis omnibus.

THEMA áie/ *&* eie.

Lay/ Niechay láie. *&c.*
Liey/ Niechay leie. *&c.*

THEMA iie.

Piy/ Niechay pije.

Notandum est Imperatiuis addi particulam ze/ *vt* Piyze. *&* ß/ *vt* Kradniß/ Trzyß/ *etc.*

Am/ *varium sortitur Imperatiuum.*

Miey/ Niechay ma.
Mievmy/ Mieycie/ Niechay máia.
Szukay/ Niechay ßuka. *&c.*

Em/ *varium quoq; habent.*

Vmiey/ Niechay vmie.
Jedz/ Niechay ie.
Jedzmy/ Jedzcie/ Niechay iedza.
Wiedz/ Niechay wie. *Dicitur interdum Hebræorum more.* Wiedz/ Wiedzac. *Scias sciens, id est, Certo scias.*

oie.

Stoy/ Niechay stoi. *&c.*
Boy sie/ Niechay sie boi/

de/ *&* dne.

Kládz/ Niechay kłádzie.
Kradni/ Niechay krádnie.

e/ *varium est.*

Trzy/

Trzy/ Niechay trze/ *tertia plu.* niechay
Chciey/ Niechay chce. (tra.
Siecz/ Niechay siecze.
Piecz/ Niechaychay piecze.

od/ e.

Wiedz/ Niechay wiedzie.
Siedz/ dze/ Niechay siedzi.

Dicitur & Wiedziß/*&* Siedziß/*vt ante monui.*

yze.

Gryzi/ Niechay gryzie.
Idz/ Niechay idzie.
Czciß/ Czcie/ Niechay czci.

A widze/ *dicitur,* pátrz/ niechay pátrzy/ *&* widzi.

rze.

Porz/ Niechay porze/ Niechayby prol.
Kol/ Niechay kole/ Niechayby klol.
Czyń/ Niechay czyni.

e.

Tlucz/ Niechay tlucze.

be.

Skub/ Niechay skubie.

cie.

Rość/ Niechay roscie/ Niechayby rost.

ne.

Zni/ Niechay znie/ Niechayby zal.
Sic Schniß/ Niechay Schnie. Mkni/ Niechay mknie. *&c.* ie.

ie.
Rob/ Niechay robi.
Lup/ Niechay lupi.
Kup/ Niechay kupi.
ede.
Przedzi/ Niechay przedzie.

OPTATIVVS & SVBIVNCTIuus & Potentialis modus.

Hi tres modi voce & termination e planè conueniunt: distinguuntur autem aduerbijs & coniunctionibus, quæ illis inter coniugandum adhibentur. Cæterum vocem propriam nullam habẽt. Sed indicatiui perfectum mutuantur. Optatiuo adhibetur Boday/ *id est, vtinam, &* Bodayby/ *&* áby. *Subiunctiuo,* By/ Bym/ Bych *& compositum,* Jesli/ Jesliby/ Jeslibym/ Jeslibych. Gdy/ Gdyż/ Gdyby/ *& similes coniunctiones. Potentialis nota fere est* by. *In his autem modis variatur coniugatio per tria genera, vt in Indicatiuo diximus.*

PARADIGMA Optat. Temporis Præsentis & Imper. & Futuri.

Bodaybym *&* bych *&* ábym miłowat/ (*Hîc nulla fit traiectio, vt in Indicatiuo* Jam miłowat/ miłowatem) Bodaybyś miłowat. Boday by miłowat. *Pl.* Bodaybyśmy miłowáli. Bodaybyście miłowáli. Bodayby miłowáli.

Præteri-

Præteritum perfectum & plusquā perfectum.

Boday ábym miłował/ &c.

OBSERVATIO.

Pro Boday *sæpe dicimus,* Day/ vt Day zdrow pił. Day to áby &c. & *contracte sine* by. Boday miłował/ Boday spał. *quod dicendi genus tertiis ferè personis accommodatur. Dicimus etiam,* o bych był/ *vtinam essem &c. id est* Boday ábych był/ *interdū o optandi omittitur.*

PARADIGMA Subiunctiui.

Præsens & imperfectum mutuatur ab indicatiuo, vt Gdyż miłuie/ *Cum amem.*

Gdym miłował/ *Cum amarem, particulæ autem* By/ & Jesliby *non nisi imperfecto & perfecto & futuro iunguntur vt* Bych miłował/Jeslibych miłował. *Si amarem, similiter &* Gdyż/ *vt* Gdyżem miłował. *Cum amarem, & amauerim.* Jesliby miłował. *Si amauerit.* By przyiechał/ *Si et cum venerit. In potentiali semper* by *subijcitur, vt amarem,* Miłowałbych/ miłowałbyś/ miłowałby. &c. Jechałbych/ Tenby sie vczył.

bym et by
Byś by.
Bysmy et
Bychmy.
byscie, by
Gdyżem
gdyżeś.
Gdyż
gdy my.
gdyżescie
gdyż.

Quanquā & plusquā perfectum hoc modo efferimus, vt venissem si iußisses, Przyszedłbym był/ byś był roskazał. *Integra coniugatio ab indicatiuo petatur.*

Li *pro* iesli/ *verbis adiungitur.* Chceßli/ *Si uis,* Mozesli/ *Si potes, & ita de reliquis.*

Obseruandum, by *interdum peculiari quadā significatione vsurpari, vt modo imperandi, modo optādi vim habeat, vt* Byś milczał. By domá siedział/ *quod est, ad verbum, si tacu eris, id est, Tace, si domi sedeat, id est, domi se contineat, quod vsus ipse declarabit.*

INFINITIVVS.

Vide supra infinitiuorum terminationes. *Præsens.* Miłowáć/ *amare,* Vczyć/ *Docere.* Czytáć/ *legere. Futurum,* Bede miłował/ Mam miłowáć/ *amaturum esse, & sic de reliquis.*

PASSIVA.

Trifariam paßiua exponuntur Polonis, vt ante monui, aut enim ex participio præteriti perfe. temp. & verbo substantiuo cōstat, vt Jestem nálezion/ *ab actiuo,* Náyduie/ *Inuenior, Inuenio, aut tertia pluralis indicatiui præsentis cum casu vsurpantur, vt* Náyduia mie/ *Inuenerunt, id ē, Inuenior.* Vcza mie/ *Doceor, cū nominatiuo certo careat, Paßiuè exponi debet, vt si quis dicat,* Choć sie złodziey krije/ á wżdy go náyduia/ *id ē, Etsi fur latitat deprehenditur tamen. Aut per prono-*

Si quis impersonalem locutionem hoc nuncupare malit, esto sanè: cum in hac lingua impersonalia accusatiuum habeant. Ego tamen paßiuum esse nō dubito. To przyniesiono. *Hoc allatū est.* W kśiegi wwiedziono. *In acta relatum est.*

men ſie/ exprimitur. Nayduie ſie/ *Inuenior*, Opilem ſie/ *Ebrius ſum. Quod paſſiuorũ genus & Italis eſt familiare cum dicunt, Quaſto ſe truoua*, To ſie náyduie. *Quello ſe fa*, To ſie dzieie/ *Quod & Galli & Germani vſurpãt.*

Paßiuorum ſpecies, cum ex verbo ſubſtantiuo & participio conſtat, vtrunq; ſuo loco requirendũ eſt. In hac autem ſpecie, variantur verba per tria genera adiectiuorum more.

Secundæ ſpeciei coniugationem infra in imperſonalibus, Náyduia/ Nálezionoǀ Nayda/ *vide infra.*

Tertia ſpecies ab actiuorum coniugatione mutuanda eſt, Náyduie ſie/ Náyduieß ſie/ Náyduie ſie/ *&c.*

Si quid aut difficultatis in Participio præteriti temporis paßiuo inueniendo occurrerit, perfectum actiui conſulendum eſt, à quo Participiũ paßiuum formatur, cuius rei hæc exempla & regulas ſubijciam.

REGVLA GENERALIS.

Verba primitiua, paucis anomalis exceptis, et frequentatiua in Am/ *deſinentia, formant paſſiuum præteritum participij, in* Any/ *&* Ony. Szukam/ Szukány. Spiewam/ Spiewány. *& eorum compoſita.* Slychan/ Slychány. Fukam/ Sfukány. *A* Mam/ *et* miewam/ *quæ in hac lingua neutra eſſe viden*

tur, &

tur, & quibusdã alijs, non formatur participiũ paßiuum. Nemo enim sanus dixerit, Miany/ Miewány. Scinam/ Scinány. Pokrapiam/ pokrapiány. Jmáć/ Jmány. et.

Quæ in Ony/ Zdradzam/ Zdrádzony. Zdarzam/ Zdárzony. Ostarzam/ Ostarzony.

Item quædam quæ e impurum habent, & quæ in áć/ *in* eć/ *& in* uie/ *desinunt: similiter formãt hôc participium in* Any/ *vt* Orze/ Orány. *ablato z.* Miłuie/ Miłowány. Lać/ Lany/ *&* lity/ *quod adiectiuum est, non participium, vt quidem iudico,* Bráć/ Brány/ Wybrány. Siać/ Siany. Klwáć/ Vklwány. Plwáć/ Vplwány. Szczwáć/ Vßczwány. Tkáć/ Tkány. *& composita,* Nátkány/ Przetkány/ *&c.* Widzieć/ Widziány/ *quod habet in Plur. Numero* Widzeni.

Promiscuæ terminationes.

Poymuie/ Poiety/ *à simplici,* Jety. Náyduie/ Nálezıony. Nápominam/ Nápomniony/ *&* Nápominány. Poczynam/ Poczęty. Przede/ Przedzıony. Tne/ Ciety/ Vciety.

Hinc, Rospiety/ Nápiety/ Rospinam/ *&* Nápinam/ *&* przypinam/ *&c.* *&* zágiety/ *à* Zaginam.

Krádne/

Krádne/Krádziony. Ciagne/Ciagniony. mkne/ *à quo* pomykam/pomkniony. Tre/ Tárty. Nośe/ Nośony. *& cõposita.* Dre/ Dárty. Siedze/ Siádly. *& composita quæ nomina potius quam participia sunt, vt* Osiádły/ Osiádly. *&c.*

Ab Ide/*compositum est,* Dochodze/ *vnde* Dośtv/ *quod perfectum & maturum sonat, ego nominibus talia non participijs ascribo.*

Rádze/ Vrádzony. Wiśe/ Wieśony/ *et* Obieśony/ *&* Záwieśony/ *ab alijs compositis,* Cieśe/ Cieśony/ Vcieśony/ Pocieśony/ *&c.*

Sadze/ Sadzony. Wiode/ Wiedzony.
Jem/ Jedzony/ *ab hoc verbo fit,* Sniedny. *Esculentus vel esui aptus.*
Sławie/ Sławiony. Rozumiem/ rozumiany.
Dme/ Nádymam. Dety/ Nádety.
Sidle/ Vsidlony. Bronie/ Broniony.
Wikle/ Vwikláný/ Chronie/ Vchroniony.
Vmiátam/ Vmieciony. Karmie/ Karmiony/ *vnde* Karmny/ *vt* Karmny woł/ Karmny kápłun/ *Altilis.* Myie/ Myty.
Szyie/ Szyty. Ryie/ Ryty.
Pije/ Pijány/ *&* Pity/ *Poculentus nomen, vel potui aptus, vt* Miod pity/ *Mulsum.*
Robie/ *& composita,* Robiony/ Vrobiony.
Trzese/ Trzesiony/ Drapie/ Drapány.

Bodę/ Bodziony/ Trápię/ Trapiony.
Żnę/ Żęty. Lecżyć/ Lecżony.
Klnę/ Klęty. Strzegę/ Strzeżony.
Ślubuię/ poślubiony. Topię/ Topiony.
Sypię/ Sypány. Krwáwię/ Krwáwiony.
Pießczę/ Pießczony. Siekę/ Siecżony.
Mowię/ Mowiony/ Rzecżony.
Karzę/ Karány. Párzę/ Párzony.
Piekę/ Piecżony. Racżę/ Vracżony.
Włokę/ Włocżony/ Gárdzę/ Gárdzony.
Cżcżę/ Cżcżony. Biję/ Bity.
Gryzę/Gryziony/Ogryziony/& Ogryzły *nomē.*

Chodzę/ *à quo cōposita,* Przechodzony/ *etc.*
Mogę/ *vnde* Przemagam/ Przemożony/ & Zamagam się/ *habent* Zamożysty/ *nomen.*

Kolę/ Kłoty.
Porzę/ Proty.
Tłukę/ Tłucżony.
Skubę/ Skubiony & *cōposita.*
Ślubię/ Ślubány.

Rostę/ *habet* Rosty/ *quod est non participium, vt* Koń rosty. *Equus grandioris staturæ, vel molle.*

Cætera quis facile coniiciat, si hæc, semper in promptu habuerit.

Quæ non habent paßiuum participium: sic circunloquimur, Jam iest śmętny/ *pro* Smę

ce się/

cesie. Smutny/ & Zásmucony/ pro Smucesie/ Zásmucam sie.

Quod antea monui, quædam vltimam vocalē amittere, diligenter obseruandum est, vt Pocziet/ *pro* Poczety. Poiman/ *pro* Poimány. Vbit/ *pro* Vbity. Pijan/ *pro* Pijány. Vsieczon/ *pro* Vsieczony.

IMPERSONALIA.

Duas impersonalium classes initio constituimus. Alia enim in o desinunt, aliam terminationem sortita particula sie *adsciscunt. Quæ o finiunt à personalibus sumpta sunt: nempe à tertia persona plur. indic. præsentis cuius paradigma subijciemus.*

Indicat. Præs.	Gráia/ *Luditur. (sumē.*
Plusquā perfe.	Grano/ *Ludebatur, & lu-*
Imper. & Perf.	Grano bylo/ *Lusum erat.*
Futuro,	Bedo grác.
Optati. Præs.	Boday grano.
Perfect.	Bodayby bylo grano.
Futurum,	Bodayby grano.
Subiun. Præs.	Gdyby grano.
Perfect.	Gdyby bylo grano. *etc.*

Sni sie/ Sni mi sie/ Snilo mi sie/ *cum ablatiuo & o.*

Præteritum horum verborum formatur à præterito paßiuo, vt Milowano/ Lano/ Poieto/ Poimano/ Kródziono/ Tárto/

 Dárto/

Dárto/ Siedziano/ Szto/ à ßedł/ & composita, Podeßto/ Odeßto/ & à frequentatiuo, Jeździano/ Skubiono/ Biro/ Bijano. Byto/ Bywano. Tłuczono/ Stłuczono. Kłoto/ Kolono. Mozono/ Scieto/ Scinano. Náleziono. Wiedziono. Wodzono. Wozono. Jedziono. Myto Vmywano. Szyto/ Szywano. Vmieciono. Klwano. Plwano. Trzesiono. Przedziono. Bodziono. Zeto. Poczeto. widziano. Sieciono. chodzono. Proto. Strzyzono. Broniono. Karmiono. Kyto. Orano. Kleto. Mowiono/ Rzeczono/ Rzekło sie/ Powiedano & Powiedziano/ *Sed istud est perfectum illud frequentatiuum*, Sypano/ Suto/ à Suć/ *etc.* *Hæc autem casum recipiunt, vt* Widziano go/ *visus est.* Zábito go/ *Interemptus est*, *quod de iis intelligendum est quæ ab actiuis formantur.*

PARadigma posterioris formæ.

Indicat. Præs.	Dzieie sie.	Cuie sie.
Impe. & perf.	Dziato sie.	Cneto sie.
Plusquã perfect.	Dziato sie byto.	(sie.
Futuro,	Bedzie sie dziato. Zecnie	
Impera. Præs.	Niechay sie dzieie.	
Futurum,	Niechayby sie dziato.	
Op. præs. et Impe.	Bodayby sie dziato. &	
prætermisso by.		

Plusquam

Plusquam perfe. Bodayby ſie było działo

Obſerua quod ſupra monui in hoc modo & Subiunctiuo ſæpe omitti, Boday & gdy/ *præſertim in imperfecto, vt* Robitoby ſie/ *Laboraretur.* Jádłoby ſie/ Juzby ſie ſpáło/ *ſicut in actiuo dicim⁹,* Spałbych/ Jadłbych/ bym miał co/ *&c. quæ conditionem ſignificant.* Byś y zdechł/ Bys mie nabárziey prośił/ *conſequentiam negationis ſignificant, id eſt, non faciam quod poſtulas.*

Subiũctiuus planè cũ Optatiuo cõuenit voce.

CONIVGATIO Verbi Subſtantiui.

Indicatiui Præſens.

Jeſtem/ Jeſteś/ Jeſt.
Jam ieſt/ Tyś ieſt/ On ieſt.
Jeſteſmy/ Jeſteſcie/ Sa.

Imperfectum &c.

Byłem/ Byłeś/ Był.
Jam był/ Tyś był/ On był.
Byliſmy/ Byliſcie/ Byli.

Fœmininum.

Byłam/ Byłáś/ Była.
Byłyſmy/ Byłyſcie/ Były.

Neutrum.

Byłom/ Byłoś/ Było.
Byłyſmy/ Byłyſcie/ Były.

Futurum.

Bede/ Bedzieſz/ Bedzie.

Bedziemy/ Bedziecie/ Beda.

Imperatiui Præsens.

Niech bede/ Badz/ Niechay bedzie.
Badzmy/ Badzcie/ Niechay beda.

Futurum.

Niechaybych był/ Badz/ Niechayby (był.
Niechaybysmy byli/ Byscie byli/ Niechayby byli.

Optatiui Præsens.

Bodaybych był/ Byś był/ By był.
Bodaybysmy byli/ Byscie byli/ by byli.

Vtinam fuissem & si fuissem.

Imperf. etiã Subiunct.

Bych był/ Byś był/ By był.
Bysmy byli/ Byscie byli/ By byli.

Plusquam perfectum.

Byłbych był/ Byłbyś był/ Byłby był.

id est, fuissem.

Infinitiuus.

Być. *Participium.* Bedac.

Być/ *cũ Datiuo, Futurum significat, vt* Być dzdzowi/ *pluet,* Być mu v nas/ *ad nos veniet &c.*

PARTICIPI-VM.

Participia.

PArticipia cûm adiectiuis sint similia, quicquid ad eorũ cognitionẽ erit necessarium, inde peti poterit, loquor autem de genere. Declinatione. Casibus. Numeris. etc. Temporis autẽ cognitio huius loci est propria.

Terminatio actiua, præsentis temporis masculini generis, ac. Fœmin. aca. Neut. ace. Kmieć robiac/ Kmiotowna robiaca/ Bydło robiace. Obseruandum tamen, terminationem ac/ sæpius pro Gerundio in Do vsurpari: & omnis est generis, vel explicatur p subiunctiuum. Ociec vmieráiac dzieći swe bratu poruczył. Mátka list czytáiac omdlálá. Bydło orząc zdechło. id est, dum moreretur, dum legeret, dum laboraret, vel moriens, legens, laborans. Notanda sunt anomala, Jem/ Jedząc. Mowie/ Mowiac/ & rzekac/ á rzekam/ & rzkac/ vnde, Nie rzkac. Latine, Nedum, vel tantum abest, ad verbum, non dicendo. &c. Ab indicatiui persona prima formatur hoc Participium & facillime ac nullo prorsus negotio inueniri potest.

DE PARTICIPIO ACTIuo præteriti temporis.

Poloni in Participijs actiuis imitantur Græcorum aoristum primum. Latini hoc participium efferunt per ablatiuum absolutum passiuæ vocis. Eius terminatio est szy. Sicut Græci σας, vt ἀγιστήσας ποιήσας.

ziadſzy kes/ poiedziem w droge. Przeczytawſzy kſiegi/ ſpalil ie. Przepiſawſzy ten liſt/ wrocze mi gi. *Quo dicendi genere nihil apud Polonus eſt frequentius, neq́ elegantius.*

FVTVRVM.

Nulla eſt peculiaris vox huius temporis in participio. Quoties autem opus eſt, nos futuro indicatiui vtimur, vel circunloquimur per verbũ habeo. Sumiturus. Poiáde/ *vel* Mam iechác. *Sum ſcripturus.* Bede piſal/ *vel* mam piſác.

Paſsiuæ quoq́ vocis nullum hîc futurum habemus ſed circunlocutione vtimur. vt amandus, Godzien miłości/ Godzien áby go miłowano/ *vel* ktorego beda miłowác/ *et ſic de reliquis.*

De participio paſsiuo præteriti tẽporis, vide ſupra in verbis paſsiuis, vbi copioſe hanc partem proſequuti ſumus. Quod ad participij Syntaxim attinet, ne plura à nobis commemorentur, planè ſequitur ſui verbi conſtructionem, vt Miluie pieniadze/ Miluiac pieniadze. *&c. Quare in Syntaxi nos de participio nihil trademus.*

ADVERBIVM.

Aduerbio-

ADuerbioru͞ variæ cùm terminationes, tum significationes sunt. Admittunt etiam comparationem vt & apud Latinos. Alia autem à se existunt, alia aliunde orta.

Terminationum aliæ sunt a / vt Kryiomka / Teitè. Piechota / quod & pießo / dicitur pedestri itinere. Aliæ sunt kiem / vt Milczkiem / Tacitè. Narokiem / Data opera. Takkiem / Dußkiem / Poiedynkiem / & illa puerilia. Pezem / Lorem. Alia in mie / Omácmie / Obscurè, vel in tenebris, vt Omacmie siedzieć. Alia in ie / quæ terminatio est vsitatißima, vt Pieknie / Pulchrè. Alia in ecz / vt Wrecz / comminus, & dozab tametsi ad nomen pertinet, videtur tamen in Aduerbiu͞ transire. Alia o / vt Trudno / Difficulter. Prozno / in cassum. Pusto / vt Pusto domstoi. Solitudo est domi. Alia in wie / vt Ledwie / Vix. alij dicu͞t Ledwe / & Záledwe. Alia in ko / vt Dáleko / Procul, pro quo dicimus etiam Opodal / quod satis commode Latinè expresseris per longiusculè. vt Jeßcze opodal miásto. Adhuc lo͞giusculè distat oppidu͞.

Declinationis speciem ista aduerbia habere vide͞tur, vt z dáleká / z dála / z wysoká / z globoká. Aduerbiis etiã loci annumerari possunt, z zastola / z záławia / przezdzieki / z zacząpcza / z zarzecza / quæ vno verbo Latine

exprimine-

exprimi nequeunt, vt Ide z zarzecża / Venio ab ea parte, quæ trans fluuium est, & sic de alijs. (His addi potest, Poprzek / Ná vkoś / Ná prost / Wciąż / & similia.)

Aduerbijs etiam adcenseri potest, Oślep / id est, clausis oculis, Cyt / tacite. Sed ex significationibus ipse terminationes elucescent, quas succinctè trademus.

Quæ à se existunt, Dziś / Dźiśia / Hodie, quod tamē videtur esse à Dzień / Dies, Jutro / Jutroß / cras, quod ego à nomine Jutrznia / & Jutrzenká / id est, phosphorus stella, deduco.

Aliunde orta, vt Wieczor / vesperi. Quædam huius claßis circunloquimur, vt Po polsku / Po Niemiecku / Po Włosku / Po czemu / Po iákiemu / Po náßemu / Po stáremu / Po Bákwárku / quod elegāter formauit doctiß. Kochanouius. Quædam bifariam efferuntur, vt Łákomo / Łákomie / Auidè, & similia.

SIGNIFICATIONES.

Loci, id est, in loco. Hîc, Tu / Sám / Ayawo / Ayw. Illic. Tám / támo. Istic. Tám / gdzieś ty iest. Ibi, Tám / Owdzie. Vbi, Gdzie. Gdzie wziąć tu wziąć / Gdzie nábyć tu nábyć. peculiaris phrasis quod dicitur, Nō quærēdū vbi aliquid haberi iure poßit sed o-

ſed omnino habendum eſſe, ſine vllo delectu. quò iure qua iniuria. &c. Kedy/ Gdzieß/ Kedyß. *Vbicunq;* Gdzie/ & Kedykolwiek. *Vbiq;* Wßedy/ & Wßedzie. *Vbiuis,* Ledá gdzie/ Ledákedy. *Alibi,* Indziey. *Intus,* Wnatrz/ Wewnatrz. Bliſko/ Blizu. Nacieśni/ Naprzeſtrzeni. *Foris.* Ná dworze. *Supra,* Ná gorze. *Infra,* Ná dole. *Præſto.* Pogotowiu/ *vel* Nádoredziu/ *id eſt, in promptu.*

Ayw.

Ad locum, Huc, Sám/ *Illic,* Tám/ *Iſtuc,* Tám. *Eò,* Tám.

Quò, Gdzie/ Kedy. *Quocunq;* Gdzie/ & Kedykolwiek/ Náktorakolwiek ſtrone. *Foras,* Precz. *Introrſum,* Wnatrz. *Retrorſum,* Wſpák/ Názad. *Surſum,* Ku gorze. *Deorſum,* Ná dol. *Quorſum,* Ktoredy. *Leuorſum,* Ná lewo/ Kſobie. *Dextrorſum,* Ná práwo/ Od ſiebie/ *Verſus.* Ku/ & Ná/ *Adde.* Wtwarz/ Wznák/ *Pronè, Supinè.*

De Loco. Hinc, Stad. *Illinc,* Stamtad. *Inde,* Zowad. *Vnde,* Skad. *Alicunde,* Skad. *Infernè,* Odeſpodz/ Zdołu. *Supernè.* Zwirzchu/ Po wirzchu/ Ná wirzchu. *Poloni dicunt peculiari quadã phraſi,* Przyiechał wirzchem/ *id eſt,* Ná koniu. ad

niu. *ad statuendum discrimen itineris pedestris, & curulis. Desuper,* Zgory.

Per locum, Hac, Tedy. *Illac,* Owedy/ Onedy. *Istac,* Tam tedy. *Peregrè,* Precz. *Abeo peregre,* Jáde precz. *& Absum peregre.* Jám iest w gośćinie. *Hinc,* Zágośćić sie. *Diu domo abesse, & peregrè abesse, &* Rozgośćić sie. *Itineris impedimenta deponere, & quasi respirare.* Jedzie z gośćiny. *Peregrè redit. Domi,* Domá/ W domu. *Militiæ,* Ná woynie. *Humi,* Ná ziemi. *Ruri,* Ná wsi.

w tym, id est, interea, w tym przyszedł wieczor.

Temporis, Hodie, Dziś. *Cras,* Jutro. *Nunc,* Teraz/ Ná ten czás. *Nup r,* Niedawno. *Aliquando,* Niekiedy/ Czásem/ *Iam,* Juz. *Tum,* Tedy. Tym czásem/ Wten czás. *Mane,* Ráno/ Z záránku/ S poránku/ *& diminutiuum* Ràniuczko. *Sero.* Pozdno/ *vnde verbum.* Opozdźić sie/ *Tardius venire, vel Sero. Semper,* Záwzdy/ *&* záwsze. *Paulisper,* Máło/ Máluczko/ Náchwile. *Quo ad,* Jle. *Quãdiu,* Poki/ Dokad/ Sotad. *Hactenus. Iam,* Teraz. *olim,* Kiedyś/ Przed láty/ Z dawná. *Modò,* Dopiro/ Dopirko/ Dopiruczko. *Pridem,* Dawno/ Dawienko z dawná. *Dudum,* Dawno/ Dlugo. *Nuper,* Niedawno/ Onegda/ *vnde* Onegdáyszy/ *Nuperus,*

perus, Niedawienko/ *Nuperimè. Antea,* Przedtym. *Heri,* Wczorá. *Nudius tertius,* Trzeciego dniá/ *&c.*

Postridie, Názáiutrz/ *Perendie. quidam interpretantur* przez dzień/ *quod non placet, cum diem significet qui postridianum sequitur. Interpretor,* Po iutrze. *In posterum,* Ná potym/ Od tad/ Od tego czásu. *Nunc huc, nunc illuc.* To tám/ to sam. *Modo, id est, paulo post,* Po chwili/ Wnet/ Nátychmiast. *vsq;,* Aż. *quod inepti quidam dicũt ex idioma sequuti Mazouiticũ verbis ad locum & de loco significantibus iungitur.* Jest áż z Rzymá/ *Roma vsq;,* Postal áż do Rzymá. *Romam vsq;. Subinde,* Często. *Adhuc,* Jeszcze. *Adde.* Wespiaczki/ W pierwo spy.

Skoro. *Postquã, Vbi.*

Numeri, Semel, Raz. *Bis,* Dwá rázy/ Po drugie. *Iterum,* Dwá kroć. *quod non inflectitur. Dicimus autem,* Pieć rázow. *sed,* Pieć kroć/ *& sic in infinitum. Toties,* Tyle kroć. Tyle rázow. *Quoties,* Jle kroć/ Jle rázow. *sæpe,* Często/ Częstokroć. *Raro,* Rzadko. *Rursus. Iterũ,* Zásie/ *&* Powtore/ *&* Znowu/ *Vnde* Powtarzáć/ *Iterare.*

Negandi, Non, Nie. *Neq;,* Ani/ Ni. *Minimè,* Námniey/ Bynamniey/ Bynkaszká. *Nullatenus,* Zadną miárą/ Zadnym

dnym sposobem/ Zadnym obyczáiem/ Nikakie/ Nikáko/ & Owszeki/ & similia exoletis relinquimus aniculis, & monachis.

Affirmandi, Ták/ *Ita*. Owszem/ Bá/ *Quippe, Etiam. Quod etiam proprie respondet nostro* Tez/ *vt, Etiam dæmones Deum metuunt.* Tez Czártowie Bogá sie boia. *Vtimur etiam in ecliptica oratione & ea quidem reprehẽsoria vt aliqua iniuria affecti dicimus.* To tez. *deficiente oratione innuere volumus, id nobis displicere. Contemptum interdum significat, interdum affirmant. vt si quempiam cælo tactum dicas aut mortuum, respõdeat alter,* Zlyć tez byl/ *quasi dicas, merito sceleratus, enim aut cert erat, quæ vsus melius docebit.* Ták wczás/ *Sic satis vel mediocriter.* Záprawde/ Poprawdzie/ Wprawdzie/ Iscie/ Záiste. *Certè, Profecto.* Práwie/ *Planè.* Nowszem/ *Maximè.* Bezpochyby/ Bezpochybnie.

Demonstrandi, En, Oto. *Ecce,* Owo. *Hẽ,* Owo ia. Ano/ Ali/ Alić/ Aliści.

Optandi, Boday/ *Vtinam.* O By/ *O Si.*

Hortãdi, Nuz/ & Nuze/ *Eia, Age, Agedum, Agite,* & Nuz iedno/ Nu iedno.

Ordinis, Zá tym/ Po tym/ *Deinde.* Ná potym/ *Deinceps.* Nápochwilek/ Pochwili/ *vt* Schoway mi to ná pochwilek. *Mihi hoc reponi aut asserua, vt paulo post*

vtar.

vtar, videtur esse temporis non ordinis. Rázem/ Simul. Zárázem/ Z ſtrzaſkiem/ Protinus, Cõtinuo. Przedtym/ Przodkiem/ Antea. Potym/ Postea. Pochwili/ Náoſtátek/ Náwet/ Koniecznie/ Deniq. Tametsi Koniecznie/ affirmandi ſit, & significet, omnino, plane. Nád to/ Druga/ K temu/ Præterea. Wzaiem/ viciſsim. Náprzemiány/ Idem, quod et alternatim & alterius dicitur. Interrogandi. Czemu/ Dla czego/ Cur, Quare. Kiedy/ Quando, Aza/ Azaß/ Zaß/ Za Zali/ Num. Nunquid. Nonne. Co/ Czemu nie/ Czemu ták/ Quid. Quidni. Quid ita. Similitudinis, Iako/ Iakoby/ Iáko iedno/ By/ Quaſi, Ceu, vt Tanquã. Ták iáko/ rzkomo/ & wrzkomo/ quaſi, Rzkomo nie wieß. Quaſi neſcias, vel perinde ac ſi neſcias. Tákze Owák/ Tákiez/ prout. Rownie/ Æquè. Perinde. Wßytko zá iedno/ Inácżey/ Inák/ Nieinácżey/ Aliter. Secus. Non ſecus. Bifariam conſtruitur, vt Nieinácżey iáko/ & Nieinácżey/ iedno iáko/ Non ſecusquã, Ktorym obyczáiem/ Wktory obyczay. Quo modo.

Qualitatis, Męznie/ viriliter. Dobrze/ Zle/ Benè. Male. Pretko/ Celeriter, quæ interdum bifariam efferuntur, vt Mocno/ Mocnie. Łácno/ Łatwie. Smieſzno. Smieſznie/ Ledwo/ Ledwie. Srogo/ Srodze. alia in

o/ tantum desinunt, vt Plocho. Twárdo. Dlugo. Teßno. Prozno/ Po proznicy/ & quæ gestum significant, Sztychem/ Punctim/ Plázą. Vrywczą. Vriwką. Strząſkiem/ & iſta. Jednáko/ vno modo Dwoiako. Troiáko/ Dziesiecioráko/ &c. Bifariam, Trifáriam, Decem modis.

Quantitatis, Wiele/ *Multum*: Sitá/ *quod cum nomen sit, in aduerbium transit*, Silá pieniedzy/ *vis, id est, multum pecuniæ*, Bárzo/ *Multum, Valde*. Máło/ & Kaſek/ *Multum*. Doſyć/ & Dość/ & Dośći/ *Pöeticè. Satis.* Názbyt/ *Nimium*. Doßczątká/ *Penitus, omnimo prorsus. Composita cum* práwie/ *vt* Práwie cudnie/ *Perpulchrè. Composita cum* przy/ *vt* Przydußnieyßym/ Przystráßnieyßym/ *de quibus in nomine diximus.*

Item hæc, Niemal/ Bez máłá/ Bliſko tego/ Owłos/ *& illud raucidũ* Jákmiarz/ *ferè sic interpretantur, penè, prope, propemodum, fere, & ferme. Huc pertinet & vsitata illa in hac lingua locutio.* Dobrze żyw/ *pro*, Ledwo żyw/ *quod vehementer irasci significat. Ego hinc natum esse hoc dicendi genus existimo. Adeo bile efferueo, vt præclare mecum agatur, quod sim superstes.* Dobrzem żyw ná cie/ *Vehementer tibi succenseo. Item* Zle/ *pro vix sumitur:* Zle był przyiechał/ Zle sie okazał/ *pro eo quod est*, Ledwo

Dobrze nießaleie id ē, mało nic. by dobrze skonał. etiam ſi animam azat.

Ledwo przyiechal/ Ledwie ſie okazal. *Quod explicare poſſumus, per* Dopiero. *Sed in hac locutione obſeruandum eſt vt ſemper aliquid ſubyciatur, vt* Zle ſſiadl s koniá/ á vmárl. *Huc addenda ſunt & iſta,* Lekko/ Polekku/ Pomalu/ Po keſu/ Po kaſku/ Ledwie/ Ledwo/ Záledwie/ *Senſim, Paulatim, Pedetentim, Ægrè, Vix.*

Dubitandi. Snadz/ Podobno/ Cowiedziec/ Jeſli/ *Forſan, Forſitan, Fortaſſe, Vtrũ, An.* — *Czy, & czyli φ minus com ptum est.*

Perſonis attribuuntur. Zemna/ *Mecum.* Ztoba/ *Tecum.* Z ſoba/ *Secum.* Z námi/ *Nobiſcũ,* Z wámi/ *Vobiſcum. Sed hæc ſunt Pronomina potius quam aduerbia.* Rázem/ Calkiem/ *Simul. Integrè.*

Separationem ſeu diſtributionem hæc ſignificāt, Z oſobná/ *Seorſim.* Po iedynkiem/ *Sigillatim* Rozdzielnie/ *Diatſè.* Jnáczey/ *Aliter.* Ná dwoie/ & We dwoie/ *Bifariã quod &* Dwoiákim ſpoſobem/ *exponitur.* Ná troie/ *Trifariam.* Rozmáicie/ *Multifariam, & ita dereliquis,* Ták wielu/ Tylko/ Tylo/ Byle/ Jedno/ By iedno/ wzdy/ *excludendi Aduerbia, Solum, Tantum, Modo, Saltim, Duntanxat.* — *Sic kryiomka/ Pokatnie.*

Iurandi, Ná/ *vt,* Przyſiagl ná Bogá/ *P Deum qui dicunt* przez. *Latine non Sarmatice loquuntur, quanquã ſit in frequenti vſu. Datiuum*

tamen sæpius vsurpant in iuramentis, vt Bogu ſlubuie/ *&* przyſiegam.

Eligendi, Rácżey/ Wiecey/ Owßem/ Nowßem/ *Potius, Magis, Imo, vltimum illud barbare quidam Latiniſantes dicunt, & Imo, nos, Imo, vero.*

Congregandi, Społu/ Społecżnie/ Gromádą/ Społem/ *Simul, vna, Coniunctim.*

Prohibendi, Niechay/ Niech/ Nie/ *Ne.*

Concedendi, Dobrze/ Cżyſcie/ *quæ cum proprie ſint aduerbia qualitatis, tamen vſurpātur, pro eſto ſanè.*

Euentus. Z przypadku/ Z trefunku/ Trefunkiem/ *Forte, Fortuito, quæ nomina non ſunt,*

Comparandi. Mniey/ *Minus,* Wiecey/ *Magis.* Nalepiey/ *Optimè.* Nagorzey/ *Peßimè.* Namniey/ *Minimè,* Naywiecey/ *Plurimum, &c.*

COMPARATIO.

Eſt naturalis, & præter naturam in aduerbijs comparatio, ſicut & in nomine, vt oſtendi.

NATVralis Comparatio.

Proſto/ Prościey/ Naprościey.
Sowito/ Sowiciey. Sporo/ Sporzey.
Bliſko/ Bliżey. Predko/ Predzey. *Celeriter.*
Rzadko/ Rzedzey. *Raro.*
Cżeſto/ Cżeściey. *Sæpe.*
Mężnie/ Mężniey/ Namężniey. *Fortiter.*

Spráwie-

Spráwiedliwie/Spráwiedliwiey/Naspráwiedliwiey. *Iustê, &c.*
Drobnie/Drobniey/Nadrobniey. *Minute.*
Dlugo/ Dluzey/ Nadluzey. *Longe.*
Krotko/ Krotcey/ Nakrotcey. *Breuiter.*
Srogo/ & srodze/ Srodzey/ Nasrodzey.
Miálko/ Mieley/ Namieley.

Nomen Miálki/ *opponitur profundo & significat aquam quæ vado transiri potest, cum non obest profunditas.*

Rádo/ Ráczey/ Naráczey/ *&c. Libenter.*

Diminutiua Aduerbia.

Drobnie/ Drobniuchno.
Czyscie/ Czysciuchno.
Krotko/ Krociuchno.

Et infinita huius generis.

COMparatio contra naturam.

Máło/ Mniey/ Namniey.
Wiele/ Wiecey/ Nawiecey.
Dobrze/ Lepiey/ Nalepiey.
Zle/ Gorzey/ Nagorzey.

Aduerbia à nominibus non orta.

Bárzo/ Bárziey/ Nabárziey. *& similia.*
Im/ & Tym/ *comparatiuis iunguntur. id est, Quò, Eò,* Im wiecey vczyß/ tym mniey vmie. *Quò magis doces, minus ille scit, ad verbo. Tanto indoctior, quanto diligentius docetur.*

Obseruandum aduerbiorum comparationem imitari suorum Adiectiuorum naturam.

In Superlatiuis vtimur interdū particula Co/ *vt* Co narychley/ *interdum omittitur,* Na/ *vt.* Co rychly/ *quod respondet Latino quàm. In nominibus adiectiuis hoc quoq; obseruatur, vt,* Co nalepßy/ Co napredßy/ Co naczelnieyßy/ *& absq;* Na/ Colepßy. *&c.*

PRÆPOSITIO.

Q*Varundā Præpositionum varia est constructio: vnde fit, vt interdum vnius eiusdemq; Præpositionis varia sit significatio, vt Aliud est,* Po/ *cum Accusatiuo, vt* Brnie po pás/ po kolána. *Item aliud,* Szedl po chleb/ Po wino. *Aliud cum Ablatiuo, vt* Po nim/ *Post eū,* po nim/ *Abeo, &c. Item, Aliud est,* Za to. *Aliud,* Zá tym/ *quod nos suo loco trademus.*

SIGNIFICATIONES PRÆpositionum, quæ Accusatiuum adsciscunt, apud Latinos.

Ad,	Do/ Ku/ K/ Ná/
Apud,	V/ Przy/
Ante,	Przed/
Aduersus,	Przećiw/ Przećiwko/
Cis,	Stey strony/
Vltra,	Zá/ Zoney strony/
Intra,	W/

Extra,

Extra, *Vix vno verbo exponi potest, et plerũq; circũlocutione effertur, vt postea exẽplis ostẽdemus, Extra vrbẽ,* Zá (miástem/ &c.

Circum, Około/

Circa, Około/

Circiter, Około/ *q; vox interdum exponitur per* Z/ *vt* Mam z dziesięć koni/ Jest mu ze dwádzieściá lat/ *Sunt mihi equi circiter decem. Annos natus est circiter viginti.*

Contra, Przećiwko/ Przećiw/

Erga, Ku/ Przećiwko/ *in bonam partẽ,* Ná/ *Princeps erga Populũ clemens,* Dobry ná poddáne/

Inter, Miedzy/

Infra, *Exponimus fore,* Pod/ *sed habendo est hic delectus, vt si dicas, Est infra omnes alios, id ẽ,* Podleyszy miedzy wszytkimi/ *vel* ze wszy (tkich.

Supra, Nád/ Ná/

Iuxta, Przy/ Podle/ Wedle/ Wedlug/ Podlug/ V/ Jmo/ &c. (Mimo.

Ob, Przed/

Per, Przez/

Prope, Blisko/ Jákmiarz/ *Rusticũ ẽ.*

Præter, Okrom/ Oprocz/ Krom/ kromia/ Procz/

Propter, Dla/ Podle/ Prze/

Post, Po/ Zá/

Penes, Przy/
Secundum, Po/
Trans, Za.

ABLATIVO HÆ FAMVlantur.

A, Od/ Z/ Pro quo etiam scribimus s.
Ab, Od/ Z.
Abs, Od/ Z.
Absq, Bez/ Oprocz/ Procz/ Krom/
Cum, Z/ S/ Ze/ (Kromia/
S to mocy/ iest go s to/ bedziego s cie/ Chlebá s potrzebe/
Clam, Kryiomka/ Quãquã circũlocutione hic vtimur, S tym sie przed oycem kryie/ Hoc facit clam patre.
Coram, Przed/ Przy/
De, O/
E, Z/ Ze/
Ex, Z/ Ze/ Wy/
Pro, Za/ Przed/
Præ, W/ Przed/
Sine, Bez/ Procz/ &c.
Tenus. Po/ Do.

VTRVNq, casum quatuor hæc admittunt.

In, W/ We/
Sub, Pod/ Po/ Prze/

Super.

Super,	Ná/ Nád/ O/ W/
Subter.	Pod.

OBSERVATIO.

Istæ Præpositiones, Bez/ Nád/ Od/ Przed/ Przez/ Z/ W/ *interdum assumunt* e/ *in fine, euphoniæ gratia,* Bez/ *&* Przez/ *sequente consonante, non tamen perpetuò, vt* Bezeććí/ Bezewßey chćiwośći/ *Sine honore.* Beze mnie/ *Sine me,* Przezemnie/ Nádewßytki/ Nádemna/ Nádelbem/ Odemnie/ Przededrzwiámi/ Przedemna/ Ze wßytkich/ Ze wnatrz. Ze wßad. *In verbis compositis hoc diligēter obseruandū, vt* Rozedrzeć/ Zedrzeć/ *amittit e in præteritis,* rozdárl/ zdarl. Zetrzeć/ Stárli. Zgiać/ Zegnie. *futuri tēporis,* Weßbie/ We dnie/ We wßytkim/ We wsi/ We krwi/ We mnie/ We ſtu lat/ We ſtu koni/ We dwoie/ We troie/ We czwore. *In compositis verbis idem huic Præpositioni accidit quod superiori quod nisi quis obseruet, facile hallucinabitur,* Wzbiera wiſtá/ Wezbrátá wiſtá. *Sed hæc ad vsum relegamus.*

Pro ku *sæpe dicimus,* k/ *vt* Służy k ſtolu/ *vide in literis.*

Constructiones Præpositionū vide in earū Syntaxi, quam Deo auspice, postea trademus.

CONIVNCTIONES.

Coniunctionum aliæ sunt simplices, vt bo/ gdyż/ zwłaßcża/ Enim, Præsertim. Cõpositæ, vt bowiem/ Abowiem/ á zwłaßcżá. Alia connectunt orationem, vt A/ J/ siue Y' też wiec/ quod sæpe est expletiuũ. Sæpe etiam pro tedy/ vsurpatur, vt Jesli nie tedy/ wiec owedy. Item interrogatiuum est negationẽ includens? vt, Wiecto cnotá? wiec to biesiádá? Quasi dicas, minime. Et q;, quoq;. Przy tym gdy/ tedy/ skoro. Niż/ niżli/ Quæ duæ collationem significant, vt złoto lepße niż & niżli srebro/ melius aurum argento, id est quã aurum. Jnácżey mowi niż pirwey/ aliter loquitur quã prius. Dicitur & nim/ vt, Pocżekaß nim przyiáde/ Expectabis diu, s. priusquã redeo. Nim sie pan vbierze ia sie naiem. Cibum ego sumpsero anteq̃ herus se ornarit dum se ornat.

Differunt vsu, A/ & J/ tametsi significatione conueniunt. A/ enim præterquã quod coniungit, videtur interrogatoriis particulis accedere, vt Brátá iuż ociec opátrzył/ á ia czo bede miał? Vbi á interrogando connectit. Nec licet hoc loco vsurpare i. Item non dicimus á to á owo/ Sed i to i owo. Sed ista vsus docebit.

Skoro/ est Latine, cum primum. Vbi primum, simul,

mum, simul, simulac, & simulatq. Przytym/ praeterea vel ad haec, vulgus post epistolarum salutationem ab hac particula ferè literas incoare solet. Aliae coniungendo disiungunt, vt ábo/ álbo/ vel, aut, siue, seu. Quod etiam dicitur lubet lubo. Pro quo etiam vtimur Imperatiue verbi substantiui badz/ vt, Badz krotko/ badz dlugo/ id est, ábo krotko/ ábo dlugo.
Item, li additum dictionibus, vt, Czyrwonyli/ Czarnili/ siue ruber, siue niger. Abo et Albo/ Saepe interrogationibus adhibentur, vt, Abo sie ten chlop vpil/ num hic ebrius est. Quanquā in oratione interdum vsurpatur pro Snadz vel Podobno. Podobno/ vel Abo pan nie sposobnego zdrowia. Fortasse herus aeger est.
Item Ni/ & Ani/ nec, neq;. Qui ex Latino in Polonicum interpretantur, saepius errant, harum Cōiunctionum vim non obseruantes. Vt quando, vel, pro etiam capitur, & intendit orationem: interdum per Coniunctionem copulatiuam, J/ interdum per chocia reddūtur. Vel rex me salutauerit, J krol by mi sie klaniat. Vel mihi oculum eruito.
Wylup mi chocia oko/ etiam oculum. Aliae aduersantur. Zásie/ & Zás/ quanquā sunt Aduerbia, tamen pro aduersatiuis Cōiunctionibus vsurpantur. Bá/ & Lepak/ huc adijciūtur. Bá/ magis intendit orationem, & interdum est Aduerbium affirmandi. interdum aduersatur. vt, cum
dicimus

dicimus, Bá niechce. *Ego vero nolo. interdum explet orationem, sed semper præponitur.* Lepak *vero postponitur, & significat idem quod vero.*

Ja Lepak/ Ale/ Lecz/ *Sed* Acz/ Aczkolwiek. Choć/ Chocia/ Chociay/ Jednák. Przedsie. *quæ interdum iunguntur, Licet. Quamuis, Quanquam,* Jednák. *est tamen. quod etiam dicimus,* Wzdy/ *&* A wzdy. *Quod tamē minuit interdum & pro saltem accipitur, vt,* By wzdi pan byl ná mie láskaw/ o datekbym nie dbal. *&c.*

J owszem/ *&* Nierzkac/ Chybá. *Imo, Nedum explicauimus.*

Nisi, Solum, videtur esse Aduerbium, eius vsus est diligenter obseruandus.

Causam aliæ reddunt, Gdyz. Bo/ Bowiem/ Abowiem. Poniewaz. *Nam, enim, etenim, namq;, quandoquidem.* Przeto. Jz/ Jze. Jesli/ Jeslize. *Quoniam, Quia, quod, si.* Jz/ *cum* Jáko/ *sæpe commutatur, vt,* Wielki dziw iáko sie nie wsciekl/ *vel* Jz sie nie wsciekl.

Et istæ adiunctiuæ Gdy. Az. *sæpe significat ita, vt,* Wnet w traby vderzyli/ áz szumiálo w glowie. Aby/ By/ Jle. *Cum, Dum, vt Ne, Quatenus.*

Inter rationandum istis vtimur, Tedy *(quod etiam est Aduerbium temporis). Ergo, Igitur,* Przeto/ Przetoz/ A przetoz. A ták/ Owa/

Awa/

Awa. Nakoniec. *Quapropter, Proinde, Quãobrem, Deniq;.*

Quædam in oratione præponuntur, vt Gdyż. Bo/ *&* Abowiem. *Quædam postponuntur, vt* Bowiem. *Cætera faciliora.*

INTERIECTIO.

P*Aucas habent Poloni Interiectiones. quarum aliæ comminatiuæ, vt,* Biáda/ *&* Biádaß. *Væ, cum tamen sit Nomen Substantiuum. Aliæ dolorem significant, vt,* Ach/ Och/ O/ Nieſtotyß. *Hei, Heu, Ah, O. quod & indignantis est infandum. Risum aliæ, vt,* Chá/ chá/ chá/ Chy/ chy. Ho/ ho/ ho. *Silentium, vt &* a- *pud Latinos. Polonice* Cyt/ *vt in Aduerbijs diximus. Reliquæ cum ex sermone quotidiano, tum ex lectione sunt cognoscendæ.*

FINIS.

SYNTAXIS.

Nominum Constructio.

Quæ de Substantiuorum & Adiectiuorum Relatiui & antecedẽtis constructione à Latinis traduntur, in hac lingua per omnia obseruari debent. quare de ijs nihil trademus. cum ea aliis etiam linguis quibusdam sint communia, Ad cuius rei cognitionem plurimum afferent momenti quæ in Etymologia sunt à nobis tradita, sine quibus, frustra quis hæc in manus sumpserit Quis autem ignoret dicendum esse, Dobry pan. Dobra páni. Dobre wino. Koń nálezion. Cnotá nie przepłáczona. Przymierze zgwałcone. Moiá rzecz. Twoj pożytek. Náße bydło. Záwżdy tym pachnie gárniec / czym sie s przodku vmázał / ábo / czego s przodku náwrzał. Czij tho koń? Páńſki. Czyiá tho wieś? Oyczowſka. Czyie to gumno? Moie. Komu należy ſtáteczność? Stáremu. Kto zá innā idzie? Kto mie prowádzi? Sługá. Czo sie domá dzieie? *Respondere poßis.* Pije sie. *Sed vsitatius est, alteram verborum formam vsurpare,* Pija / ſiedzą / gráia. Co then myſli?

Exempla Adiectiui cum Substantiuo, vbi comprehenduntur Participia & Pronomina.

Item Relatiui & Antecedentis, Interrogatiui & Redditiui, tã per Nomen quàm per Verbum.

myſli? Nic dobrego. Po czemu korzeczy tá? Po dzieſiáći groſzy. Zá coś ty kſiąſzki kupił? Zá groſz. Ile kto pieniedzy ma w ſkrzyni/ tyle y godnośći/ abo tyle mu wierza. *ADMONITIO.*

Interdum Relatiuum non reſpondet in genere ſuo antecedenti. Vt in hoc REI verſiculo: Nie byłaby żadna rzecz oczbych ſie zátroſkał. *Vbi* oczbych *poſitum eſt, pro* o kthorabych. *Sed illud rarius accidit.*

Genitiui conſtructio.

Genitiuum aſciſcunt hæc & ſimilia Nomina Adiectiua. vt, Pełen wſzego dobrego. Pełen wrzodow. Swiádom przyſzłych rzeczy. Wdzieczen dobrodzieyſthwá/ & Niewdzieczen łáſki. Godzien & niegodzien miłośći. Pilen vrzedu ſwego. Pewien śmierći y zdrowia. Beſpieczen vpadku. Niebeſpieczen zdrowia. Pewien czego. Winien & niewinien karánia. Prożen kłopotu. Syt chlebá. *Et quæ ſunt his affinia.*

Huius loci ſunt iſta. Młodzieniec pieknych obyczáiow. Człek wielkiego rozumu. Wielkiego záwołánia. Pánná nadobney vrody.

Item Genitiuo iunguntur iſta, vt, Teſzno go. Szkodá tego. &c. *Adde,* Trzeba/ & Potrzebá.

trzebá. Trzebá nam Hetmáná. Potrzebá nam pieniedzy. *Genitiuo efferũtur quæ tẽpus significãt*, Czásu onego był wielki głod.

Ab his degenerant, Bogáty w pieniadze/ Pewny ná nogi/ Wolen od frásunku/ Od woyny.

Datiui constructio.

Hæc & alia quã plurima Datiuis iungũtur. Może być godzien Rzeczypospolitey/ *id ẽ, Idoneus.* Trudno mi. *Occupatus sum. Dicimus etiã*, Trudno to ná mie. Trudno to nań. Jemu to trudno. *Dicitur &* Podobien ku brátu/ *&* podobień do brátá. Káżdemu dobremu życżliwy. Cnotliwy przyiaciel. Syn Oycu postußny. Podobien brátu/ *pro etiam dicunt*, Ochapia sie do brátá/ *Fratri similis, de facie intelligitur*, Stráßny wßytkim. Srog nieprzyiacielowi. Grozny/ *idem* Silny/ *&* Silen. Wistá brzegowi silna. Rowny. Wierny. Skłonny. Pożyteczny. Szkodliwy. Spolny. *Quæ omnia & alia prope infinita huius generis Datiuum adsciscunt.*

Et cõposita ex przy/ *vt*, Przyrodny. Przystoyny. Przyległy. Przychylny.

Accusatiui & Ablatiui constructio.

Hi duo casus raro in oratione absq; verbo aut Præ-

 positione

positione ponuntur. Proinde in Verbis & praepositionibus eorum constructionem exequemur. Ablatiuo casu efferūtur nōnulla, vt Wlochrodem. Skadrodem. *Sed haec rariora.*

❡PRONOMINIS SYNTAXIS.

In Etymologia Pronominis, quaedam ad Syntaxim pertinentia delibauimus accuratè obseruanda. In Pronomine primitiuo tertiae personae, Sie *obseruandum est omnibus personis & numeris accommodari, vt in eius inflexione videre est.* Stáram sie o sie. Stáray sie o sie. Stára sie o sie. *&c.* Niewiem o sobie. Niewieß o sobie. Niewie o sobie. Niewiem nic ná sie/ *id est* do siebie. *Quod dum Latine quidam vno modo reddere conantur per Se, turpiter impingūt.* Znam wielka iego łáskę przećiw sobie. *Summam eius erga me beneuolentiam agnosco. pro quo barbari dicunt, erga se, Polonico idiomate decepti.* Rádowáli sie sobie. Robie soba. *Ego meo corpore laboro.* Robiß soba. *Tuo corpore.* Robi soba. *Suo corpore. Item,* Mam z soba co czynić. *Multa mihi incumbunt negotia.* Maß z soba co czynić. Ma z soba co czynić. *Idē sciendum de Pronomine possessiuo* swoj. Nie dam ći swego mieczá/ *id est,* mego.

pozycz

Pożycż mi swego koniá. Wydał wßytki swoie pieniadze. *Rectè dixeris,* Day mi noż swoy/ *id est tuum cultellum. quod vsitatius est quàm* Twoy. Mam swoicy máiethności dosyć. *non autem* Moyey. *cum tamen* Moy/ *vsitatum sit.*

Swa/ *pro* Swoiá. *Fœminini generis, absolute interdum ponitur, vt,* Káżdy swa porze. Ja w swa/ á ty w swa. Káżdy w swa. *Subauditur autem* Rzecż/ *vel aliquid simile.*

Swoy/ *interdum accipitur pro eo qui se alteri opponat. Vt cum dicimus,* Ja sie swego nie boie. Radby swego vbił.

Me/ *&* Twe/ *contractum á* Moie/ *&* twoie/ *vsurpatur etiam absolutè. vt,* By w me. *Si in me a hoc esset potestate.* By w twe. *Si in tua.* By w iego. *Si in eius.* By w ich. *Si hoc penes ipsos esset.* Nie stoi zá me. Stoi zá náße.

Jch/ *numeralibus & quibusdam adiectiuis et Aduerbiis adiungitur.* Dwá ich. Pieć ich. Siedm ich. Wiele ich. Málo ich. Siłá ich. *Præponitur etiam in oratione.* Mam ich wiele. Widziałem ich niemáło. *Intelligendum autem aliquod substantiuum quod in oratione præcessit.* Wypádły sárny z lásá/ Wiele ich było? *Quot erant?* Wywiodł Krol cżystych ludzi ná woyne/ á wiele ich zginęło. *&c.*

VERBORVM SYNTAXIS.

Nos methodi gratia in Verborum Syntaxi ordinem Latinorum sequemur, quatenus linguæ huius ratio & idiotismus feret.

Verbo personali finito præponitur nominatiuus legitime cohærẽs. Ja czytam. Ty czytaß. On czyta.

Ante autem monuimus, ista Pronomina Verbis non præponi, nisi discriminis & singularis cuiusdam demonstrationis causa. Vt si dicas, Thyś pánie nádzieiá moiá. *Tu Domine, & non alius, spes mea es.* Cnothá czlowieká wßedy záleca. *In quibusdam subauditur nominatiuus. Vt,* Mowia. Powiedáia. Plota. Szemrza. *Vbi intelligitur, homines. Et hæc Verba in impersonalia transeunt. Et hæc absolutè ponuntur* Grzmi. świta. Blyska sie. Mirzcha sie. *A Latinorum consuetudine hæc differunt, & personali constructioni adscribuntur: Vt,* Idzie deßcz. *Pluit.* Idzye śnieg. *Ningit.* Idzye grad. *Grandinat.* Miárznie. *Est gelu.*

Quæ figurate efferuntur cum Latinis conueniunt, paucis quibusdam exceptis. Collectiua notanda sunt, quæ interdum non facile agnoscuntur. Vt Lotrostwo/ *pro* Lotrowie. *Et Collectiuorũ more construuntur. Vt,* Lotrostwo mu bedná podbijáia. *Reius in Zodiaco.*

Verbi Subſtantiui & ſimilium conſtructio.

Hoc Verbum partim cum Latino ſermone conuenit, partim ſuam peculiarem habet Syntaxim. Bog ieſt naywietße dobro. *Deus eſt ſummum bonum.*

Pro nominatiuo vſurpamus ablatiuum ſecundum & interdum eandem rem dupliciter efferimꝰ. Oćiec moy ieſth dobry goſpodarz & dobrym goſpodarzem. Ten v mnie bogátym/ & bogáty. *Quod dicendi genus non temere ſed cum iudicio eſt vſurpandum. Verba quæ his ſunt affinia ſic plane conſtruuntur. Vt,* Bráth twoy zoſtał Káſztellanem. *non autem* Káſzthellan. Bedzyeſz v mnie wdzieczinym goſciem. Cżyni ſie pánem. Sſtał ſie głupim/ Madrym/ *id eſt factus eſt.* Swietym go zowa. *&c.* Obráli go Ceſárzem. Vcżynili go Krolem. *Eleganter ſubauditur Verbum Sum.* Jeſlim cnotliwy. Jeſliś dobry. *de quibus ſupra diximus. Item,* Moiá to rzecż. *ſ. eſt.* Nie mey tho głowy rozum. Nie do tego mi teraz. *ſ.* ieſth. Nie mi do thego. Nie długo mnie. Nie długo pánái/ *ſ.* bedzie. *Non diu erit ſuperſtes herus. Interdum variatur conſtructio.* Bedzie koniec tey rzecży. Nie byłby nigdy koniec. Nie byłoby ni-

gdy kończą. *Pro Verbo substantiuo omnis persone & vtriusq; numeri impersonaliter, & quidem frequentißime vsurpatur.* Nie máß, *cum genitiuo.* Nie máß piwá w kárczmie. Nie máß iuż ná świecie komu wierzyć. Nie máß páná domá. Nie było go. Nie máß ludzi ná świecie, wßytko zdziczáło. *Et obserua huius Verbi coniugationem cum verbo substantiuo conuenire, idq; in tertiis personis singularibus.*

Genitiuum admittit sæpius. Jam iest dobrey nádzieie. Człowiek ten iest ostrego wzroku/Okrutnego sercá/wielkiego wzrostu.

Datiuum asciscit interdum: Jest mu dzyesieć lat. Było mu sto lat gdy vmárł. Trzy látá temu. *Anno abhinc tertio.* Coż mu. Nic mu. *Subin. est. Item,* Być mrozowi. Być dżdżowi. Być śniegowi. Być mu w kárczmie. Zal mu. Dußno mu. Trudno mu. Miło mu. Nie miło mu. Rad mu. Nie rad mu. *& similia, quæ exponuntur varie, obseruata cuiuslibet verbi significatione. Vt,* Być dżdżowi. *Pluet &c.* Być pijánicy w kárczmie. *Helluo cauponam adibit.* Jeßcze mu być czystym człowiekiem. *Verbum substantiuum aliquando indui significat. Vt,* W świeto záwżdy bedzie w koßtowney ßácie. Gdy sie ożenił, był w hátłasowey ßubie. *Ecli-*

pticôs inter-

pticôs interdum dicimus. Ná tym máło. Ná tym wiele. s. iesth/ vel należy. Nic mi do tego/ s. iest. Nihil mihi cum hac re negotij.

Verba quædam apud Latinos gestum aut statū aliquem significantia, Nominatiuum à tergo habent. quem Poloni vel per Aduerbium vel periphrasi exponunt. Dormit securus. Spi bespiecżnie. Bibit ietunus. Pije ná czczo. Incedit sordidatus. Plugáwo chodzi. Vbi notandum est, verbum Chodzić/ pro indui accipi. vt Latine incedere. It cubitum incœnatus. Idzye spáć/ vel kłádzie sie nie wieczerzáiac/ vel nie wieczierzawszy. Nocturnus obambulat. Po nocy chodzi/ & w nocy/ et nocnym obyczáiem. Quædam Verba pro nominatiuo habent genitiuum partem significantem, vt in his versibus.

Bom widział iedno kśiąże tu pod zamkiem w polu/ Ano sie zá nim włoczy dziwnego kąkolu. id est, dziwny kąkol. &c.

Verba Genitiuo iuncta.

Longum esset Verba omnia simplicia enumerare, quæ genitiuum postulant. Nos igitur paucis in præsentia erimus contenti, vsus reliqua suppeditabit. Bronić. Vetare, Tueri. Tego nam broni sumnienie. Użyć/ Zażyć/ Używáć. Vti. Mácáć. Attrectare. Uczyć. Docere. Lithowáć.

wáć. *Dolere. Quod &* Lito mi tego *dicitur.*
Et Zálowáć. *Quod &* Zal mi tego *dicitur.*
Strzedz. *Cauere, Custodire, &* Strzedz sie.
Wazyć sie. *Audere.* Wazyć. *Æstimare, Accu*
sat. admittit. Lekáć sie. Bać sie. *Timere.*
Wiárowáć sie. *Cauere.* Chybić. *Aberrare.*
Szukáć. *Quærere.* Mśćić sie. *Vlcisci.*
Jać sie. *Iungitur etiam accusatiuo cum Præpos.*
Zá. Jal sie tego / *&* Jal sie zá to. *Aggredi.*
Zyczyć. *Optare.* Pożyczyć. *Mutuum dare &*
accipere. Czekáć. *Expectare.*
Mylić. *Aberrare, Fallere.*
Boli mie glowá. Boli go serce.
Pátrzyć. *Attendere, Inspicere.*
Tknać sie. *Tangere.* Dzierżeć sie. *Retinere.*
Inhærere alicui rei.
Zyczyć. Zadáć. Winszowáć. *Optare.*
Sluchác. *Audire.* Náwyknać. *Assuescere.*

Verba composita Genitiuum admittentia.

Quæ ex Od *componuntur, interdum Genitiuo iunguntur. Vt,* Odstapil swey sprawiedliwośći. *A suo iure recessit.* Odmowić komu dobrodziejstwá. *Beneficium negare.* Odrzec sie pijaństwá. *Ebrietatem verbis conceptis repudiare, uel abiurare, quod est* Odprzysiadz.

Oduczyć

Oduczyć sie złego. *Dediscere quod malum est. Neq; tamen omnia Verba ex OD composita hanc admittunt Syntaxim. Quæ ex DO/* Dostáć pieniedzy. *Pecuniam nancisci* Doczekáć ßczescia/ & doczekáć sie. *Post longam expectationē fœlicitatem consequi. Vt paucis rem complectar, omnia verba ex* Do *composita genitiuo iunguntur, tametsi & alios amdittant casus.*

Quæ ex Ná. Nábyć/ Nábywáć. *Acquirere, Parare. Quod tamen non est perpetuum.* Nakrzywić rogow/ geby. Náwyknać czego. Nástáwić głowy. *& quæ passiuæ p̄* sie/ *efferuntur* Náiadł sie chlebá. Pozbáwić kogo gárdłá.

Quædam ex Nad/ *vt,* Nádrabiono tego láſá. *Huius syluæ bona pars excisa est.*

Quæ ex Po/ *plerunq; genitiuum asciscunt.* Poprawowáć czego. *Quippiam resarcire.* Pociagáć. *Attrahere.* Pozwalam wam tego. *Hoc tibi concedo.* Pożyć nieprzyiacielá. *Hostem in potestatem redigere. Sed multo plura sunt quæ Accusatiuo iunguntur.*

Quæ ex Pod/ *sæpius hanc habent syntaxim.* Podeprzeć vboſtwá. *Pauperem fulcire, eiq; patrocinari. Alia infinita Accusatiuo iunguntur.*

Quæ ex Prze/ *interdum habent genitiuum. vt,* Przebaczyć cudzich wyſteptow. *Ignoscere.* Przepłácić. *vt,* Przepłácitem tho ſu-

kno. *Iniquo pretio pannum emi. Unde* Nieprzepłácony/ *cui nullum pretium æquari poßit.* Przesiádło nam tey biesiády. *Pœnas luimus ob comessationem, & similia. Cætera Accusatiuos asciscunt.* Przestáć złośći. *A vitiis sibi tēpare.*

Quæ ex Przy/ *raro admittunt genitiuum, nisi quando pars, non totum significatur,* Przyłożyć/ *&* przystáwić swego. *De suo aliquid adiicere.* Przyrłucze sie z tego nasienia. Przystrzegáć czego. Przyczynić. Przysłucháć sie. Przybywa frasunku. Przybywa nocy.

Quædam ex Wy/ *vt,* Wygráć zawodu. *Sed raro.*

Quæ ex V/ *Sæpius Genitiuum asciscunt, vt,* Vlać winá z konwie. *Effundere vini aliquid ex amphora.* Vchodzić frasunku. *Molestiam vitare.* Czći komu vwłaczáć. *Famam alicuius rodere.*

Quæ ex Zá/ *raro tamen accidunt.* Zániecháć. Zámieszkáć obiádá. zážyć roskoszy. Zápomnieć powinnośći.

Quæ ex Z/ Wiele sie przyiaciół zebráło. *multi amici conuenerunt.* Zbyć kłopotu. *Curas abigere.*

Regula, quam ego Partis nuncupo.

Hæc regula huius linguæ est fere propria: ideo non faci-

non facile à peregrinis percipi potest. Quoties autẽ pars alicuius rei non totum intelligitur, verbo adiũgi debet Genitiuus, vt, Day mi chlebá. *Da mihi panem.* Náley piwá. *Infunde zythum.* Weźmi śrebrá. *Accipe argentum.* Day mu ſerá/ pieniedzy/ *&c. Dato illi caſeum, Pecuniã.* Złodziey wziawſzy pieniedzy vciekł. *Ablata peccunia fur aufuit. In quibus omnibus intelligendum eſt hoc Genitiuo partem rei ſignificari. Si enim dixeris.* Day mi chleb/ Syr/ Pieniadze/ Srebro. *totum intelligendum erit, id eſt, Da mihi totum panem, integrum caſeũ, omnem pecuniam, totum argentum.*

Regula Negationis.

Omnia verba Negatio qb⁹ p̃ponitur, Genitiuũ admittunt, etiamſi citra negationẽ aliis caſibus cõnectantur. Vczynił rzecz ſiebie godna. *Rem ſe dignam admiſit.* Nie vczynił tego co mu roſkazano. *Imperio non paruit.* Mam pieniadze. Nie mam pieniedzy. *Sunt mihi pecuniæ, pecunia careo. Sic* Mam chleb/ nie mam chlebá. Miał mu to zá złe. Nie miał mu tego zá złe. *Hoc in eo non reprehendit. Quod dicendi genus omnes fere peregrinos licet huius linguæ non imperitos fugit.*

Verba Datiuum admittentia.

In hoc

In hoc idiomate, sicut & apud Latinos, quodlibet fere verbum admittit Datiuum cum aliis casibus, vt, Przyczytáć komu náuke wielka. *Alicui eruditionem insignem tribuere.* Dziś rádzi vbogim biora/ bogátym dawáia. *Hodie fere spoliantur pauperes, ditantur opulenti.* Zyczyć sobie ßczescia. *Sibi felicitatem optare.* Zwierzamći zdrowia mego. *Tibi salutem meam credo.* Przypináć komu Popręgow. *Aliquem vrgere metaphora ab equis sumpta, qui vt expeditiores sint, arctius succinguntur. Et* Wádzić komu. *Alicui nocere.* Szkodzić/ *idem, & sexcenta huius generis.*

Reperias tamen quædam verba, quorum proprius est Datiuus. Dziwuie sie ßáleństhwu ludzkiemu. *Hominum miror vesaniam.* Przypátruie sie madrym ludziám/ ábym z nich mogł bráć przykład. *Sapientes accurate intueor, vt eos imitari poßim.* Przysłuchawam sie temu. *Id ausculto. Sunt qui dicant,* Wierze to/ *meo iudicio non satis apposite.* Wierze temu. *Hoc credo.* Wierze tobie. *Tibi credo. His adde.* Służe rad káżdemu / *&* káżdemu sie rad záchowuie. *De omnibus libens bene mereor. Vnde elegans vocabulum* Záchowánie. *quod & obsequium & gratiam interpretari soleo. Vt si dicas,* Ten ma wßedy dobre záchowánie. *Hic apud omnes gratiosus est. ac si dicas,*

si dicas, Ma wielka łáskę v ludzi. *Vel, obsequio multos sibi amicos peperit. Sed hæc parergos.* Folgowáć komu. *Alicui indulgere, parere.* Pomoc/*&* Pomagáć komu. *Iuuare quempiam.* Zábieżeć czemu. *Alicui rei occurrere.* Zástapić nieprzyiacielowi. *Hosti insidias ponere, vel de improuiso aggredi.* Vstapić komu. *Alicui cedere.* Rádze tobie. *Tibi consulo. Quanq̃* Przykrzyć sie komu. *Alicui esse tedio.* Záigráć komu. *Illudere cuipiam, quod metaphorice pro molestiam facessere capitur. Hoc verbum & alia q̃ plurima bifariam efferuntur.* Rádze tobie. *Tibi consulo.* Rádze sie ciebie. *Consulo te.* Z opilstwá mu przyßtá tá niemoc. *Ex crapula morbum contraxit. &* przyßtá nań. *Quanq̃ interdum hæc differunt.* Przyniesiono nam dobra nowine. *Allatus est ad nos fœlix nuntius. &* przyniesiono do nas. Dáruieć ty kśiegi. *Do tibi hunc librũ. &* Daruie cie tymi kśiegámi. *Dono te libro.* Bedzie mi to ku pożytkowi/ *&* Przyidzie mi to s pożytkiem. *Hoc mihi erit lucro. Sed hæc sunt propemodum infinita, & ab ipso vsu petenda.*

Accusatiuus post Verbum.

Actiuis verbis subijcitur accusatiuus, & hac regula nihil est facilius. Tametsi interdum occurrunt locutiones actiuæ in quibus, pro accusatiuo genitiuus po-

nitiuus ponitur. Ma trzech synow. *Tres habet filios &c. Exempla regularia infinita sunt:* Miluie cnote. *Amo virtutem.* Zabil geś ná obiad. *Anserem in prandium mactauit.* Rozdawam pieniadze. *Pecuniam largior.* Pije wino. *Bibo vinum.* Minal miásto. *Praeterit vrbem.* Przeskoczyl gránice. *Metas transilijt.* Jam was cnoty náuczyl. *Virtutem vos docui, & hic est duplex Accusatiuus. A Latinis haec differunt.* Vmárl nagla śmiercia. *Repentina obijt morte. id est mortem. Interdum pro Accusatiuo vsurpatur Genitiuus post imperatiuum, vt,* Dáy mi nożá/ mieczá. *& infinita alia, attamen in aliis modis vsurpatur accusatiuus, vt,* Dal mu noż/ miecz *&c. Quod Latini hoc loco de mensura aut spacio tradunt, nihil ad huius linguae Syntaxim pertinent. Vt, Adhuc absum à Cracouia dici vnius iter.* Jeßcze do Krákowá mam zdzień iázdy. *ad Genitiuorum partis constructionem pertinet.* Mam imienia ná trzy mile. *Praepositionis est constructio. Sic illa,* Ná wzwyß. Ná *&* wßyrz. Ná mieß. *&c. Vt,* Jest tey wieże ná wzwyß 50. lokiet. *Turris huius altitudo est 50. cubitorum.*

A Latinis haec & similia differunt. Mam cie zá ßczesliwego. *Te beatum iudico.* Krije wy stepek przed thoba. *Caelo te culpam.* Proße cie o tho/ *&* Proße tego. *Hoc à te peto.* Py-

tam o czás

tamo cżás y o mieyſce. *Quæro tempus & locum, vel, de loco & tempore. Et,* Pytam drogi. *De via interrogo, &,* Pytam ſie o drodze. *Idem,* Vbrał ſie w ßáthe. *Veſtem induit, &* Oblokł ßáte. *& contrarium,* Zwlokł. *Exuit.* Obuł ſie w trzewiki. *&* Obuł trzewiki. *Induit calceos.* Dał mu ſwa corke za żone. *Dedit ei filiam vxorem.* Biore cie zá ſedziego *vel,* Dam ſie ná cie. *Sumo te iudicem.* Głowá mie boli. Bok go boli. *Doleo caput. Dolet latus, quæ duo videntur Synecdochice efferri.*

Ablatiui cum Verbo conſtructio.

In Verbi ſubſtantiui conſtructione monuimus, Ablatiuum ſæpius pro Nominatiuo vſurpari in hac lingua, quod alijs linguis nunquã accidit, quod ſciam. Dicunt igitur Poloni. Nie badz głupim *pro* głupi/ *id eſt, imprudens aut ſtultus ne eſto.* Vczynił go pánem. *Ad honores eum euexit, vel ad opes.* Zowie ſie ſlachćicem. *&* mieni ſie/ *pro ingenuo ſe venditat.* Jeſth proſthym chłopem/ *plebeius eſt, vel priuatus.* Nie czyń ſie tym/ czymeś nie ieſt. *Quod non ſis, eſſe noli. Vel, pro eo qui non ſis, ne te vendites. &c.*

Sunt & Verba infinita, quorum proprius fere eſt Ablatiuus. Nos aliquot exempla ſubieciſſe erimus contenti. Plotkámi ſie nie paray. *Quod etiam dicitur,* Nie baw ſie. *Nugis ne occupa-*

tor, est enim parać śie/ *&* báwić śie/ *occupari. Vnde* zabáwá/ *occupatio.* Brzydzić śie złośćią. *A malitia abhorrere.* Nie oberdźe śie ná tydzień ośmiadźieśiat złotych. Brákowáć osobámi/ pokármem. *&c Delectum personarum & ciborum & cet. habere. Vnde* Brák/ *delectus, & Metonymice, pro re quæ habitu delectu vilior est iudicata.* Száfowáć pieniadzmi. *Pecuniam administrare, Distribuere, Dispensare. Inuenias tamen apud Poëtas hoc verbum cum accusatiuo. Vt,* Dobrá swe porządnie száfuie. *Sic* Władáć/ *Regere, Gubernare.* Bog wszytkim władnie. *Deus regit omnia.* Dobrze wozem kieruie. *Scite currum flectit.* Mnich szali ludzmi. *Monachus dementat homines.* Ludzmi może kłámáć/ ale Bogiem nic. *Mentiri hominibus facile est, at Deo non item* Okłamał mnie. *Me mendacio fefellit.* Pachnie Rożą. *Rosam olet & Metaphorice,* To powrozem pachnie. *Res suspendio digna. Quam Metaphoram sanè elegantem habent & Galli, dicunt enim: Il sent la hart. Restim redolet. ad verbum.* Kśięgi przypádły prochem. *Situm libri contraxerunt.* Kámieniem ćisnął. *Lapidem torsit, iecit.* Trwoży soba. *Animo perculsus est.* Komu kijem/ więzieniem/ *etc.* grozić. *Alicui minari fustem, vincula. Aliter, Cœlum minatur pluuiam,* Być dżdżowi/ *&* zániosło śie

niosłosie ná deszcz. & sexcenta huius generis.

Item paßiua verba ablatiuum admittunt cum præpositionibus. Tametsi vt ante monui rarior sit paßiuorum usus in hac lingua. Paßiua autem hic intelligo, quæ circunlocutione efferuntur. Iam iest od ciebie chwalon/ & Bywam od ciebie chwalon/ Proszon. &c. *A te laudor, rogor, uel inuitor.* Wiele mie złego od ciebie podkało. *Multis à te incommodis sum affectus.* Iam iest od niego bárzo pocieszon. *Magna me affecit voluptate.* Boday áby pijáństwo było od Krolá z Polski wywołáne. *Vtinam à Rege è Sarmatia proscribatur ebrietas.* Od żadnego nie słyszan. *A nemine auditus.* Ziemia bywa zágrzaná/ *id est,* zágrzewa sie od słońcá. *A sole terra calescit.* Cirpie od niego/ & mam krzywde. *Patior ab eo iniuriam.* Wole od sąsiadá być łupion/ niżli od nieprzyiaciela záprzedan. *Malo à ciue spoliari, quàm ab hoste venire.*

Quæ instrumentum significant, ablatiuo iunguntur. Kijem go vbił. *Bacillo hominem cecidit.* Każdego rátuy czym możesz. *Omnibus quo poßis opitulare.* Záchowánim przijaźń stoi y bywa záchowaná. *Obsequio retinetur amor*

Modum significantia, ablatiuum regunt. Tego dowiodł wielką biegłością. *Rem peregit magna dexteritate.* Fortelem tego dostał.

N Id astu

Id astu est assequutus. Vyrzyß czym cie potka. *Videbis quo, vel quomodo te excipiet.*

Causa ablatiuo effertur. Czym sie to dzieie/ iż go nie máß? *Qui fit, quod abest. vel, quænam eius absentiæ causa est? Tametsi etiam genitiuo hic sæpe cum Præpositione vtimur. Vt,* z miłośći cnoty to czynie. *Hoc virtutis amore facio.* Weseli sie s swey prace. *Labore suo lætatur. Vsurpatur etiam in causa significanda Præpositio* Od *Vt,* Od wielkiego frásunku/ schnie. *Curis macrescit, exhauritur. Item præponimus interdū Præpositionem* Przed / *Vt,* Przed wielkim dostáthkiem iuż sie zápomniał. *Hominem transuersum agunt nimiæ opes. Præpositio* Dla/ *cum genitiuo idem significat.* Dla swych trudnośći/ nie moge czásem y ieść. *Ita sum occupatus, vt interdum vix cibum sumere liceat. Idem significat* Prze/ Prze niesposobne zdrowie. *Ob aduersam ualetudinem.* Prze swe niedobre zdrowie niemogłem tego vczynić. *Aduersa me valetudo impedit, quominus id facerem.*

Quæ Latini hoc loco commemorant, cum Polonico idiomate non conueniunt. Vt, Nostri conflictantur graui pestilentia. Dicas Sarmatice, Jest miedzy náßymi srogie powietrze/ ábo mor. *Laborare febri.* Mieć febre/ Ná febre stekáć/ Goraczke/ Zimno. *Laborare morbo,* Niemoc/ Chorowáć. *Laborare capite, & laborare pe-*

borare pedibus, & , ex pedibus. Ná głowę / y ná nogi niemoc. *Quod etiam dicitur,* Boli go głową / Bola go nogi. *Laborat ex capite, ex pedibus.*

Quæ pretium significant, Ablatiuo rarius efferuntur. Kupił sobie kord zá swe własne pieniadze. *Suis ipsius numis ensem emit, &* Własnemi pieniadzmi. *Præponitur interdum Præpositio* Zá / *cum ablatiuo. Vt,* Zá naymem zábił sasiádá. *Pretio vicinum interemit. & cum Præpositione* Z. *cum Genitiuo.* Z großá sie za dzień viednał. *Pactus est vnius diei laborem asse, seu grosso, vt vulgus loquitur.* Ja z tego nie bede robił. *Hoc pretio non locabo meam operam.* Nie máß nic droższego / iáko to co prośbámi kupuiem. *Nihil carius constat quàm quod præcibus emitur,* Służy zá pieniadze. Zá co tobie mam służyć.
Nie stoi to imienie zá sto grzywien. *Hic fundus centum minis non stat, vel non æquat centum minarum pretium.* Wiele cie to koßtuie? *Quanti hoc emisti?* Dziesieć großy. *Aßibus decem.* To cie niemáło bedzie koßtowáło. *Hoc tibi paruo non stabit. Quod etiam dicunt,* Przypłáciß tego. *Hoc loco fit mentio duorum verborum, licere & liceri. Vt, Quanti hoc licet in foro, id est venit.* Po czemu to ná rynku. *Liceri aut & licitari est Polonice in rebus mercato*

 rius, Dáć /

riis, Dáć/ Postapić/ *Vt*, Zá dziesieć więźniów dáie złoty czerwony. *Captiuos decem aureo licetur numo.* Zá the kupia postepuieć sto złotych. *Has merces centum florenis licitor.* Cenić *autem est, pretium indicare. Vt*, Drogo cenić sukno. *Carum pro panno vel panni pretium indicare.*

Item verba hæc Stać/ *&* Przedáć/ *cum præpositione & Accusatiuo iunguntur, & à Latina Syntaxi differunt.* Zá co ten towar stoi. *Quanti hæ merces æstimãtur?* Zá ßeść großy to przedáie. *Sex aßibus hoc vendit. Item* Waiyć *sine Præpositione, & respondet Verbo valeo. Aureus numus Pannonicus duobus & quinquaginta aßib. valet.* Czyrwony złothy waży großy piećdziesiat y dwá. *id est,* Piećdziesiat y dwá großá. *Quanti?* Zá co: Po czemu: *Tanti.* Zá to. Po temu. *Dicimus etiam.* Zytho iesth w tychże pieniadzach iáko loni. *Tanti frumẽtum venit, quanti anno superiore. &* Zá ty pieniadze. *Eodem pretio. Pluris,* Wiecey/ Drożey. Wiecey mie to koßtuie. *Hoc pluris emi.* Drożeiem to kupił. *Idem, constructione tamẽ differunt. Minoris emi quàm tu.* Tanieiem kupił niż ty. *à* Tanie/ *id est leuiter, seu leui pretio.* Zá co zá to. *Quouis pretio, vel quantumuis magno pretio.* Ledá zá co. *Vilißimo pretio.*

Ablatiuos etiam ista cum præpositione asciscũt.

Powscia-

Powſciagáć ſie od gniewu. *Abſtinere ab ira.* Hámowáć ſie od złego. *A malo ſibi tēperare.* Od káżdego bierze co może. *Ab omnibus aufert quod poteſt.* Vſtąpić komu z drogi. *Cedere alicui via.* Jeſth s Krakowá do Wiedniá mil 50. *Diſtat 50. miliaribus. Abeſſe domo.* Nie być domá. *Vnde,* Nie było go domá/ *aberat domo: &,* Nie był domá. W mieſcie/ we dworze/ ná rynku. *in vrbe, in aula, in foro. Hinc* Niebytność/ *abſentia, & præſentia* bytność. *quod frequentius circunloquimur.* Przy mnie to nigdy nie bywa. *Id nunquam fit in mea præſentia, vel,* w bytności mey/ *&c.* Jam ieſt rożny od niego. *Differo ab illo. quanquam differre interdum eſt* Odkłádáć. S-yem odłożono. *Dilata ſunt Comitia. Item,* Idzie drogą/ śrzodkiem. *Incedit via, it medio, quæ ſine præpoſitione efferuntur. Quædam bifariam proferri ſolent.* Przeſkoczył próg. *Tranſiliit limen. &,* Skoczył przez próg.

Temporis Nomina.

Varie iſta apud Polonos efferuntur. Aliquando enim Genitiuum habent: Tych czáſow máło cnoty ná ſwiecie. *Rara inter mortales virtus hac tempeſtate.* Tego dniá vmárł. *Eo die obiit.* Tey godziny mi ſie ſyn vrodził. *Hac*

hora natus est mihi filius. Interdum præponitur Zá/ *Vt,* Zá cżáſow iego tho ſie dżiało. *Hoc accidit eius ſæculo.* Zá Królá Zygmuntá. *Regnante Sigiſmundo.* Zá mnie tho nie bedżie. *Hoc non fiet me ſuperſtite.* Zá niego. *Eius tempeſtate.* Zá żywotá iego. *Dum vixit, Eo viuente. Aliquando cum Præpoſitione* W/ *& Accuſ.* W ony cżáſy wielki był pokoy. *Ea tempeſtate ſumma pax vigebat, &* po ten cżás/ *hoc tempore.* Po ty látá. Zá krotkie látá. *Hiſce annis. Paucis annis.* Po thy dni. *Hiſce diebus.* W dzień niedżielny/ *&* w niedżiele. *& ita de reliquis. vt,* W now Máiá bedżie ſtráßne zá ćmienie słońcá. *Nouilunio Maij ingentem ſol patietur eclipſim.* W rok. *Anno exacto, vel poſt annum, quod etiam dicimus,* Po roku.

Differunt tamen hæc, Jeſt ießcże w ſwoich leciech młodych. *Eſt adhuc virenti ætate. Et,* Wrocił ſie we trzy látá. *Anno tertio rediit. Dicimus etiam,* Był v mnie tymi cżáſy. *Superiobus diebus apud me fuit.* Rychło potym. Długo potym, *paruo & longo poſt tempore.* Ode trzech lat v mnie nie był/. *&* trzy látá temu iáko v mnie nie był/ Przez ty trzy látá v mnie nie był. *Triennio ab hinc apud me non fuit.* W ten cżás/ *&* Ná ten cżás. *Hoc tempore.* Pod ten cżás. *Sub id tempus.* O tym cżeſie/ O tey dobie/ O te dob. *Hoc tempore.*

Hoc mo-

Hoc momento. Dwá dni go nie było. *Biduo abfuit.* Dzieſieć lat z Moſkwą walczymy. *Decem annos cum Moſcho bellum gerimus.* We dnie y w nocy robi. *Dies atq; noctes laborat.* Już trzy godziny ná dzień. *Iam hora diei tertia.* Pirwßa godziná w noc. *Prima noctis hora.* Już mu s piećdzieſiat lat. *Eſt natus circiter quinquaginta annos. Quemadmodum etiam dicimus,* Mam z dzieſieć złothych. *Mihi ſunt circiter decem floreni, pro quo etiam dicunt* okolo. Do trzech lat. Na trzy látá. *Ad triennium & in triennium* Ná świtániu. *Ipſo diluculo.* Zá kilká dni. *Paucis diebus.* Trzeciego dniá Márcá do mnie przyiechał. *Ad me venit tertio Martij die.*

Locorum Nomina.

Ad locum, Jechał z woyſkiem do Węgier. *Exercitum duxit in Pannoniam. Sic,* Do miáſtá/ do domu/ do zamku/ do wśi.

E loco, Wrocił ſie z Włoch/ ábo przyiechał. *Rediјt ex Italia. Sic,* Z miáſtá/ z domu z zamku/ ze wśi.

In loco, Niemiec chce/ ábo chce ſie Niemcowi w Węgrzech pánowáć. *Germanus in Pannonia vult regnare.* Jam ieſt w mieſcie. Jde z miáſtá. Jde do miáſtá.

Per locum. Vt, Ná Kráków poiedziem.

Ibimus Cracouia. Láſem/ *&* ná lás. Borem *&* ná bor/ *&* przez wieś. *Locorum Nomina ſine præpoſitionibus non vſurpantur, præter* Domá/ *quod eſt Aduerbium.* Mießká w Krákowie. *Degit Cracouiæ.* Vczył ſie we Włoßech. *In Italia dedit operam literis. Inepti quidam Sarmatæ Latiniſſantes promiſcue confundunt vrbium & regionum nomina. Dicunt enim, Eſt Italiæ, pro eſt in Italia, & iuit Italiam, pro iuit in Italiam: quia etiam dicunt, eſt Cracouiæ, iuit Patauium. Sed hæc parergos.*

Numeralia Nomina.

Quædam ad hanc rem pertinentia in Etymologia delibauimus. Cæterum quod ad Cardinalia ſeu primitiua attinet. Vt, vnus, Duo, Tres. Obſeruandum eſt in conſtructione, quid vſus obtinuerit. Vt, Chłop iednym Wołem robi. *Vno boue facit opus agricola.* Dwiemá Wołmi/ Trzemá/ *&* Trzemi Wołmi. Cztermi wołmi. *Quæ ſequuntur hanc habent Syntaxim:* Piacya Wołow. Szeſcia wołow. Siedmia wołow. Oſmia Wołow. Dziewiacia Wołow. Dzieſiacia Wołow. *Sed hæc vſus docebit. Ad interrogationem Quot?* wiele: *iſta Nomina reſpondent. Quanquam* Wiele *Polonicum latius patet, quàm Quot Latinum. Significat enim et quantum.* Wiele śrebrá. *Quantum argenti.*

Wiele pánow: Dwá. Wiele pań: Trzy. Wie lat: ſto.

Ordinalia reſpondent quæſtioni Quotus, a, um. pro quo Poloni propriam vocem nō habēt. Sed abutuntur nomine interrogatiuo Ktory/ *vt. Quotus in ordine,* Ktory w rzedzie. *Primus,* Pirwſzy *Secundus,* Wtory. *Tertius,* Trzeci. *&c.*

Diſtributiua circunloquimur per Po/ *vt* Poiedynkiem s kim czynić. *Singulariter certamine cum aliquo pugnare.* Po iednym/ *Singuli.* Po dwu/ *Bini.* Po trzech/ *Terni.* Po cztérzech/ *Quaterni.* Po piaci. *Quini. Singulis datus eſt annulus.* Káżdemu po pierścieniu dano. Po trzech złotych ſie nam wſzyſtkim doſtáło. *Singuli ternos florenos accepimus.* Po dzieſiaci. *Deni,* Po dwudzieſtu/ *Viceni.* Po trzydzieśći. *Triceni &c.* Po ſtu/ *Centeni.* Po tyſiacu/ *Milleni.* Po wielu lat máia. *Quot annos nati ſunt ſinguli.*

Obſeruandum etiam huius linguæ idioma. Dicimus enim, Dwá polegli/ *&* dwá ich poległo. *Duo ceciderunt.* Dzieſieć náſzych zábito/ á pieć ránnych. *Decem è noſtris interempti, quinq; autem vulnerati.* Dwádzieſciá tyſiecy ná plácu zoſtáło. *Viginti milia in conflictu deſyderata ſunt. Non dices Sarmatice,* Wiele ſa. *Quot ſunt. Sed,* Wiele ich ieſt. *Neq; etiam,* Wiele przyiecháli. *Quot aduenerunt. Sed*

Wiele ich przyiechało. Wiele ich pije. *Quot bibunt. Et ita de reliquis.*

Infinitiuus.

Latina Infinitiui constructio in Polonico sermone raro locum habet. Significauit mihi suis literis, se cras ad me venturum. Pisał do mnie iż iutroß v mnie bedzie. *Aiunt eum esse Craconiæ.* Powiádáia iż iest w Krákowie. *Quod dici potest:* Powiádáia go być w Krákowie. Powiádáia o wielkim głodzie we Włoßech. *Aiunt Italiam magna laborare fame.* Nie powiádayże go być v mnie. *Caue dicas eum apud me esse.*

Prágne cie widzieć/ S toba mowić. *Cupio te videre, Te alloqui: pro quibus etiam dicũt,* Radbym sie s toba widział/ *&* radbym cie widział. Radbych s toba mowił.

Myśle iecháć precz. *In animo habeo peregre proficisci.* Muße mowić/ ki: dykaza. *Iussus loqui cogor.* Nie moge z zła żona mießkáć. *Cum mala vxore viuere nequeo.* Vcże go śpiewáć/ Gráć/ Táńcowáć. *Doceo hominem cantare, ludere, saltare.* Godzi sie mowić. *Licet loqui.* Przystoi/ *&* słußße mu sie pánu vpokorzyć. *Æquum est vt hero sit supplex.* Tráfia sie iecháć do miástá. *Contingit vrbem adire.*

Godzi

Godzi sie o tym wiedzieć. *Id scire refert.* Strzeż sie by cie nie poznał być smetnym *Caue ne te tristem esse sentiat. Quod melius dicitur.* Strzeż sie aby po tobie smetku nie poznał. Zda sie sobie madrym/ & być madrym. *Sibi sapiens videtur.* Nie przysthoi mu być slachcicem. *Non conuenit ei nobilitas.* W Rzymie wszytko wolno/ ále cnotliwym być nie godzi sie. *Romæ cum liceant omnia, non licet esse probum.* Już mam czás iecháć stad *Tempus est hinc abeundi.* Nie dáie mu iecháć *Non patitur eum proficisci.*

Præterea vt a me monui, infinitiuus pro futuro sæpe vsurpatur. Vt, Choć złodziey raz y dwá vciecze/ przedsie mu gárdło dáć. *Fur licet semel atq; iterum aufugerit, tamen capite pœnas luet. & alia infinita huius generis. Item eclipticos infinitiuo vtimur in interrogatione. Vt,* A iuż iecháć pánie? *Num proficiscendi tempus est? vel Mene ire? subintel. iubes.* A bráć? *Capiamne? Qua phrasi vtimur, cum de ea re de qua agitur, præcessit oratio.*

Latinorum more eleganter vtimur infinitiuo in narrationibus pro indicatiuo. Skoro przyiecháło Rycerstwo/ to bráć/ to łupić/ &c. *Vbi aduenere milites, mox capere, & prædari, s. cœperunt.*

☞ *De primitiuis & frequentatiuis, vide quæ in Etymologia annotauimus, sunt enim diligenter obser-*

menkiry

obſeruanda, & diſtinguenda. Vt, Dam/ Dawam. Rozeznal/ Rozeznawal. Wywiodl/ Wywodzil. Przywiodl/ Przywodzil.

Imperſonalia.

Antea demonſtratum eſt, duplicem eſſe imperſonalium verborum terminationem. Aut enim tertiam perſonam indicat, præſentis plural: nume: mutuantur. Vt, à Miluie/ Amo, fit Miluia. Amatur. Aut ſimilia ſunt paſsiuis, quæ particulam ſie/ adiunctam habent. Vt, Godzi ſie/ Decet. Quibus adduntur hæc, & ſimilia: Trzebá & Potrzebá. vbi ſubauditur ieſt/ Opus eſt, vel oportet, & Teſzno/ cum genitiuo, Tædet. Videntur & hæc imperſonaliũ habere formam: O to idzie. De eo agitur. Ná tym ſtánelo. Sic conſtitutum eſt. Porro imperſonalia verba caſus ſuos habent in conſtructione. Quæ ab actiuis oriuntur, conſtructionem habent interdum abſolutam, & ſine caſu. Vt Wſzedy miluia. Vbiq; amatur. Ná rynku ſie bija. In foro pugnatur. W Polſzcze ſie o wiáre ſwárza. quod actiuum non eſt. In Sarmatia de Religione contenditur. Caſum hæc recipiunt: Kiymi ſie bija. Fuſtibus pugnatur. Zlodzieiá obieſza. Fur ſuſpendio necabitur. & ſexcenta huiuſmodi.

Quædam hoc modo conſtruuntur: Nie godzi ſie cudze-

sie cudzego prágnąć. *Alienum concupiscere non decet.* Godzi sie káżdemu o ouszym zbáwieniu wiedzieć. *Omnes decet salutari doctrina imbui.* Nie godzi sie ábys miał o tym wiedzieć/ do czego nic nie masz. *Non decet ea te scire quæ ad te nihil attinent. Cum nominatiuum asciscit est personale. Vt,* Tho mi sie nie godzi/ *vel* Przystoi. *Hoc me non decet, vel mihi non licet. In alia significatione:* Ná to sie nie godze. *Ad hoc non sum idoneus.* Then sie ná woyne godzi. *Bello idoneus, aptus.* Trzebá/ *genitiuo interdum iungitur, vt ante docuimus.* Do káżdey rzeczy pilnośći trzebá/ *&* potrzebá/ *quod est nomen declinabile, & necessitatem significat.* *In omni re diligentia est opus. Interdum verbum præcedit.* Trzebá sie temu vczyć/ kto chce vmieć. *Eum literis operam dare oportet, qui doctus esse velit.*

Impersonalibus annumerari possunt, Należy. *Decet, Conuenit. Cuius constructio est duplex: Vt* Nie należy ná dobrego człowieká zdradząć. *Virum bonum fallere non decet.* Należy káżdemu cnoty pilnowáć. *Virtutem colere quemque decet. Et cum casu,* To tobie/ *&* ná cie należy. *Hoc te decet. Eiusdem significationis est* Przystoi. *Sed datiuo tantum iungitur. Item verbum substantiuum sæpe pro refert & interest ponitur, ecliptice tamen. Vt si quæras:* Coż ná tym?

Sub. ieſt/ *Latine, quid refert.* Wiele ná tym. *Multum intereſt.* Máło ná tym. *Parui intereſt. Tametſi pro intereſt aliquando dicimus* Náleży/ *&* Przyſtoi/ *Vt,* Przyſthoi káżdemu Bogá chwalić. *Intereſt omnium Deum colere.* Náleży to Rzeczypoſpolitey/ áby náuki były záchowáne. *Reipub: refert conſeruari literas. Pro* Náleży/ *&* Przyſtoi/ *Dicimus interdum* Jeſt/ *cum genitiuo. Vt,* Nie ieſt mądrego człowieká/ mowić pirzchliwie. *Non eſt ſapientis temere loqui. Sæpius tamen addimus* rzecż. *Vt,* Nie twoiá to rzecż. *Hoc tibi non conuenit, vel, non tuum eſt. &c.* Nic mie do tego. *Nihil mea refert.* Coż tobie do tego ſ. ieſt. *Quid tua intereſt.*

Zal mi tego/ *&* lito mi tego/ *vſurpantur ſubaudiendo verbum* (ieſt) *pro pœnitet, dolet, miſeret: pro quibus dicunt* Záluie/ Lituie. Teſkno *cum genitiuo, ut ante monui, ſignificat tædet. vſurpant etiam hanc phraſin,* Już mi ſie tu vprzykrzyło. *Huius loci iam pertæſum eſt, quod perſonaliter efferũt,* To mi ſie mieyſce vprzykrzyło. Wſtyd mi ſ. ieſt. *Me pudet, cum Genitiuo.*

Tráfia ſie/ Przygadza ſie/ Bywa/ *ſunt fere Synonyma, & ſignificant, Accidit, Euenit, Contigit.* Chce ſie. *Libet.* Wolno ſ. ieſt. Godzi ſie. *Licet.* Zda ſie. *Placet.* Lepiey ſ ieſt.

Præſtat

Præstat Aduerbium pro verbo. Varie exponitur verbum vacat. Dicimus enim, Non mihi vacat, Trudno mi. *Omnibus vacat.* Wßytkim tacno/ *&c.* Dosyć/ *Aduerbium, id est Satis, vsurpatur pro verbo impersonali, Sufficit, pro quo figurate dicimus,* Potykrys/ *quod hactenus significat. Est enim Aduerbium loci. Constat mihi.* Wiem. *Non constat inter omnes,* Nie zgadzája sie wßyscy. Zgadzam sie z nim/ *Mihi cum illo constat. Debet,* Ma. *Apparet,* Znáć *infinitiuus est, &c.*

De Aduerbio pauca.

Comparatiua sic construuntur, vt, Lepiey śpiewam niźli *&* niź ty. *Melius te cano. Superlatiua autem hoc modo. vt,* Nalepiey ze wßystkich vczynił/ *Optime omnium fecit. &* Nalepiey vczynił niź wßyscy. *Item Comparatiuus & Superlatiuus sui positiui constructionem sequuntur. Vt,* Blisko miástá/ *prope vrbem.* Bliźey miástá/ *propius vrbem.* Nabliźey miástá/ *proxime vrbem.*

Dosyć *&* Máło/ *genitiuo iunguntur.* Dosyć wymowy/ á máło rozumu/ *Satis eloquentiæ, sapientiæ parum. Partim, dicimus,* Cześcia. *Pridie,* Dzień przed/ *cum ablatiuo. Vt,* Dzień przed Wielkanoca/ *Pridie Paschæ.*

Vulgus

Vulgus Romanum dicit Willia. *Postridie*, Názáiutrz/ *& admittit* Po/ *vt*, Názáiutrz po Wielkieynocy/ *Postridie Paschæ. Reliqua pete ex superioribus.*

De Coniunctione.

Differentiam A & I Coniunctionum copulatiuarum vide in Etymologia.

Aby/ *Vt & Ne, sic construuntur:* Proßę cie ábyś tego nie czynił/ *Peto à te ne id facias.* *Dicitur &* Zeby. Boie śie aby śie Ociec nie rozniemogł/ *Vereor ne pater in morbū incidat, pro* áby *&* żeby. *Ponitur sæpius simplex* By. *vt ante docuimus.* *Bifariam dicimus*, Nie wątpie iż śie wroći/ *&* Nie wątpie áby śie nie miał wroćić/ *Non dubito quin reuertatur.* Każeć iechał/ *&* Każeć ábyś iechał. *Iube, ut proficiscaris, & proficisci.*

vt, { Gdy/ *tempus.* Iáko/ *similiter.* Iáko/ *i. quàm.* Chocia. Boday. }

vt, áby.

vt, Iż. Boie śie iż śie nie ostoi/ *Metuo ut substet.*

Quòd uel Quia, iż. Iż śie tobie ná zdrow u polepßyło/ rádem temu/ *Te conualuisse gaudeo. Cætera ante dicta sunt.*

Quo ad, Ile/ *vel* Co/ *vt*, Ile/ *&* Co bedzie mogło być/ *Quo ad eius fieri poterit.*

De Præpo-

Quæ Præpositiones quibus iungantur casibus, dixi in Etymologia. Sed mira est quarundam præpositionum varietas, quæ multum negotij huius linguæ imperitis facessit. Nos quo ad eius fieri poterit, rem perspicuè explicabimus.

Do/ *i. Ad,* Podź do mnie/ *Veni ad me, & hæc est propria significatio. Cæterum interdum latius patet eius uis. Vt cum dico:* Nie znam/ *&* Nie wiem nic do siebie/ *Nullius rei mihi sum conscius.* Do siebie stapáia nogámi. *De antipodibus, qui sibi aduersa figunt uestigia.* Do tego nie mam przekázy/ *Hac in re nullum sentio obstaculum.* Nie mam do ciebie zadney winy/ *Nulla in re te culpo.* Oskárzono mię do páná. *De me apud herum habita est conquestio. Et si quæ sunt similia.*

K/ *quoties pro* Ku/ *ponitur, consonantem præcedit* Wołam k tobie. *Qua de re aliâs à me dictum est.* Ku/ *promiscuè tam vocabulis quā consonantibus præponitur. Vt,* Ku iármárkowi/ *Ad nundinas.* Ku lásu/ *ad syluam. quod etiam versus significat. Vt si dicas,* Jechał ku Krákowowi/ *Cracouiam versus profectus est.* Nie mam sie k temu/ *Eo non inclinat animus.*

V/ *&* Przy *differunt, tametsi interdum confunduntur. Vt,* V Oyczá mieszka/ *&* przy

Oycu mieſzka/ *Apud patrem habitat. Differũt, vt si dicas:* Choc v Oyczá mieſzka/ á wżdy przy nim nie był gdy vmarł/ *vel* przy iego śmierći/ *Licet apud patrem degit, tamen ei morienti non adfuit. Quod inepte dixeris:* Nie był v niego/ *vel* nie był v śmierći iego. Przy thymem był/ *Huic rei interfui.* Był przy obiedzie/ *prandio interfuit.* Przy tobie/ *te præsente. Coram me,* Przy mnie to mowiono/ *Hoc me præsente dictum est.*

Przed/ *duplicem habet casum.* Záiac przede pſy vćieka/ *Fugit Lepus persequentes canes.* Przed śmierćia/ *ante obitum.* Przed świtániem/ *ante diliculum.* Przed pánem/ *Coram hero, Hero præsente. Dicunt etiam:* Powiem to przed Pánem/ *hoc hero dicam. Ad verbum, coram hero.* Nie wiem czo mam czynić przed tym złym ſąśiádem/ *hæreo, adeo mihi molestus est hic malus vicinus. vel, Ob malum vicinũ, & præ malo vicino, vehementer angor.* Chłop przed chwaſtem dobrze śie nie wśćiecze/ *Præ tot herbis noxijs parum abest quin rusticus insaniat.* Mam droge przed ſoba/ *Mihi est peregre proficiscendum. In hac significatione iungũtur ablatiuo. Quoties autem in motu significãdo adhibetur, habet accusatiuum. Vt si dicas,* Nie noſza plotek przed kápłany/ *Nugæ ad pontifices non deferuntur.* Nie trzebá przed śie ledá

czego

czego bráć/ *Non quiduis aduertendum, aut in animum recondendum est. Vel, non quiduis tentandum aut aggrediendum. Vnde elegans vox cõposita ex tribus.* Przed ſie wzięcie/ *Conatus, cœptum, Italice, impreha.* Wyſzedł przed miáſto/ *Extra vrbem egressus est.* Prze/ *cum accusatiuo, vt,* Przeto/ *propterea.* Prze ſwe trudności/ nie mogł przyść/ *Ob suas occupationes venire non potuit.* *Item,* Nie mam nic prze gościá/ *Non est quod apponam hospiti.* Prze Bog/ *Opem implorantis est, per Deum, uel pietatis indicium est.* Przez/ *cum genitiuo, vt,* Przez kłopotu to nie będzie/ *Hæc res molestia non carebit. Et Synonima sunt,* Przez/ bez proćz/ Oproćz/ Krom/ Kromia/ Okrom/ *quæ omnia respondent præpositioni, Sine, & genitiuum asciscunt.* Przez/ *etiam accusatiuo iungitur, vt,* Przez miáſto/ *per vrbem.* Przez pole/ *per agrum.* Przez lás/ *per syluam. Et notandum discrimen inter* Przez/ *&* Po/ *Dicimus enim:* Przez płot przeſkoczył/ *sepem transiliit.* Przez miáſto poiedziem/ *Vrbem traiiciemus.* Chodzi po mieście/ *per vrbem incedit, vagatur.* Przez pole/ Przez gore. *Interdum vsurpatur pro,* Zá polem/ Zá gorą/ *post agrum, post montem ad verbum.*

Przećiwko/ *Aduersus, Contra, è regione, datiuum exigit.* Przećiwko Bogu/ *aduersus Deum.* Nie-

um. Mieszkam przećiwko Ratuszowi/ *è regione curiæ habito. Sumitur & in bonam partem pro in uel erga. Vt,* Znam łáskę iego przećiwko sobie/ *Noui hominis erga me beneuolẽtiã*

Zá/ *varia significat, quo fit ut varios quoq; casus habeat. Primum accusatiuo iungitur, & significat pro.* Zá głowę dał sto grzywien/ *Cædem redemit, uel luit minis centum.* Oko zá oko/ *Oculus pro oculo.* List zá listh/ Czapká/ zá czapkę/ Dobre zá dobre/ Złe zá złe/ *& sexcenta huius modi* Nie mam co robić/ *Non est quod laborem.* Mam zá co pánu dziękowáć *Est quod hero agam gratias.* Zá pieniądze wszystkiego dostánieß. Wet zá wet. Poydę s tobą zá łeb/ *tecum pugnabo.* Zá pásy chodzić *Luctari.* Wziął go zá rękę/ *Manu ipsum apprehendit.* Mam zá to/ *Existimo. Deinde ablatiuo iungitur, & significat post uel trans. Vt,* Mieszká za wisłą/ *trans Istulam habitat.* Iść zá kim/ *Sequi alterum.* Zá miástem/ *post vel prope vrbem.* Psi mu zá vchem wyią/ *prouerbium, quo significamus, aliquem in angustijs uersari. ad verbum sonat, Eius aures allatrant canes. Cum motui significando adhibetur, Accusatiuum habet. Vt,* Jechał zá rzekę/ *profectus est trans fluuium.* Jest zá rzeką/ *est trans fluuium. quietem significat. Item dicimus,* Przyczynić się zá kim/ *alicuius nomine alterum rogare. Vnde* Przyczyná/ *deprecatio.* Zá roskazánim/ *pro*

Nároſkazánie/ *imperio.* Zá proſba/ *pro.* Ná proſbe/ *vt,* Vczyń to zá moia proſba Zá moia przyczyna/ *Hoc meæ deprecationi concede. Hoc me rogante facito.*

W/ *&* We/ *duos admittunt casus. Cum quietem designant, ablatiuo iunguntur. vt,* Jeſt w domu/ Jeſt w mieſcie/ Pije w kárczmie/ Ma kotki we łbie. We dnie/ *interdiu,* W nocy/ *noctu,* We ſpiaczki/ *inter dormiendum. quod est aduerbium, Sicut &* Wrecz/ *Cominus.*

Quando motui adhibentur, accusatiuū asciscunt. Przyiął gośćiá w dom/ *hospitē excepit in ædes.* Poyde do ciebie w dom/ *adibo tuas ædes.* Dał mu w gebe/ *colaphū ei inflixit.* Mnie to w łeb/ *prouerbiū, in meū caput hoc recidit.* Vderzyli w ſie/ *in se mutuo irruerunt, uel impetum fecerunt.* Wpádli w błoto/ *in cœnū deciderunt* Mowił mu w oczy/ *in os ei dixit.*

W/ *interdum cum hoc casu tpi significando adhibetur. vt,* W dzień nowego Látá/ *Calen: Ianuarij.* Nie godzi ſie w świeto robić/ *die festo opus facere ē nefas. Sed de his q̄dam antea delibauimus.* Wdawa ſie w rzecz cudza/ *negotijs alienis se immiscet.* Wrywa ſie w czudza powieść/ *orationem alterius interrumpit.*

Miedzy/ *ablatiuum asciscit, cum quietē significat. vt,* Ktho miedzy dobrymi bywa/ bedzie dobrym/ *probus euadet, qui inter bonos uersatur*

fatur. Jest zgodá miedzy sąsiády. Miedzy mna/ á miedzy toba. *Quando motũ significat, accusatiuũ admittit. vt,* Nie chodź miedzy piiáne/ *Temulentis nete adiungito.*

Pod/ *quietẽ significans, ablatiuum habet.* Pod ziemia/ Pod niebem/ Pod soba/ *sub se. Vnde* Podsobny/ *equus quadrigarius q aurigã portat. Formulas iurandi sic interdũ effingunt:* Pod ma cnotha/ Pod ma wiára/ Pod mym zbáwieniem/ *quasi dicas, meã virtutẽ, fidẽ, salutem iuro.* Pod wina/ *mulcto interposita, quod vulgus ait, sub pœna.* Pod pokrywka/ *sub specie uel in speciẽ. Quãdo motũ significat, accusatiuũ habet. vt,* Moskwicin/ Tátáry pod sie podbil/ *i.* Pod moc swa/ *Moschus Scytas subegit, uel in suam redegit potestatem.*

Peculiare est: Pod ten czás/ *hoc tpe. Itẽ:* Zeydzie sie ten koń pod páná/ *equus hic portando hero aptus.* Podiezdek dobry pod pácholká/ *Mannus famulo idoneus.* Nieprzyiaciel sie pod nas podsádza.

Ná/ *quietẽ significãs, cũ ablatiuo, sup et in.* Ná glowie/ *sup et in capite.* Ná gorze/ *sup monte et in monte.* Ná ziemi/ *humi. Interdum ponitur p* W/ Ná mieście/ *p* w mieście/ *in oppido. Accusatiuũ asciscit in motu. vt,* Poide ná cie iáko ná Tátárzyná/ *ego in te ruã uelut in Scythã.* Szedl ná miásto/ Ná pole/ *iuit in vrbẽ, rus, uel in agrũ.* Nic mi ná to nie odpowiedział

Trzi godziny na dzien.

ad hac ... *it.* Wydał swe pienia-
dze ná fráßki/ *in nugas effudit pecuniam.* Ná
twe słowo to vczynie/ *tuis uerbis fretus hoc fa-
ciã.* Ná moie prosbe vczyń tho. To zle ná
mie wiedzie/ *inique hoc mihi obijcit.* Proßę cie
ná obiad. Trefił ná obiad/ *&* w obiad/ *in-
uito te ad prandium.* Tráfił ná głodnego pá-
chołká/ *vel* ná chudzine/ *incidit in hominem
omniũ indigũ.* Dáć ná wiárę. Dáć ná borg/
*credere merces alicui, i. vendere nõ p̃senti pecunia.
vender à credito Ital.* Dáię się ná cię/ ná twe
zdánie/ ná twoy rozsądek/ *tuo arbitrio stare
volo.* Przywiodł go ná hak/ *p̃uerbiũ, in sum-
mas eũ deduxit angustias.* Szli chłopi ná ry-
by/ *piscatũ p̃fecti sunt. Et late patet in hoc genere
hæc particula.* Podźmy ná przepiorki/ *eamus
uenatũ Coturnices.* Poßły dzieci ná grzyby/
pueri fungos collectum iuêre.

Nád/ *vtriq; seruit casui. Quoties motũ signifi-
cat accusatiuo iungitur. vt,* Chwala tego nád
wßytki ine/ *supra oẽs alios laude hic uehitur.
Huc adiungenda sunt:* Nád to/ *p̃terea.* Nád o-
byczay/ *p̃ter solitũ.* Nád rozum to iest/ *hoc
supra ingeniũ est. Quietẽ cum significat, ablatiuũ
asciscit. vt,* Stoi nád nim. Stoi nád robo-
tniki/ *ad uerbum, stat sup̃ eum, ille imminet, eum
diligent. obseruat, o parys instat.* Ma nád so-
bą páná/ *hero subiectus est, uel, dño sub*
Nád miástem moy dom siedzi/ *domus*

ktus, vrbi imminet. Zmiłuy się n..d,mna/ *meî miserere.* Wisi nád nim pomstá/ *Vltio illi impendet.* Po/ *varie usurpatur, uariamq́; habet cõstructionẽ. Interdũ significat Tenus, et accusatiuo iungitur. vt,* Po koláno/ *genu tenus.* Po pás *cingulo tenus.* Po vszy/ *ad aures usq́;.* Poty/ *hactenus.* Po Wiśle/ *ad Istulam usq́;. Interdum significat id quod barbaré effertur, Pro. vt. Iuit pro pane, quod latine dicitur, iuit petitũ panẽ: vel, panis afferendi gratia,* Szedł po chleb. Po czo przyszedł: *cu us rei gratia uenit?* Po cie/ *accersitum te.* Jechał do Wegier po wino/ *in Pannoniã vini emendi gratia ꝓfectus est. Interdum significat, Ex, et ablatiuo iungitur. vt,* Nie chcę po tobie iedno szczyrości/ *nihil aliud ex te uolo, quã synceritatẽ.* Wiele wziął po żenie/ *multũ accepit dotis nomine, ad verbum, ex vxore.* Nic mi po tym/ *hæc res mihi plane est suꝑuacanea. hac re non indigeo.* Znam po nim wielką miłość/ *summã ex eo beneuolentiam agnosco. ad uerbum latinè, summam eius in me beneuolentiam experior.* Po tobie znam/ że się smęcisz/ *Ex te agnosco animi ægritudinẽ.* Po/ *interdum significat, post. vt,* Po tym/ *postea,* Po tobie/ *post te,* Po nim/ *post eum,* Po obiedzie/ *post prandium, à prandio.* Po sprawie/ *rebus iam transactis.* Już po Seymie/ *peracta sunt Comitia.* Już po nim/ *mortuus est.*

